

Provincie Zeeland

Provinciale Staten

Notulen van 6 november 2015

(vastgesteld tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
11 december 2015)

1. Opening en berichten van verhindering	1
2. Openbare informatie en besluit over besloten vergadering stand van zaken Thermphos	1
3. Brief GS van 3 november 2015 met ontwikkelingen Thermphos .....(15015598)	1
4. Heropening van de openbare vergadering	4
5. Mededelingen	4
6. Vaststellen gewijzigde agenda	4
7. Vaststellen notulen	4
8. Ingekomen stukken	5
9. Brief BZW en Portiz van 20 oktober 2015 met advies over Kadernota Kwaliteit en onderscheidend vermogen .....(15015207)	5
10. Brief Benegora van 23 oktober 2015 over levensduurverlenging reactoren Doel-1 en Doel-2 .....(15015390)	5
11. Brief SER Zeeland van 26 oktober 2015 met advies inzake Kadernota Economische Agenda 2.0 .....(15014852)	5
12. Brief LHBT Netwerk Zeeland van 26 oktober 2015 over oprichting Stichting LHBT Netwerk Zeeland .....(15015423)	5
13. Ingekomen stukken GS en CvdK	5
14. Brief GS van 13 oktober 2015 over faillissement NPE-Sluiskil BV .....(15014939)	5
15. Brief GS van 19 oktober 2015 over aanbieden financieel jaarverslag en jaarrekening 2014 Zeeuws Participatiefonds .....(15014798)	5
16. Brief GS van 21 oktober 2015 over noodopvang vluchtelingen en huisvesting asielzoekers (15015232)	5
17. Brief GS van 20 oktober 2015 met Personeelsmonitor Provincies 2014 .....(15014795)	5
18. Brief gedeputeerde De Bat van 19 oktober 2015 met Merkstijlgids Zeeland Land in Zee ....(15014808)	5
19. Brief GS van 20 oktober 2015 met aanvullende informatie Bestedingsplan Natuur .....(15015295)	5
20. Brief GS van 3 november 2015 over indexering instellingen .....(15015596)	6
21. Hamerstukken	6
22. Statenvoorstel Startnota Natuurvisie Zeeland 2016-2022 ..... (BLD-008)	6
23. Statenvoorstel Herziening Omgevingsplan 2012-2018, planonderdelen KRW en ROR ..... (BLD-009)	6
24. Statenvoorstel benoemen nieuw lid commissie-integriteit ..... (SGR-12)	6
25. Statenvoorstel benoemen plaatsvervangend voorzitter commissie-ruimte ..... (SGR-13)	6
26. Statenvoorstel begroting 2016 van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland ..... (SERV-013)	6
27. Statenvoorstel Fractieverantwoordingen ..... (SGR-16)	6
28. Statenvoorstel Bestedingsplan Natuur 2016 ..... (BLD-012)	6
29. Voorstellen	6
30. Statenvoorstel Vaststellen begroting 2016, inclusief meerjarenraming ..... (SERV-011)	6
31. Statenvoorstel Zomernota 2015 ..... (SERV-010)	6
32. Statenvoorstel Kadernota Economische Agenda 2.0 ..... (SERV-014)	50
33. Vragensessie	66
34. Vragen van het lid Tuinder over Doel-1 en -2	66
35. Moties niet behorend bij een agendapunt	68
36. Motie van het lid Haaze over een onderzoek om na te gaan of de verkoop van de kerncentrale door DELTA mogelijk is	68

Index behorende bij de notulen van 6 november 2015

---

37. Motie van de leden Pijpelink, Babijn, Willemse, Faasse en Temmink over uitstel sluiting PAAZ	69
38. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	72
39. Sluiting.....	72

**Achtste vergadering
van de
Provinciale Staten van Zeeland**

(Zittingsperiode 2015-2019)

vrijdag, 6 november 2015

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C. van Beveren, J. Boerjan, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, J.L. Kool-Blokland, C.V.A. Kooman, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, M. Rijksen-Blok, G.D. Roeland, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit, te samen 37 leden, alsmede de heer A. Schipper, waarnemend griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.15 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.
Wij zijn deze vergadering wat eerder dan gebruikelijk begonnen in verband met een

ingevoegd onderwerp, namelijk de ontwikkelingen met betrekking tot Thermphos.

Berichten van verhindering zijn ontvangen van de leden Bierens en Van Tilborg.

2. Openbare informatie en besluit over besloten vergadering stand van zaken Thermphos

3. Brief GS van 3 november 2015 met ontwikkelingen Thermphos (15015598)

De **voorzitter**. Afgesproken is dat datgene wat in verband hiermee in het openbaar kan worden besproken, openbaar wordt besproken. Dat is onze leidraad, maar men weet dat ook informatie aan de orde kan komen waarvan het openbaar bespreken de positie van de provincie of van andere partijen zou kunnen schaden. De Staten hebben een brief van het college over deze kwestie ontvangen.

Ik stel voor dat nu eerst in openbaarheid hierover wordt gesproken en dat vervolgens wordt nagegaan of het nodig is om in beslotenheid te vergaderen. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

Gedeputeerde De Bat geef ik nu het woord om de laatste stand van zaken met de Staten te delen. Daarna kunnen in het openbaar vragen en opmerkingen naar voren worden gebracht.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Graag informeer ik de Staten aan de hand van een chronologisch overzicht, waarbij ik onderstreep dat ook het college hecht aan openbaarheid op dit moment.

Het begint op maandag 19 oktober. De directie van VCB (Van Citters Beheer) stelt op dat moment de raad van commissarissen in kennis van --zoals wij het steeds zullen stellen-- "vermeende onregelmatigheden". De directie geeft aan hoe zij denkt te gaan handelen waar het gaat om het aanpakken van die onregelmatigheden. De raad van commissarissen stelt dat dat de goede gang van zaken is. Men zegt: ga daarmee aan de slag, wees daarin strak, handel oprecht en zorg dat de zaken zo snel mogelijk goed in balans worden gebracht, zulks in het belang van veiligheid en milieu. Dat zijn de twee termen die in dit verband worden gebruikt.

De volgende morgen, op dinsdag 20 oktober, meld ik een en ander aan mijn collega's in GS en wordt besloten om de Staten de vraag te stellen of onder geheimhouding een aantal zaken kunnen worden gedeeld. Dat is op de 19de en de 20ste voorbereid. De bedoeling is om op vrijdagochtend, nadat de commissie-bestuur heeft vergaderd, mededelingen te doen.

Eerder werd afgesproken dat in die week door de directie van Van Citters Beheer afspraken zouden worden gemaakt met de aannemerscombinatie om de problematiek al aan te pakken. Op donderdagavond werd gemeld dat die afspraken ook waren gemaakt. Dat betekende dat op vrijdagmorgen het enige dat wij nog niet hadden, een handtekening was. Ik heb dan ook gemeld dat om 12.00 uur, een halfuur voordat ik mededelingen zou kunnen doen, de handtekeningen van alle partijen binnen waren. Het was essentieel om te weten dat partijen op dat moment achter de afspraken stonden.

Wat die afspraken betreft was belangrijk dat de turnkey-overeenkomst die er lag tussen partijen, daadwerkelijk helemaal zou worden opgepakt, dus volledig zou worden uitgevoerd. Daarbij was van belang dat het financiële kader en de planning ook écht zouden worden gevolgd. Men kent de consequenties van het niet-werken volgens planning. Immers, de beheerkosten van ongeveer acht ton komen dan heel nadrukkelijk naar voren. Er was dus reden om strikt vast te houden aan het nakomen van de turnkey-overeenkomst en aan het naleven van de planning en het financiële kader, dit alles binnen het kader van de veiligheids- en de milieuaspecten.

Vervolgens was het, mede in verband met de vakantie, even rustig en leek het erop dat zaken daadwerkelijk zouden gaan zoals het was afgesproken. Echter, op maandag, in de loop van de middag --wij waren natuurlijk al eerder bevraagd-- kwamen de media met berichten over deze kwestie. Dit heeft ertoe geleid dat wij weer, op dat moment als raad van commissarissen, de directie om informatie hebben gevraagd en hebben geëist dat die informatie er kwam, om vervolgens zaken in het juiste perspectief te kunnen plaatsen. Wij hebben daarbij consequent gewezen op de noodzaak om gemaakte afspraken na te komen. Immers, die zijn essentieel in dit hele proces omdat men daarmee binnen de gestelde kaders kan blijven.

Op maandagmorgen, afgelopen maandag, heeft de directie een persbericht uitgebracht. De Staten hebben dit bericht ontvangen. Vervolgens is op woensdag de verklaring van de aannemerscombinatie gekomen. Daarnaast waren er, gaandeweg, uitlatingen in de media van een woordvoerder. Aan het einde van die dag volgde er een verklaring van Mourik Services BV waarmee de afspraken werden bevestigd die de aannemerscombinatie die morgen had gemaakt. Wat dat betreft is essentieel --daar gaat het steeds om-- dat er indringend is gesproken en afspraken zijn gemaakt om dit voortaan te voorkomen en problemen daadwerkelijk op te lossen.

De hierbij in het geding zijnde goederen zijn geretourneerd. Dat was de afspraak die keihard is gemaakt. Iedereen weet dus dat die goederen terug

zijn op het terrein. Daarnaast heeft men in het persbericht kunnen lezen dat er een stevige organisatorische aanpassing komt die er in elk geval toe zal leiden dat de turnkey-overeenkomst daadwerkelijk door de aannemerscombinatie wordt nageleefd, dat er binnen het financiële kader wordt gehandeld zodat wij de beheerkosten in de hand kunnen houden, en dat er wordt gewerkt op basis van de vastgestelde planning, die extern is getoetst, opdat niet op het einde alsnog het financiële kader in het geding komt.

Voorzitter. De bevestiging, die middag, van de afspraken die 's morgens door DS (Decontamination Service) naar buiten zijn gebracht, is essentieel omdat daarmee daadwerkelijk de afspraken gelden. De uiteindelijke uitwerking van die afspraken vraagt natuurlijk enige tijd. Dat is dan ook datgene wat de komende weken zal plaatsvinden. De directie is daar druk doende mee. De raad van commissarissen houdt hierop toezicht en wat GS betreft ben ik de vooruitgeschoven post om mee te kijken en te bevorderen dat de afspraken in de komende dagen helemaal worden uitgewerkt.

Voorzitter. Dit is wat ik op dit moment in het openbaar kan zeggen. Ik hoor graag of dit voor de Staten voldoende is.

De **voorzitter**. Mij blijkt dat er behoefte aan bestaat om naar aanleiding hiervan vragen te stellen en opmerkingen te maken.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij maken een afweging waar het gaat om de vraag of wij al dan niet bij een besloten vergadering aanwezig willen zijn. De vorige keer zijn wij er niet bij geweest. De gedeputeerde leg ik de volgende vraag voor: komt datgene wat u nu heeft verteld, neer op wat u de vorige keer heeft meegedeeld? Zou u nog meer willen vertellen over datgene wat naar uw mening essentieel is?

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Ik heb enkele vragen die mijns inziens in openbaarheid kunnen worden gesteld, op grond van informatie die openbaar is.

In de brief van GS leest mijn fractie dat het ging om het ontvreemden van materiaal en vermeende onrechtmatigheden. Vervolgens is daarop geacteerd, zoals wij hebben kunnen lezen. Deze week zijn er allerlei berichten verschenen, zowel van Van Citters Beheer als van Decontamination Service en van Mourik. Er is in de media een hele strijd ontstaan, hetgeen ook wel te begrijpen is. Immers, als er zakelijke belangen in het geding zijn, gaat het altijd zo.

Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat veiligheid en milieu en twee belangrijke lijnen zijn die wij in dit traject aanhouden. Ook hamert hij constant op de noodzaak dat de tijdsplanning wordt

gehaald. Ik leg hem de volgende vraag voor: kan naar uw mening, gelet op het beeld dat u tot nu toe heeft, de planning worden gehaald? Heeft de stevige organisatorische wijziging in de projectorganisatie, waarover u spreekt, gevolgen voor deze planning?

Vervolgens vraag ik aandacht voor de financiële risico's, die niet alleen met het feit waarover wij nu spreken samenhangen. Zelfs als dit niet zou zijn gebeurd, zijn vragen over deze risico's relevant. De SGP-fractie heeft hierover al eerder vragen gesteld. Wij verlangen een goed inzicht in de risico's die wij lopen in verband met de sanering van Thermphos. Enerzijds gaat het daarbij om de 35 miljoen en de afspraak, neergelegd in de desbetreffende overeenkomst, dat de provincie voor eventuele meerkosten aan de lat staat. Anderzijds staat in de begroting vermeld dat de garantstelling van Zeeland Seaports (ZSP) eventueel onder druk kan komen te staan door zaken betreffende Thermphos. Het beeld in verband met de financiële risico's is voor ons nog altijd niet helder. Ik hamer erop dat hierin een goed inzicht wordt gegeven. Wij willen dit punt opnieuw in de commissie aan de orde stellen.

Vervolgens, voorzitter, roep ik alle bij dit dossier betrokken partners op om niet via de media geschillen en andere zaken uit te vechten. Volgens mij is daarmee het belang van de Thermphos-sanering niet gediend.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. Mijn fractie hecht zeer aan openbaarheid. Alle informatie die in openbaarheid kan worden gedeeld, juichen wij toe. Echter, de Staten hebben nu geen zicht op kennis die niet in openbaarheid kan worden gedeeld en die toch van belang kan zijn voor de afweging van risico's en voor het beoordelen van het vervolg van dit proces. Als het nodig is en als de gedeputeerde oordeelt dat het meedelen van informatie in een besloten vergadering een wezenlijk onderdeel moet zijn van de kennis van de Staten, hechten wij eraan dat er in beslotenheid een vervolg wordt gegeven aan deze informatievoorziening. Wij denken hierbij vooral aan de tijdsplanning en de risico's die daaraan zijn verbonden.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Tweemaal eerder heb ik vragen gesteld over de status van Thermphos met betrekking tot de financiën en de gedeputeerde heeft tweemaal toegezegd dat die vragen schriftelijk zouden worden beantwoord, maar wij wachten daar nog steeds op.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. De heer Babijn kan ik zeggen dat een voortgangsrapportage is toegezegd en dat die er ook aankomt. Echter, de afgelopen twee weken hebben wij even aan andere zaken voorrang moeten geven. Nogmaals, die

rapportage komt er aan en het lijkt mij goed om daarin de financiële risico's en de planning nader te duiden. Op dit moment kan worden gesteld dat het financiële risico vooral zit in mogelijke onderbrekingen van het tijdspad dat is afgesproken. Zodra dat pad in problemen komt, lopen de financiële risico's enorm op. Als de planning in control is en ook lijkt gevolgd te kunnen worden, zijn die risico's sterk gemitigeerd. Dat is waarop wij nu sturen en op dit moment geeft onze informatie aan dat de planning daadwerkelijk wordt gevolgd. De datum van 9 mei is in mijn geheugen gegrift, en niet alleen omdat ik op die dag jarig ben... Het is de einddatum van deze planning. Wij zullen de Staten informeren over de wijze waarop wij de externe audit op deze planning hebben laten doen, zodat zij dat kunnen beoordelen. Nogmaals, het klopt op dit moment en men is daadwerkelijk begonnen met het verbranden van de fosfor. Het proces is gestart; het is een belangrijk moment om kennis van te nemen.

Mevrouw Van Unen kan ik zeggen dat ik in beslotenheid een "ietsje meer" heb gezegd over de juridische afwegingen die zijn gemaakt. Als zij er behoefte aan heeft om hierover het een en ander te horen, moet ik om vertrouwelijkheid vragen. Immers, in openbaarheid kan ik daar niet op ingaan. Het is een kwestie --ik zeg het ook in antwoord op de bijdrage van mevrouw Kool-- waarover ik in beslotenheid wellicht wat méér zou kunnen zeggen. Overigens, datgene wat wij nu in openbaarheid delen, is vooral van belang voor de voortgang van het proces. Op het moment dat de nu genoemde afspraken daadwerkelijk zijn geëffectueerd --de spullen zijn geretourneerd en de organisatorische aanpassing is doorgevoerd-- kunnen wij een en ander weer via de openbare voortgangsrapportage melden. Wil men nu meer weten over de juridische afwegingen, dan kan dat, maar het moet dan wel vertrouwelijk. Voor het overige hebben wij alle beschikbare informatie in openbaarheid kunnen delen.

De **voorzitter**. Ik heb de indruk dat verschillende fracties er behoefte aan hebben om nog even in beslotenheid te vergaderen. Als men dit verlangt, moet daartoe in openbaarheid worden besloten. Wij nemen dit besluit met name op grond van de juridische positie van bedrijven en andere partijen. Gaat men hiermee akkoord? Dan nemen wij dat besluit...

Mevrouw **Van Unen** (SP). U neemt dat besluit wel héél snel, voorzitter. Ik heb geen stemming en ook geen knikkende hoofden gezien... Maar goed, u zult wel een beter overzicht hebben dan wij hier...

De **voorzitter**. U bent altijd heel erg snel om aan te geven dat u het ergens niet mee eens bent, en dat mag u doen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Wij hebben geluisterd, voorzitter, en tot nu toe geen vertrouwelijke informatie tot ons genomen. Wij zijn ook niet van plan om dat te gaan doen. Op die manier kunnen wij vrijuit blijven praten over de kwestie Thermphos. Dat prefereren wij en daarom zullen wij de zaal verlaten.

De **voorzitter**. Blijft u nog even zitten want wij vergaderen nog niet in beslotenheid.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. De eerste keer is de fractie van GroenLinks wél aanwezig geweest bij de informatievoorziening in beslotenheid. Gelet op datgene wat nu is gezegd, kan ik zeggen dat wij alle vertrouwen hebben in de gedeputeerde waar het gaat om de wijze waarop dit wordt afgehandeld, inclusief de juridische zaken, maar ook ik zal niet aanwezig zijn tijdens de besloten vergadering.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Een gedeelte van mijn fractie is in de commissie-bestuur geïnformeerd en het daarbij gedane verzoek om geheimhouding is gerespecteerd, óók tegenover fractiegenoten. Ik zou nu graag zien dat de hele fractie over de achtergronden wordt geïnformeerd. Immers, dan zijn alle leden gelijkelijk geïnformeerd. Wij hebben dus geen probleem met een vergadering in beslotenheid.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de woorden van de mij voorgaande spreker en voeg er nog een argument aan toe, in de richting van de fracties van GroenLinks en SP. Soms komen zaken aan de orde waarover in beslotenheid moet worden gesproken, gelet op de belangen die daarbij spelen, waaronder de positie van de provincie. Ik vind dat wij, als Statenleden, daar onze ogen niet voor moeten sluiten. Ook dit hoort bij ons werk. Vervolgens is het aan ons om afwegingen te maken. Tegen deze achtergrond vind ik het terecht dat een gedeelte van deze discussie in beslotenheid wordt gevoerd.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ja, natuurlijk; die afweging maakt ú. En onze afweging leidt tot de conclusie dat wij die vertrouwelijke informatie niet willen krijgen zodat wij hierover in vrijheid kunnen spreken.

De **voorzitter**. Dat is uw recht.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Het is goed, voorzitter, dat iedereen hierin zijn eigen afweging maakt, maar mijns inziens is er sprake van een meerwaarde wanneer wij hierover gezamenlijk in de fractie kunnen spreken, en dat is tot nu toe niet het geval geweest. Ik sluit mij aan bij de woorden van de heren Van Geesbergen en Van de Velde:

ook ik denk dat dit van belang is voor de positie van de provincie.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. Ook de PVV-fractie is voor de grootst mogelijke openheid, maar er zijn nu eenmaal onderwerpen waarbij dat even niet kan. Dit is er zo één. De woorden die zojuist zijn gesproken door de heer Van Geesbergen, gelden ook voor onze fractie. Wij zullen dan ook aanwezig zijn bij de besloten vergadering.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Dat geldt ook voor ons. Enerzijds gaat het om juridische afwegingen die niet in het openbaar besproken kunnen worden. Anderzijds willen wij nagaan welke politieke afweging hier kan worden gemaakt.

De **voorzitter**. Mijn indruk was toch juist: er is een voldoende meerderheid om de vergadering in beslotenheid voort te zetten. Overigens, dat moet een tiende van de statenleden zijn, gelet op artikel 25 van de Provinciewet. Natuurlijk wordt het gerespecteerd als men een ándere afweging maakt en besluit om niet bij de besloten vergadering aanwezig te zijn. Dat geldt voor de fracties van GroenLinks en de SP.

De openbare vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

(De vergadering wordt in beslotenheid voortgezet.)

4. Heropening van de openbare vergadering

5. Mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

6. Vaststellen gewijzigde agenda

De gewijzigde agenda wordt vastgesteld.

7. Vaststellen notulen

De notulen van de vergadering van 25 september 2015 worden vastgesteld.

8. Ingekomen stukken

- 9. Brief BZW en Portiz van 20 oktober 2015 met advies over Kadernota Kwaliteit en onderscheidend vermogen (15015207)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel Kadernota Economische Agenda 2.0

- 10. Brief Benegora van 23 oktober 2015 over levensduurverlenging reactoren Doel-1 en Doel-2 (15015390)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te stellen in handen van de commissie-bestuur.

De **voorzitter**. Door de fractie van GroenLinks is gevraagd om een reactie van het college van GS waar het gaat om de vraag of in verband met deze kwestie wordt voldaan aan internationale verplichtingen. Het lijkt mij goed dat het college voorafgaande aan de bedoelde vergadering van de commissie-bestuur hierover een bericht verstuurt.

- 11. Brief SER Zeeland van 26 oktober 2015 met advies inzake Kadernota Economische Agenda 2.0 (15014852)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van het statenvoorstel EZ 2.0.

- 12. Brief LHBT Netwerk Zeeland van 26 oktober 2015 over oprichting Stichting LHBT Netwerk Zeeland (15015423)**

Zonderdiscussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te stellen in handen van de commissie-bestuur.

- 13. Ingekomen stukken GS en CvdK**

- 14. Brief GS van 13 oktober 2015 over faillissement NPE-Sluisil BV (15014939)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie-ruimte.

- 15. Brief GS van 19 oktober 2015 over aanbieden financieel jaarverslag en jaarrekening 2014 Zeeuws Participatiefonds (15014798)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie-economie.

- 16. Brief GS van 21 oktober 2015 over noodopvang vluchtelingen en huisvesting asielzoekers (15015232)**

- 17. Brief GS van 20 oktober 2015 met Personeelsmonitor Provincies 2014 (15014795)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brieven over te dragen aan de commissie-bestuur.

- 18. Brief gedeputeerde De Bat van 19 oktober 2015 met Merkstijlgids Zeeland Land in Zee (15014808)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

- 19. Brief GS van 20 oktober 2015 met aanvullende informatie Bestedingsplan Natuur (15015295)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van statenvoorstel Bestedingsplan Natuur 2016.

20. Brief GS van 3 november 2015 over indexering instellingen (15015596)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van statenvoorstel Vaststellen begroting 2016.

21. Hamerstukken

22. Statenvoorstel Startnota Natuurvisie Zeeland 2016-2022 (BLD-008)

23. Statenvoorstel Herziening Omgevingsplan 2012-2018, planonderdelen KRW en ROR (BLD-009)

24. Statenvoorstel benoemen nieuw lid commissie-integriteit (SGR-12)

25. Statenvoorstel benoemen plaatsvervangend voorzitter commissie-ruimte (SGR-13)

26. Statenvoorstel begroting 2016 van het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland (SERV-013)

27. Statenvoorstel Fractieverantwoordingen (SGR-16)

Deze voorstellen worden zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

28. Statenvoorstel Bestedingsplan Natuur 2016 (BLD-012)

Dit voorstel wordt zonder discussie en zonder stemming aangenomen, onder aantekening dat het lid Babijn geacht wenst te worden, ertegen te hebben gestemd.

29. Voorstellen

30. Statenvoorstel Vaststellen begroting 2016, inclusief meerjarenraming (SERV-011)

31. Statenvoorstel Zomernota 2015 (SERV-010)

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Vandaag mag ik als eerste beginnen met de algemene beschouwingen, waarbij ik het heb over de begroting van de armste provincie van Nederland. Daar sta ik dan... Ik kan hier wel heel ambitieus gaan vertellen welke prachtige plannen de SP-fractie voor die provincie heeft --en geloof mij: die plannen hebben wij-- of spreken over initiatieven om de Westerscheldetunnel tolvrij te maken, maar dat ga ik niet doen want ik wil mijzelf niet belachelijk maken. Het geld is op, en dus moeten wij het vandaag hebben over meer of minder bezuinigingen en meer of minder lastenverzwaringen voor de Zeeuwen. Daar sta ik dan... Ik mag vandaag het spits afbijten. Hoe blij ben je dan?

Voorzitter. Hoe komt het nu eigenlijk dat wij er zo beroerd voorstaan? Het gaat slecht met DELTA; de komende jaren behoeven wij geen dividend te verwachten. Wij moeten ons voorts grote zorgen maken over de werkgelegenheid bij het bedrijf. Wij zitten met een kabinet van PvdA en VVD dat allerlei taken doorschuift maar dat steeds gepaard laat gaan met bezuinigingen. Wij zitten ook met de erfenis van het vorige college van GS, dat de algemene reserve zodanig heeft achtergelaten -- met name als gevolg van de NAR-- dat er totaal geen vlees meer op de botten zit.

Maar, voorzitter, wat mijn fractie de meeste zorgen baart, is dat wij sinds maart, sinds de verkiezingen, van incident naar incident gaan. Iedere keer kost dat weer geld, of lopen wij het risico dat het ons weer geld gaat kosten. Ik noem enkele incidenten: de Sloeweg, de Tour de France, Waterdunen en Thermphos.

Vervolgens richt ik mij op de plannen van het college voor de komende jaren. Wat onze gesubsidieerde instellingen betreft --ze hebben het de afgelopen periode al zwaar voor de kiezen gehad-- werd in de Voorjaars-/Zomernota gesteld dat ze voor 2016 niet zouden worden geïndexeerd. De conclusie zou moeten zijn dat zij voor de jaren daarna wellicht voor hun voortbestaan zouden moeten vrezen. Echter, het college heeft inmiddels op dit terrein bewogen. In zijn brief geeft het aan dat de instellingen er voor 2016 en 2017 2% verkrijgen. Kan het college duidelijk maken wat nu de komende jaren de gevolgen zijn voor de instellingen? Wat betekent dit nu voor de vrijheid van de Staten om in 2017 alles op nul te zetten, als er voor dat jaar al toezeggingen zijn gedaan?

Voorzitter. De Zeeuwse burger gaat betalen in verband met de penibele financiële situatie van de provincie. De motorrijtuigenbelasting (MRB) gaat weer omhoog. Toen wij hier vier jaar geleden over het zelfde onderwerp spraken, was het met name de PvdA-fractie die ons voorhield: maar de SP is

toch óók voor een beter openbaar vervoer (OV) in Zeeland? Het geld zou worden ingezet ten behoeve van de mobiliteit. Welnu, wij horen vandaag graag dat de PvdA-fractie in haar bijdrage ingaat op de vraag of die verhoging van vier jaar geleden ertoe heeft geleid dat wij in Zeeland een beter OV hebben gekregen. Van het college willen we weten welke concrete verbeteringen men voor het OV in petto heeft in verband met déze verhoging van de MRB.

Het college wil de geplande bezuiniging --of "taakstelling"; het is maar hoe je het noemt-- van 1 miljoen niet doorvoeren omdat het nog meevallers verwacht. Voorzitter, dat kunnen wij ons toch niet veroorloven? Mijn fractie hoort graag van het college hoe het denkt dit zich in deze tijd van tegenvallers te kunnen veroorloven. Ook willen wij weten welke bezuinigingen door het niet-realiseren van deze taakstelling niet doorgaan.

Volgens de cijfers die wij vandaag bespreken, hebben wij in 2019 nog maar een algemene reserve van 17 miljoen. Daar moeten wij dan alle eventuele tegenvallers mee opvangen. Wij kunnen ons écht geen fratsen veroorloven. Ik wens alle sprekers na mij succes toe met hun algemene beschouwingen, maar ik waarschuw alvast: degenen die hier met wilde plannen komen zonder dat daarvoor dekking wordt aangegeven, kunnen op pittig commentaar van de SP-fractie rekenen. Volgens mij, voorzitter, heb ik daarmee de toon gezet...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik had een uitvoerig betoog geschreven, maar bedacht vervolgens: als ik dat allemaal ga voorlezen, valt iedereen in slaap; ik ga het kernachtig samenvatten.

Eén van de punten die ik van mijn fractie heb meegekregen, is dat wij in elk geval geen verhoging van de MRB-opcenten willen.

Gaan wij terug naar de vorige bestuursperiode --waarin dezelfde partijen als nu het geval is, aan het bewind waren-- dan constateren wij dat inmiddels de algemene reserve is afgenomen van 84 tot 40 miljoen. In de huidige bestuursperiode zijn wij samen op weg naar nul. Dat is bijzonder triest. Wij praten over tegenslagen, maar wij praten óók over niet in control zijn. Wij krijgen geen DELTA-dividend meer, hetgeen voorspelbaar was. Wij hebben te maken met het Sloeweg debacle, de Tour de France en Perkpolder. Wat Waterdunen betreft zijn nog niet eens alle risico's in de risicoparagraaf vermeld. In het beste geval gaat het met betrekking tot de Tractaatweg om een tekort van 5 miljoen, in het slechtste geval om 10 miljoen; het is een voorlopige inschatting. Er zijn ook toekomstige tegenvallers. Ik noem de verzilting van Volkerak-Zoommeer, de zoetwatervoorziening Zeeuwse Delta.

Voorzitter. Het kernpunt van ons betoog kan worden verwoord met de vraag: is dit provinciebestuur nog wel in control?

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Toen ik gisteravond mijn bijdrage voorbereidde, dacht ik: in welk vat giet je nu de algemene beschouwingen? Het gaat om meer dan 250 pagina's. Er is genoeg om iets over te zeggen, maar je hebt maar zo weinig tijd. Daarom kies ik voor een aanpak die past bij de kleuren van GroenLinks: groen en rood. Ik doe dat nu even niet op grond van duurzaamheid en sociale bewogenheid --elk voorstel dat hier wordt besproken, leggen wij langs die meetlat en dat doen wij ook vandaag-- maar ik richt mij nu op de kleuren van verkeerslichten. Groen betekent voor ons; dit kan door, het is oké. Bij rood willen wij even stilstaan; daar vragen wij aandacht voor.

Als wij zo even die acht programma's, die zeven financiële paragrafen en die veertig bladzijden met cijfers nalopen, voorzitter, fietsen wij eerst even lekker door bij de groene punten, groen in de zin van: dit mag door. In elk geval hebben wij complimenten voor de opstellers. Immers, er is veel werk verzet en het ziet er gedegen uit. Het is ook goed om te zien dat voor de komende jaren de begroting sluitend is. Ook is het prima te kunnen constateren dat de algemene reserves op verzoek van GroenLinks meer inzichtelijk zijn gemaakt. Volgens mij is iederéén daarbij gebaat.

Verrassend is het, voorzitter, om te constateren dat het college tóch kans heeft gezien om de subsidies voor onder meer instellingen voor natuur en cultuur met 2% te indexeren. Tijdens de gezamenlijke commissievergadering heeft met name de fractie van GroenLinks hiervoor gepleit. De heer De Bat daagde mij bij die gelegenheid uit om hierover een stevig debat te gaan voeren, maar dat laat ik nu achterwege want het is gebleken: inspraak loont. Het college staat dus open voor suggesties van de oppositie, en dat wordt door mijn fractie gewaardeerd.

Voorzitter, we fietsen lekker door --het licht blijft groen-- maar nu al kondig ik aan dat ik straks op de rem moet gaan staan. Als zijpad noem ik de economie waar inderdaad een heleboel kansen liggen. Ook daarover hebben wij al in de commissie gesproken en vandaag spreken wij later nog over de Economische Agenda. Kenmerken als rust, ruimte, mooie natuur, cultuur en karakteristieke landschappen, die voor Zeeland zo kenmerkend zijn, dienen naar het oordeel van GroenLinks de komende jaren te worden benut. Ze moeten worden beleefd, onderhouden en beschermd. Dat betekent dat wij bepaalde zaken beslist níet willen, zoals megastallen en andere vervuilende aangelegenheden. Wél zijn wij voor innovaties en duurzame vernieuwingen. Verder willen wij graag, voorzitter, dat er in Zeeland goede zorg- en andere voorzieningen blijven bestaan, en dat die

betaalbaar en goed bereikbaar blijven. Ik kom daar later nog op terug.

Wij zien in diverse programma's dat er hier en daar op gewezen dat duurzame kansen er inderdaad in Zeeland zijn. Dat doet ons goed, voorzitter, maar dit moet nog veel intensiever. Dat geldt ook voor het overleg met onze burens, en dan hebben wij het nog niet eens over de kansen die wij in onze provincie hebben met duurzame energie. Ook daarop kom ik nog terug. Wat wij voorts uit de programma's halen, is dat er met betrekking tot het onderdeel natuur nog steeds een verplichting geldt; wij moeten nog zo'n duizend hectare aan nieuwe natuur realiseren. Daar willen wij ons zéker aan houden.

Oeps, voorzitter, het licht springt op rood; ik moet op de rem. Immers, het programma betreffende het milieu komt er ons inziens karig vanaf. Het zijn mooie woorden, hoor, die op de blz. 29 en 30 staan, zo in de zin van: een provincie die de economische ontwikkeling wil faciliteren, wil dat alleen doen in combinatie met een gezonde en veilige leefomgeving. Ook wordt aangegeven dat er regelmatig metingen en controles worden gedaan, als speerpunt.

Voorzitter, dat klinkt mooi maar volgens GroenLinks zijn deze uitingen ver van de Zeeuwse werkelijkheid verwijderd. Dat is in elk geval zo wanneer het gaat om de ontsnappingsroute die er in Zeeland nog altijd voor schepen is als men wil ontgassen. Tijdens een symposium hierover in Rotterdam hoorde ik zes deskundigen die niet te spreken waren --ik zeg het op z'n zachtst-- over de Zeeuwse aanpak van dit probleem, beter gezegd: het gebrek aan aanpak. Mijn fractie heeft hiervoor al vaker de aandacht gevraagd, maar het college blijft bij zijn al gegeven antwoord: er wordt gewacht op landelijk beleid.

Voorzitter, de effecten van dat landelijke beleid laten nog jaren op zich wachten. Nu vanaf 2016 --naast Rotterdam, Moerdijk, Zuid-Holland en Noord-Brabant-- ook nog eens de haven van Antwerpen scherper gaat letten op het ontgassen, kan het niet anders dan dat de Zeeuwen nóg meer kans lopen op meer stank en, erger nog, op meer benzeenhoudende dampen. Die zijn tien keer schadelijker voor de gezondheid dan tot voor kort werd aangenomen. Bovendien hebben wij rond Wester- en Oosterschelde ook nog eens te maken met Natura 2000-gebieden. Daarom dient mijn fractie, samen met de fracties van SP en 50Plus, een motie in met als strekking de plaatsing van een tiental "e-noses", snuffelpalen, met bijbehorend registratienetwerk, op deze open wateren. Daarmee wordt vooruitgelopen op de landelijke regelgeving en de te verwachten Europese aanscherping in december. Vervolgens hebben wij ze sowieso nodig.

Voorzitter, mijn fiets heb ik aan de kant gezet. Ik hap naar adem want het gaat even niet zo

vlot met mijn beschouwing. Zeeland staat het water aan de lippen. Woensdag las ik in de krant dat wij de armste provincie van Nederland zijn. Welnu, dat verbaast mijn fractie niets, zeker niet bij het doornemen van de financiële paragrafen van het dikke voorliggende boekwerk. Dan springt bij mijn fractie het licht écht op rood. Wie ziet hoe hard de algemene reserves in een paar jaar tijd zijn verminderd van dik 80 miljoen tot straks minder dan 20 miljoen, vraagt zich af of wij als provincie op deze manier nog wel het hoofd boven water kunnen houden.

In het coalitieakkoord is de grens getrokken bij een minimale buffer van 25 miljoen, als appeltje voor de dorst. Een duurzaam appeltje graag, voorzitter, maar zelfs met de in de brief van GS geconstateerde meevallers gaan wij deze grens in de komende jaren niet halen, en neemt ons weerstandsvermogen af. Mijn fractie begrijpt dan ook dat in de coalitie was afgesproken om structureel 1 miljoen aan incidentele bezuinigingen door te voeren. Zeker wie de risicoparagraaf bestudeert, snapt dat er heel wat risico's op ons afkomen. Ik denk aan DELTA, Sloeweg, Thermphos, Tractaatweg enz. Het is opgesomd op blz. 84. En dan hebben wij het nog niet eens over de 3 miljoen van Waterdunen... Bovendien is het lang niet zeker dat Zeeland alle veronderstelde bijdragen van Rijk en Europa wel krijgt.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. De heer Temmink geeft aan dat in de Zomernota zou staan dat wij jaarlijks structureel een miljoen zouden bezuinigen. Graag hoor ik van hem waar ik dat "structurele" kan vinden.

De heer **Temmink** (GL). U heeft een punt als u doelt op het verschil tussen structureel en incidenteel, maar ik heb het coalitieakkoord goed gelezen en daaruit blijkt dat de coalitiepartijen zeggen: we moeten elk jaar een miljoen bezuinigen, incidenteel.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Graag hoor ik van de heer Temmink --het mag ook later-- waar dat in het coalitieakkoord staat. In het akkoord waar ik kennis van heb genomen, ben ik dit niet tegengekomen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter, dan richt ik mij nu specifiek tot het college. Ik weet immers zeker dat dit in het college naar voren is gekomen. De coalitiepartijen steunen het college en tegen die achtergrond denk ik dat de heer Roeland en ik er wel uitkomen. Mij gaat het er in elk geval om dat men 1 miljoen per jaar wilde gaan bezuinigen. Welnu, ik wijs erop dat er straks nog tal van uitgaven komen, in verband met Sloeweg, Bernhardweg enz. Laat ik het maar helder zeggen: mijn fractie is er niet voor om die bezuiniging te

schrappen. Wij stemmen daar niet mee in en onderstrepen dat de provincie moet gaan voor gedegen financieel beleid en openingen moet bieden voor het wegnemen van knelpunten in voorzieningen. Wellicht kom ik hierop in tweede termijn terug met een amendement. Op dit moment zet ik het stoplicht even op oranje en vraag ik het college waarom het afziet van de voorgenomen bezuiniging. Hoe kijken de coalitiepartijen daar tegenaan? Ik kan mij herinneren dat dit punt tijdens de gezamenlijke commissievergadering ook door de heer Roeland werd aangedragen. Ik ben benieuw hoe hij er nu tegenaan kijkt.

De **voorzitter**, door de leden Temmink, Tuinder en Willemse is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 6 november 2015;

gelet op het gegeven dat:

- de provincie Zeeland ontgassen op haar open wateren zoals de Westerschelde en de Oosterschelde toelaat;
- van deze ontsnappingsroute om te ontgassen op Zeeuwse wateren volgens deskundigen door een toenemend aantal schepen gebruik wordt gemaakt;
- vrijkomende benzeenhoudende dampen 10x schadelijker blijken voor het milieu en voor de gezondheid van mens en dier dan tot voor kort werd aangenomen;
- betrokken wateren voor een groot deel behoren tot Natura 2000-gebieden;
- het college van GS op vragen van GroenLinks heeft geantwoord te willen wachten op landelijk beleid in dezen (waarvan de effecten dus ook nog jaren op zich laten wachten);
- het college van GS economische ontwikkelingen toejuicht maar alleen in combinatie met een gezonde en veilige leefomgeving (blz. 29 programma milieu uit de begroting), en speerpunten hanteert voor metingen en controles op lucht kwaliteit, lozingen etc. (blz. 30);

overwegende dat:

- met ingang van 2016 naast Noord-Brabant, Zuid-Holland met de havens van Moerdijk en Rotterdam, ook Antwerpen overstapt op het verplicht ontgassen aan de wal, en er daardoor nog meer schepen zullen ontgassen op Zeeuwse open wateren;
- vooruitlopend op landelijk beleid er straks overal e-noses noodzakelijk blijken te zijn;
- de kosten van één e-nose variëren van 1.500 tot 2.000 euro per stuk;
- dat, inclusief het aanleggen van een registratienetwerk, de jaarlijkse kosten te overzien zijn en wellicht in samenwerking met andere (mede)verantwoordelijke instanties als RWS,

middelen hiervoor gevonden kunnen worden binnen de begroting-milieu danwel uit meevallers uit de septembercirculaire;

spreken als hun mening uit dat meten weten is en dat de provincie minimaal datgene moet doen dat noodzakelijk is om de beoogde controles op luchtkwaliteit en lozingen waar te maken in het belang van het milieu en de gezondheid van mens en dier;

verzoeken Gedeputeerde Staten om minimaal vijf e-noses te plaatsen op zowel de Ooster- als de Westerschelde, met bijbehorend registratienetwerk;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 1.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Graag gaan wij in op de begroting voor 2016, maar vanwege de verlenging van oud beleid en de geplande zero-based budgeting is er sprake van een tussenjaar. Daarom willen wij ons nu richten op enkele hoofdzaken die wat ons betreft raken aan goed rentmeesterschap. Drie financiële vragen staan voor ons open en daarop vragen wij het antwoord van het college.

Het doorschuiven van kosten naar volgende perioden --in het akkoord wordt dit "activeren" genoemd-- baart ons grote zorgen en is in tegenspraak met het uitgangspunt van evenwicht tussen inkomsten en uitgaven. Bij de Sluiskiltunnel en de Sloeweg gebeurt dit al. Volgens ons worden er op deze manier kosten afgewenteld op de toekomst. "Activeren" kan alleen als de provincie inkomsten krijgt uit de desbetreffende investering. Voor 2016 zou deze praktijk volgens ons dan ook moeten worden gestopt. Deelt het college onze mening en zo neen, waarom niet?

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Graag hoor ik van de heer Verburg waarop hij baseert dat activeren alleen mogelijk is wanneer er ook inkomsten zijn. Kan hij aangeven in welke regelgeving dat voorkomt?

De heer **Verburg** (CU). Die regelgeving heb ik nu niet bij de hand, voorzitter, maar ik kom er graag bij de heer Roeland op terug.

Met ingang van 2017 streeft het college naar een voor decentrale overheden gebruikelijke ratio voor het weerstandsvermogen van anderhalf. In de weerstandscapaciteit neemt het college de volgende posten mee: de algemene reserve, de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserve. De laatste reserve bestaat echter hoofdzakelijk uit vastgoed, gebouwen die niet of nauwelijks liquide te maken zijn. Wij stellen daarom voor om deze

posten níet mee te nemen. Gaat het college hierin mee?

Voorzitter. Wat Campus Zeeland betreft honoreert het college de aanvraag voor 1 miljoen voor de aanloopfase. Voor het integrale plan staat de provincie voor 27,7 miljoen aan de lat. Wij hebben begrepen dat het college voornemens is om het plan integraal door te voeren. Kan het college ons duidelijk maken hoe het dit gaat financieren?

Verder maken wij graag van de gelegenheid gebruik om drie inhoudelijke accenten leggen, voorzitter, waarbij wij graag een meer ondernemende insteek willen zien. Wij denken aan publiek, cultureel en maatschappelijk ondernemerschap, hetgeen ik graag wil toelichten.

Wat het publiek ondernemerschap betreft zijn wij --even los van de financiële perikelen-- blij met alle verbeteringen die worden aangebracht met betrekking tot de verbindingen in Zeeland. De Sloeweg en de afslag-Heinkenszand bevorderen de doorstroming en de verkeersveiligheid. Dat laatste mag altijd op onze warme goedkeuring rekenen. Het lijkt er echter op dat het aanpakken van de urgente situatie bij de Zanddijk in Yerseke en vooral ook de N665 op Tholen toch weer op de langere baan wordt geschoven. Gelet op de enorme impact aan menselijk leed die verkeersslachtoffers met zich meebrengen, zouden wij deze wegen nu al graag hoog op de prioriteitenlijst genoteerd zien, en haast maken met voorbereidende studies, gericht op reconstructie. Hoe kijkt het college hier tegenaan?

Over verbindingen gesproken: wat mogen wij verwachten met betrekking tot breedbandinternet in het buitengebied? Er worden wel proeven gedaan, maar wanneer wordt er doorgepak? Welke toezeggingen kan het college doen met betrekking tot onveilige wegen en breedbandinternet?

Voorzitter. Ook in het kader van het publieke ondernemerschap willen wij het college om aandacht vragen voor de uitvoeringsagenda van Campus Zeeland, een initiatief dat wij een warm hart toedragen.

Met betrekking tot het dossier-Sloeweg bleek er vooral sprake te zijn van een valse start. Er was geen afdoende toetsing en onderbouwing van de genoemde 100 miljoen. Iets soortgelijks zien wij nu ontstaan in verband met Campus Zeeland, met de "het kan maar op één manier, en dat is deze"-aanpak, voorgesteld door een Onderwijsautoriteit Zeeland die binnenkort wordt ontbonden. Het gaat om een uitermate complex dossier, met tal van academies, instituten, fondsen, bedrijven en centra. Een groot aantal partijen zal moeten bijdragen; het slagen hiervan is daarvan afhankelijk. Ook de SER-inbreng zien wij graag meegenomen, bijvoorbeeld aangaande banen voor hoger opgeleiden en betere verbindingen.

Als alles lukt, voorzitter, wat hebben wij dan precies? Wij moeten nog beginnen, maar nu al lopen de beelden ver uiteen. Wat ons betreft staat het college twee zaken te doen: benoem Campus Zeeland als groot project, met alles wat daarbij behoort; concretiseren van inspanningen en resultaten én inrichting van project- en risicomanagement. Wil het college toezeggen dit te zullen doen, om de slaagkans van dit waardevolle programma voor een sterkere kenniseconomie maximaal te verhogen en om te voorkomen dat wij over een paar jaar een nieuw debacle hebben?

Wij zien, voorzitter, dat er op cultuur al flink is bezuinigd, terwijl er nog meer donkere wolken boven deze sector hangen. De gang van zaken is nu dat, wanneer de instelling zelf inkomsten weet te genereren, deze geheel in mindering worden gebracht op de subsidie. Wat ons betreft worden deze foute prikkels nog eens goed onder de loep genomen. Mijn fractie ziet graag dat ondernemerschap wordt beloond. Wij denken hierbij aan sociale tentoonstellingen, crowdfunding enz. De provincie draagt, zo nodig, een klein deel van de kosten. Kunnen wij niet voor elke duizend euro die binnenkomt, kiezen voor een subsidievermindering met bijvoorbeeld 500 euro? Zegt het college toe dat het deze optie gaat bestuderen? Zoals recent in het nieuws kwam vanuit de Raad voor Cultuur, laat de cultuursector door het beleid en door gebrek aan samenwerking Haagse cultuursubsidies liggen. Wat gaat het college hieraan doen?

Het volgende punt is het maatschappelijk ondernemerschap. Voorzitter. In de plannen zien wij volop aandacht voor ecologie en milieu als thema's voor financiering. Zoals al eerder is opgemerkt, is de aandacht voor de mens echter zeer beperkt. Wij zien overal om ons heen sociaal ondernemen toenemen waarbij het gaat om de aanpak van een maatschappelijk vraagstuk, niet door het opsouperen van subsidie, maar met behulp van een moderne, ondernemende werkwijze, met een verdienmodel. Door middel van artikel 44-vragen hebben wij de provincie zélf opgeroepen om het goede voorbeeld te geven waar het erom gaat werk te verschaffen aan mensen met een arbeidshandicap. Wat gaat het college hiervoor doen? Later vandaag komen wij met een motie om sociaal ondernemen --en daarmee de aandacht voor de mens in de economie-- een eigen plek te geven in de Economische Agenda.

Voorzitter. Ik vat ons betoog samen. Wij vragen om goed rentmeesterschap met betrekking tot het beheer van het geld van onze burgers en om het benoemen van Campus Zeeland als groot project, met alle consequenties die dat heeft. Daarnaast pleiten wij voor een omslag in de subsidiëring in de cultuursector, een extra inspanning ten behoeve van de verkeersveiligheid en aparte aandacht voor de mens in de economie,

vooral gericht op zwakkere groepen. Met belangstelling zien wij de antwoorden en reacties van het college tegemoet. Bij zijn werk wensen wij het college Gods onmisbare zege toe.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Ik vervang collega Bierens, wiens hartelijke groeten ik aan de Staten moet overbrengen. Uit het feit dat hij nu niet aanwezig is, zal men hebben opgemaakt dat hij wel pittig ziek móet zijn. Immers, Kees laat het zomaar niet afweten. Niettemin blijft hij min of meer onder ons want het verhaal dat ik de Staten zal voorleggen, is het verhaal van de échte voorzitter van de VVD-fractie.

Voorzitter, collega's, toehoorders. Voor ons liggen de begroting voor 2016 en de Zomernota, die wij dus in het najaar behandelen; het kon niet anders. Het nieuwe college van GS heeft zijn eerste financiële eieren gelegd en aan ons, Provinciale Staten, is het vandaag om daar iets van te vinden en er een beslissing over te nemen.

De VVD-fractie heeft bij de beoordeling van de stukken vooral ook betrokken dat 2016 een overgangsjaar is. Het is een overgangsjaar waar het om de financiën gaat, het brengen van evenwicht in uitgaven en inkomsten en het creëren van financiële ruimte voor bestaand en nieuw beleid, via de zero-based budgeting-operatie. In gewoon Nederlands komt het hierop neer: de begroting voor 2017 vanaf nul opbouwen op basis van keuzes in de maatschappelijke opgaven binnen de provinciale kerntaken.

Voorzitter. Er is sprake van een overgangsjaar waar het gaat om het volledig in control komen van de provincie in verband met het beheersen van risico's, in het bijzonder bij de grote projecten. Eén daarvan licht ik eruit: Waterdunen. Opnieuw, recent, zijn wij geconfronteerd met tegenvallers in de orde van grootte van 3 miljoen. Vóór het einde van het jaar zullen wij een nieuwe grondexploitatie voorgelegd krijgen. De VVD-fractie rekent erop dat het dan met de financiële tegenvallers betreffende Waterdunen is gedaan, maar zij wil ook tegelijkertijd een oordeel kunnen vormen over het nog wel of niet bestaan van de unieke en hoogwaardige recreatieve invulling van het project en de economische meerwaarde voor de streek, waarmee de VVD-fractie indertijd over de streep werd getrokken. Kan de gedeputeerde toezeggen dat dit onderdeel bij de herziene grondexploitatie wordt betrokken en aan de Staten wordt voorgelegd?

Voorzitter, 2016 is óók een overgangsjaar waar het gaat om andere werkwijzen en meer samenwerking, zowel intern tussen Staten, college van GS en de organisatie, als met externe partners in de provincie en daarbuiten. Over al deze onderwerpen en ontwikkelingen zullen wij het komende jaar nog indringend met elkaar komen te spreken.

Waar wij ongetwijfeld in 2016 ook nog over zullen spreken, is de door het college aangekondigde Kustvisie. Een voorschot daarop wil ik alvast nemen; dan kan dat geen verrassing meer zijn... De VVD-fractie gaat in brede zin voor kwaliteit in de kust, aan de kust en op de kust, maar zij gaat ook voor kwaliteit in het debat hierover, en dát aspect baart haar inmiddels grote zorgen. Door sommigen wordt gedeeltelijk suggestieve en misleidende informatie over de recreatieve ontwikkelingen aan de kust verspreid, waarmee een onterecht beeld wordt opgeroepen. Als voorbeelden noem ik termen als "Belgische toestanden", het "slachten van de kip met de gouden eieren" en een "vogelvrije kust", het laatste wellicht in letterlijke zin bedoeld. Die informatie zal de discussie over dit onderwerp er niet gemakkelijker op maken. Deze voorstelling van zaken doet in de ogen van de VVD-fractie in haar algemeenheid geen recht, neen, zelfs onrecht, aan de bescherming die er is en aan de stappen die de afgelopen jaren binnen de recreatieve sector en binnen door overheden gestelde kaders zijn gezet om te komen tot de dringend noodzakelijke kwaliteitsverbetering en om over te gaan van een aanbodgestuurd product op vraaggerichte voorzieningen en accommodaties binnen deze voor Zeeland zo belangrijke economische pijler.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, de VVD-fractie maakt zich zorgen over de kwaliteit van het debat maar ondertussen hoor ik in dit betoog dat zij geen respect heeft voor de mening van anderen, die er misschien ánders over denken. Hoe kunnen wij dan een goed debat voeren?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik heb het over datgene wat er nu in verband met dit onderwerp naar buiten komt. Er zijn wat dat betreft héle waarheden, als het om nieuwe zaken gaat, maar ook halve waarheden en zelfs onwaarheden. Welnu, dat stimuleert de kwaliteit van het debat niet. Er wordt een beeld gecreëerd dat niet met de werkelijkheid overeenkomt. Dat is wat ik zeg, en voor het overige moet ik áltijd respect hebben voor de mening van anderen. Dat komt zeker ook naar voren wanneer wij het echt inhoudelijk over dit onderwerp hebben. Wij kunnen dan de feiten en de vooringenomenheden scheiden.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik vind dat een debat juist kwaliteit krijgt wanneer er verschillende meningen voor het voetlicht worden gebracht, en nu schuift u er al een paar aan de kant, van mensen die vinden dat het te vol wordt of dat "Knokkarisering" van de kust dreigt. Dat mag kennelijk allemaal niet...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik vind het niet erg wanneer meningen worden geuit, maar het is

vervelend wanneer er met de feiten verkeerde dingen gebeuren. Op het moment dat wij de juiste feiten hebben, volgen de meningen vanzelf. Het gaat mij nu even om de feiten.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter, ik sluit mij aan bij de woorden van mevrouw Van Unen. Een mening is een mening, en ook wij hebben een mening. Verder vermeld ik even als feit dat juist ook ondernemers in het kader van Recron nadrukkelijk stellen: een aantal van die zaken moeten wij absoluut niet hebben.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Die ondernemers kunnen straks meedoen aan het debat over de Kustvisie, en dan komen hun meningen vanzelf naar voren. Echter, op dit moment --wij hebben ons erin verdiept-- constateren wij dat er, kijkend naar de werkelijkheid, nogal wat valt af te dingen op datgene wat er nu allemaal naar buiten komt en op websites wordt gezet.

Voorzitter. Het zou de doemdenkers, zoals de initiatiefnemers van de site "Bescherm de kust", sieren wanneer zij er ook de informatie bij zouden leveren over de groene en ongerepte delen van de kust en over de groene investeringen aan de kust, in natuurontwikkelingen en voorzieningen als wandel- en fietspaden, zulks ten behoeve van inwoners en recreanten, die door bijvoorbeeld verevening tot stand zijn gebracht. Als er bij de diverse stakeholders behoefte blijkt te bestaan aan meer regie van overheden, waaronder de provincie, moet het debat zeker ook dáárover gaan, maar dan wél --ik zeg het nogmaals-- op basis van álle feiten.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Bij het gebruik van het woord "doemdenkers" voel ik mij niet aangesproken. De mening van GroenLinks hierover is op onze website verwoord en ik zou graag het debat aangaan --niet hier en nu, maar later-- zónder dergelijke bewoordingen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik constateer dat de heer Van Geesbergen het eerder over het debat in de Staten had en dat hij nu spreekt over het maatschappelijke debat. Eén van de adviezen die ons, als Statenleden, worden gegeven, is dat wij ons oor te luisteren moeten leggen bij dat maatschappelijke debat. Dat vindt nú plaats. Dat de heer Van Geesbergen het met de daarbij naar voren gebrachte meningen niet eens is, mag, maar hij moet dat debat niet verstoren.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik heb niet de indruk, voorzitter, dat ik dat doe, zelfs niet dat ik daartoe in staat zou zijn. Het enige wat wij hierover zeggen, is: in datgene wat nu tot ons komt --ik verwijs naar de beelden die daarbij worden opgeroepen-- herkennen wij niet dat wij als VVD-fractie op dit terrein zomaar iets doen en alles

goedvinden. Erger is nog dat een en ander niet overeenkomt met de werkelijke feiten. Er worden dingen voorgesteld die niet waar zijn of er wordt iets voorgesteld in de zin van "dat komt er bij", terwijl dat vervangen is of de soort accommodatie wordt veranderd. Het wordt allemaal in één zucht meegenomen en dan krijg je vanzelf iets groots dat een bepaalde sfeer oproept. Dat is waar wij nu even de vinger bijleggen. Voor de rest mag iedereen zeggen wat hij of zij vindt, als de feiten maar worden gerespecteerd. Die feiten zullen, als het goed is, in het debat over de Kustvisie via het college aan ons worden voorgelegd.

Voorzitter. Het zou zomaar kunnen opvallen wanneer in de bijdrage van de VVD-fractie aan de begrotingsbehandeling de algemene reserve zou ontbreken. Om dat te voorkomen, meld ik dat mijn fractie het opschonen en het opsplitsen van de oorspronkelijke algemene reserve in een échte algemene reserve, als onderdeel van het weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's, én in de bestemmingsreserves-meerjarige projecten en incidentele doelstellingen-2015/2019, toejuicht. Dat laat onverlet dat wij het volgende jaar, bij de discussie over het nieuwe financiële beleid, het nader willen hebben over de omvang c.q. bandbreedte waarbinnen de stand van de algemene reserve zich moet bewegen. Op dit moment verkrijgen wij graag van de gedeputeerde uitleg over de wijze waarop hij --in relatie met de bijgewerkte stand van de algemene reserve van 16 miljoen in de Zomernota-- de ondergrens van 25 miljoen voor 2016 beziet, zoals opgenomen in het coalitieakkoord en vermeld in de uitgangspunten voor het financiële beleid, in de onderliggende begroting.

Voorzitter. Waar het gaat om het onderdeel mobiliteit, zou de VVD-fractie graag meer inzicht krijgen --het mag ook schriftelijk-- in de acties die worden of al zijn ondernomen, en de stand van zaken met betrekking tot de infrastructurele projecten die in het coalitieakkoord zijn genoemd. Ik noem in dit verband de N290, Terneuzen-Terhole; de N256, Goes-Zierikzee; de N59, Zierikzee-Hellegatsplein.

In zijn brief van 3 november jongstleden laat het college weten dat de Staten nog een voorstel tegemoet kunnen zien om het budget-2016 voor instellingen die in aanmerking komen voor een integrale kostensubsidie, alsnog te indexeren met 2%. De behandeling van dit voorstel staat gepland voor de eerstvolgende vergadering van de commissie-bestuur en de statenvergadering in december. Wat de VVD-fractie betreft zouden wij nu al, als Staten, de instellingen duidelijkheid mogen verschaffen door aan te geven dat deze indexering voor 2016 zal worden toegepast.

Voorzitter. Mijn fractie hoopt dat 2016 voor de provincie minder turbulent zal zijn dan het lopende jaar, maar wél meer bruisend en gericht op

positieve ontwikkelingen. Zij zal daaraan graag een bijdrage leveren.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. In verband met de genoemde indexering heeft de heer Van Geesbergen het over 2016, maar in de Zomernota staat ook iets over 2017. Hij vraagt de Staten om nu al een besluit te nemen met betrekking tot 2016, maar de vraag rijst hoe zijn fractie staat tegenover de mogelijkheid dat dit ook voor 2017 gaat gelden.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Wij behandelen vandaag de Zomernota en de begroting voor 2016. Het is in het kader van die behandeling dat wij de instellingen duidelijkheid en zekerheid willen bieden. Verder is met de VVD-fractie de afspraak gemaakt dat er niet op het jaar 2017 vooruit wordt gelopen. Mevrouw Van Unen krijgt dus wat dit betreft van mij geen toezegging.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik heb er een vraag over gesteld...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Maar ik ben de gedeputeerde niet. Ik spreek namens de VVD-fractie.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Maar u zegt met betrekking tot 2016: handjeklap, wij regelen het vandaag al...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Wij zien dit niet als "handjeklap". Er is over nagedacht.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Perspectief bieden voor Zeeland... Daar gaan wij voor. En hoe doen wij dat? Meer dan ooit moet er worden ingezet op krachtenbundeling. Ik verwijs naar de titel van het eerste hoofdstuk van het coalitieakkoord.

Voorzitter. Ik begin met de Tafel van Vijftien. De start daarvan was niet helemaal een succes, maar het idee als zodanig is zeker belangrijk en vraagt om voortzetting. Er zou een nieuwe aanpak komen, een aanpak waarin alle partijen zich kunnen vinden en waarbij ook de volksvertegenwoordigers worden betrokken. Kan het college ons hierover informeren? Hoe staat het hiermee? Wat is de inzet van de provincie hierbij? Wanneer kunnen wij kennismaken van en discussiëren over dat nieuwe plan van aanpak? Ik neem aan dat het nu wordt voorbereid.

Ik heb een uitnodiging gehad voor een congres, en dat geldt ook voor mijn collega's. Het betreft een congres van het waterschap: "Laten wij samen stromen". Ik beschouw dit als een positief signaal, hoe men hierover verder ook kan denken. Immers, dit biedt hoop op verdergaande samenwerking, niet alleen met het waterschap maar ook met andere overheden in Zeeland. Alle

goede initiatieven --van wie ze ook komen-- zijn wat de SGP-fractie betreft van harte welkom.

Voorzitter. De financiële positie van de provincie baart ons nog steeds zorgen. Zeeland, een arme provincie, wellicht de armste, maar het is maar hoe je dit bekijkt. De aanpak van de financiële problematiek, zoals die wordt gekozen in de Zomernota en de begroting, spoot met het coalitieakkoord. Complimenten daarvoor, maar er is één afwijking. Ik doel op het bezuinigen van 1 miljoen op materiële uitgaven over 2016. Het college stelt voor om die bezuiniging achterwege te laten. Het betreft een incidentele korting over 2016, en geen structurele.

Het college geeft hiermee aan: dat geld hebben wij niet meer nodig; die bezuiniging kunnen we gewoon wel achterwege laten. Voorzitter, kijken wij naar de recente ontwikkelingen, de tegenvallers die worden gemeld, dan vragen wij ons af of dit nu wel een goed signaal is. Waarom niet ook in 2016 snijden in eigen vlees? Ik hoor graag van het college hoe men hier nu tegenaan kijkt, mede gelet op tegenvallers in verband met Waterdunen. Op dat onderwerp kom ik straks nog terug.

Zero-based begroten, voorzitter; dat wordt een hele klus. Binnenkort hebben wij overleg over deze aanpak, en dat vinden wij een goed idee. Begroting is kaderstelling door Provinciale Staten. De Staten moeten bij de voorbereiding van dit traject tijdig informatie krijgen om ook zelfstandig zorgvuldige afwegingen te kunnen maken. De aanzet van het college is wat ons betreft een goede start.

Vervolgens vragen wij aandacht voor de inkomstenkant. Wij bepleiten om de lasten zo gering mogelijk te houden en wij dringen aan op versoering, maar ook de inkomstenkant dient aandacht te krijgen. Volgens het meest recente rapport van de Rekenkamer benut Zeeland de kansen op het binnenhalen van Europese subsidies maar ten dele. Het kan, volgens dit rapport, veel beter. Kijk ik naar onze financiële positie, dan vraag ik het college welke acties wij kunnen verwachten. Welke acties zijn er nu in voorbereiding om middelen uit Europa binnen te halen ten behoeve van onze doelstellingen, geformuleerd binnen de kaders van onze kerntaken? In dit verband noem ik een artikel in de PZC waaruit blijkt dat ook culturele organisaties kansen laten liggen om subsidies binnen te harken. Welke acties gaat het college naar aanleiding van dit artikel --ik neem aan dat de inhoud daarvan juist is-- ondernemen?

Voorzitter. In het rapport Interne projectorganisatie Sloeweg wordt onder meer aangegeven dat er iets moet gebeuren met de organisatiecultuur. Er zijn stappen gezet voor de implementatie van alle aanbevelingen, maar opnieuw roepen wij het college op om haast te maken met een concreet en volledig plan van aanpak. Wanneer kunnen wij dit plan tegemoet

zien? Het is duidelijk dat er écht iets moet gebeuren.

Ik richt mij vervolgens op enkele acties, vermeld in het coalitieakkoord. Ook in verband met de evaluatie van de reorganisatie zou er een plan van aanpak komen. Het zou in 2015 gereed zijn. Wij leven nog altijd in dat jaar en het plan kan er nog dit jaar komen, maar het is inmiddels wél november. Wij vragen het college om na te gaan of dit plan kan worden gecombineerd met het plan van aanpak dat er komt naar aanleiding van het externe rapport over de Sloeweg. Wanneer kan een en ander door de Staten worden besproken? Dit mag niet op de lange baan worden geschoven, en dat verwacht ik ook niet maar in de duale verhoudingen past --ondanks het vertrouwen dat mijn fractie in het college heeft-- dat wij elkaar scherp houden en oproepen tot de acties die ondernomen moet worden.

In verband met de externe spiegeling ten behoeve van Zeeuwsbrede samenwerking en belangenbehartiging is gesproken over afronding in 2016. De doelstelling is: gezamenlijke slagkracht van één Zeeuws geluid in de richting van Den Haag en Brussel. Voorzitter. Onze fractie ziet dit proces met belangstelling tegemoet om te komen tot de beoogde versterking, zoals ook in de begroting voor 2016 uitdrukkelijk is aangegeven. Wij hechten eraan dat er een gemeenschappelijk vertrekpunt is vanuit gemeenten, waterschap en provincie om het proces van deze spiegeling zorgvuldig te doorlopen, op grond van de maatschappelijke opgaven en ieders rol en taak. Hoever is men gevorderd om dit proces met andere overheden te delen? Is al een beeld te geven van de eerste reacties van gemeenten en waterschap?

Voorzitter. Een ander actiepunt, vermeld in het coalitieakkoord, is het opstellen van uitgangspunten voor een visie op de Westerschelde. De start zou plaatsvinden in 2015. Hoe worden de Staten hierbij betrokken? Wij behoeven deze visie niet zelf op te stellen, maar willen wél een bijdragen leveren aan het formuleren ervan, dat op een ander niveau plaatsvindt. Ik denk dat de Staten hierbij betrokken móeten worden. De Westerschelde is nu eenmaal een heel gevoelig gebied, ook in politiek opzicht. Het is van belang dat PS en GS hiervoor gezamenlijk uitgangspunten opstellen. Hetzelfde geldt in niet mindere mate voor de visie op de Oosterschelde. De start daarvan vindt plaats in 2016. Wanneer kunnen wij met het college overleggen over het te volgen proces, leidend tot het opstellen van een echte visie, dus niet alleen uitgangspunten?

Voorzitter. Vervolgens richt ik mij op het evalueren van de OV-concessie en het aandragen van oplossingen voor knelpunten. Deze evaluatie komt er in 2015, volgens het coalitieakkoord dat door het college is omarmd. Hoe staat het hiermee?

Een andere actie is het verbeteren van de toegankelijkheid van de zeehavens. Het plan van aanpak hiervoor is in 2016 gereed. Men zal zeggen dat men dan nog ruim een jaar te gaan heeft, maar deze kwestie is ons inziens van eminent belang voor de Zeeuwse economie omdat de havens daarvan een bijzonder belangrijk onderdeel zijn. Er zal tijdig met het opstellen van dit plan moeten worden begonnen, wil men het tijdig gereed hebben er op een goede manier met de Staten over kunnen communiceren. Hoe is het gesteld met deze planning?

Voorzitter. Voor alle acties, vermeld in het coalitieakkoord, geldt dat het bijzonder handig zou zijn wanneer de Staten minstens éénmaal per jaar een summier maar concreet overzicht zouden krijgen van de stand van zaken.

Wat betreft de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt, voorzitter, is het aanbod van het onderwijsveld voor technische beroepen nog altijd een probleem. Wat doen de scholen hieraan? Welke acties ondernemen zij? Wij denken dat hier verbeteringen nodig en mogelijk zijn. Dit onderwerp dient ons inziens op de agenda te blijven staan. Deelt het college onze opvatting dat een nieuwe impuls nodig is?

Voorzitter. Toen wij kennisnamen van de tegenvallers in verband met Waterdunen werden wij daar stil van. De vraag rijst of ze toen pas bekend waren en of het blijft bij de nu genoemde 3 miljoen. Is er sprake van een goede inschatting van alle risico's? Wij pleiten ervoor om nogmaals te kijken naar mogelijkheden om tot versoering te komen. Ook moet worden gekeken naar de scoop van het project. Wij vragen het college: breng voor de Staten in beeld wat er, ten opzichte van de vastgestelde scoop, inmiddels al is versoerd.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Hoe ziet de heer Roeland de door hem bepleite versoering? Vreest hij niet, evenals de PvZ, dat --als er binnen het project wordt versoerd-- de initiatiefnemer, Molecaten, afhaakt en/of met schadeclaims komt? Ik voeg hieraan toe dat Zeeuws-Vlaanderen recht heeft op deze economische impuls. Wij dienen er nu, op grond van onze controlerende taak, op toe te zien dat die impuls ook wordt gerealiseerd. Is de heer Roeland niet met ons van oordeel dat men een enorm risico neemt wanneer men binnen het project gaat versoeren?

De heer **Roeland** (SGP). Ik begrijp het enthousiasme van de PvZ-fractie voor het project Waterdunen...

Voorzitter, enerzijds vraagt mijn fractie het college om te kijken naar versoeringsmogelijkheden, anderzijds vraagt zij aandacht voor de scoop, de kwaliteit van het project. Graag willen wij hierover door het college worden geïnformeerd, zowel over het één als over

het ander, zodat wij in overleg met het college tot de juiste keuzes kunnen komen. De vrees die de PvZ-fractie heeft, delen wij niet. Op dit gebied vrezen wij niets maar wij willen hier wel heel goed naar kijken. Als het college met voldoende informatie komt, kunnen wij hierover gezamenlijk een besluit nemen.

Voorzitter. Zijn de andere grote projecten inmiddels doorgelicht onder leiding van de nieuwe projectdirecteur? Zo ja, wat zijn daarvan dan de resultaten? Zo neen, wanneer wordt dit proces dan afgerond? Wij willen niet graag opnieuw verrast worden door allerlei tegenvallers. Ik zou zeggen: bekijk het goed en als er nog tegenvallers zijn, kom daar dan inééns mee, zodat wij schoon schip kunnen maken.

Wanneer is het definitieve plan voor de Tractaatweg gereed? Ik neem aan, voorzitter, dat dat plan aan de Staten wordt voorgelegd, zodat zij daar hun oordeel over kunnen geven. Kan dan ook een antwoord worden gegeven op de vraag of het budget dat nu beschikbaar is, toereikend zal zijn?

De VVD-fractie heeft aandacht gevraagd voor drie N-wegen. Daar sluiten wij ons graag bij aan.

De Zanddijk bij Yerseke verkeert inderdaad in slechte toestand. Ook ten aanzien hiervan is er sprake van een concrete actie, opgenomen in het coalitieakkoord. Deze weg is voor de regio van groot economisch belang en het is duidelijk dat er iets moet gebeuren. Een luxe oplossing hoeft voor ons niet, maar wél moet een goede, zij het sobere oplossing worden nagestreefd. De middelen zijn beperkt. Hoe is het gesteld met de voortgang van dit project?

Voorzitter. DELTA moet worden gesplitst; dat is nu wel zeker. Is DELTA daarvan ook zélf doordrongen? Worden nu de nodige stappen gezet? Hoever is het college gevorderd met het inspelen op de in de Tweede Kamer aangenomen motie inzake versterking van de werkgelegenheid in Zeeland?

Er vestigen zich Vlaamse bedrijven in Zeeland. Dat is fijn. Vlamingen willen zich dus blijkbaar in Zeeland vestigen en dat is voor onze economie van belang. Echter, wij hebben het idee dat ze tegen nogal wat blokkades en problemen aanlopen. Wij zouden het een aardig idee vinden wanneer het college eens bij deze bedrijven zou nagaan hoe zij hun vestiging in Zeeland hebben ervaren. Het is mogelijk dat daarbij opmerkingen worden gemaakt waaruit blijkt dat men bijzondere moeilijkheden heeft ondervonden terwijl het wellicht mogelijk is om ondervonden blokkades voor de toekomst weg te nemen.

Voorzitter. Krachten bundelen; provincie, gemeenten en waterschap moeten hun krachten bundelen. Echter, ook buiten de overheden moeten krachten worden gebundeld, met onze stakeholders, waaronder het bedrijfsleven. Het

geldt ook intern, voor college, Staten en ambtelijke organisatie, zij het ieder met eigen taak en rol. De Staten hebben een primaat en daar moeten zij goed mee omgaan. Bij het college dient het besef te leven dat de Staten het primaat hebben; ook het college moet daar goed mee omgaan. De komende periode moeten wij gebruiken om, mede aan de hand van het rapport van de Onderzoekscommissie Sloeweg, hierover met elkaar in gesprek te gaan.

Krachten bundelen, werken aan een perspectief voor Zeeland... Inderdaad, voorzitter, maar daarbij mogen wij niet vergeten in wiens dienst wij staan. Ook voor democratisch gekozen bestuurders en volksvertegenwoordigers geldt ten diepste dat zij in dienst staan van God. Ik citeer wat de grote reformator Johannes Calvijn hierover in zijn Institutie heeft geschreven: " De Heere heeft niet alleen betuigd dat het ambt van de overheden Hem aangenaam en welgevallig is, maar door zeer eervolle blijken van instemming heeft Hij ons bovendien op indrukwekkende wijze bepaald bij de grote waarde ervan. Wanneer allen die een overheidsambt bekleden goden worden genoemd, mag niemand denken dat die benaming niet zoveel te betekenen heeft, want daarmee wordt te kennen gegeven dat zij een opdracht van God hebben, dat ze met goddelijk gezag bekleed zijn, dat zij in alle opzichten God vertegenwoordigen en in zekere zin zijn plaatsvervangers zijn. Dat is geen verzinsel van mij", aldus Calvijn, "maar het is de uitleg die Christus zélf geeft. Dit betekent toch niets anders dan dat zij hun werk als opdracht van God gekregen hebben om Hem in hun ambt te dienen."

Voorzitter. De SGP-fractie wenst het college bij de uitoefening van zijn verantwoordelijke taken kracht en wijsheid toe. Zij hoopt dat het college die kracht en wijsheid om te werken aan perspectief voor Zeeland, zoekt bij Hem die dat alles kan schenken.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA).

Voorzitter. Afgelopen woensdag waren de directie en de medewerkers van Dow zeer vereerd met het koninklijk bezoek in verband met het 50-jarig jubileum van het bedrijf. En, weet u het nog? Wij waren twee jaar geleden bij de aanvang van de algemene beschouwingen óók onder de indruk van het bezoek van het koninklijk paar. Ik mocht bij die beschouwingen het spits afbijten, waarbij ik aangaf dat wij blij waren met het koninklijk bezoek maar het jammer vonden dat wij dat bezoek niet méér konden laten zien van de provincie. Immers, het was een "flitsbezoek". Wij hadden bijvoorbeeld de, toen nog, aanbouw van de Sluiskiltunnel, de werkzaamheden voor de verbreding van de N61 en de ontwikkelingen aan de kust kunnen laten zien.

Voorzitter. Die trots was de rode draad van mijn betoog van het vorige jaar, waarbij ik aangaf: laten wij onze successen veel meer etaleren. Ik heb toen ook de verbreding van de Tractaatweg en de

verdubbeling van de Sloeweg genoemd. Inmiddels is duidelijk geworden dat grote projecten niet alleen succesvol kunnen zijn, maar ook uiterst risicovol. Het Sloeweg-project heeft duidelijk gemaakt dat het dringend noodzakelijk is dat de provincie beter in control komt, zowel op financieel als op organisatorisch gebied, en ook in de verhouding tussen Provinciale en Gedeputeerde Staten.

Wij zullen snel met de aanbevelingen, opgenomen in het rapport van de Onderzoekscommissie Sloeweg, aan de slag moeten. De drie rollen van de Staten, kaderstellend, controlerend en volksvertegenwoordigend, zullen nog beter moeten worden uitgevoerd maar dat kan alleen wanneer de Staten tijdig over de juiste informatie beschikken. Het moet een natuurlijke, en geen krampachtige wisselwerking worden van correcte informatieverstrekking, met respect voor ieders rol. Wij zullen vooraf duidelijk met elkaar afspraken moeten maken over grote projecten, terwijl go-/no go-momenten duidelijk zullen moeten worden gemarkeerd.

Er zijn gelukkig al stappen gezet om het aspect "control" te verbeteren, maar wat is het zuur om na een extra controle te vernemen dat er sprake is van een tekort van 3 miljoen bij een van de grote projecten, Waterdunen. Het is ons inziens een drogreden, te stellen dat medewerkers het te druk hebben of iets over het hoofd hebben gezien wegens tekort aan personeel, zoals gedeputeerde De Reu heeft aangegeven. Het gaat om beheersing en om kwaliteit. De CDA-fractie vindt het onacceptabel dat dergelijke fouten worden gemaakt. Wij horen graag van de gedeputeerde of hij werkelijk heeft bedoeld dat het tekort aan personeel deel uitmaakt van de verklaring voor het miljoenentekort, en of wij dit dan misschien ook bij andere projecten kunnen verwachten. De fractie van de PvZ heeft hierover schriftelijke vragen gesteld. Ook wij horen graag van het college wanneer de strop in verband met de bommenregeling bij het college bekend was.

En dan de oplossing voor dit probleem, voorzitter. Er is gesproken over versobering en over het mogelijk "bijplussen" van 3 miljoen. Uit welke pot zou dat geld moeten komen? Laat duidelijk zijn dat voor mijn fractie belangrijk is dat een versobering niet ten koste gaat van het doel dat is beschreven op de website van Waterdunen. Het gaat erom een bijdrage te leveren aan de economische versterking van West-Zeeuws-Vlaanderen. Een natuurgebied dat uitgehouden zou worden ten koste van recreatie en dus ook economie, is wel het laatste dat het CDA aan Waterdunen wil overhouden. Dat mag niet gebeuren. Een goede toegankelijkheid is voor ons een voorwaarde.

Voorzitter. Waar het gaat om de haalbaarheid van de Zuidwestelijke Delta-strategie

heeft mijn fractie altijd aangegeven: eerst het zoet en dan het zout. Wij zien nog steeds veel open einden in verband met de uitvoering en zeker ook de financiën. Is al duidelijk wie wat exact betaalt? Waar eindigen wij hiermee? Op welke wijze is het college voornemens structureel informatie te verschaffen?

Goede informatievoorziening is ook belangrijk bij een probleem waarmee wij allemaal te maken hebben en dat nog niet is genoemd: de vluchtelingenproblematiek. Binnen onze provincie zijn inmiddels diverse gemeenten --het worden er steeds meer-- met veel vrijwilligers hard aan de slag gegaan om acute hulp te bieden aan grote groepen vluchtelingen. Als voorbeelden noem ik drie dagen in Cadzand, drie dagen in Vlissingen, drie dagen in Kapelle en Middelburg, en er zal vast en zeker regelmatig coördinerend overleg zijn. Graag worden wij hierover geïnformeerd. Bovendien vernemen wij graag van het college of het met ons eens is dat het onmenselijk is dat deze mensen van hot naar her worden gesleept, en dat per gemeente steeds dezelfde wielen moeten worden uitgevonden, hetgeen onnodig tot extra kosten leidt.

Voorzitter. Ik wil mijn betoog graag positief vervolgen. De Zeeuwen staan immers in de top-drie van de gelukkigste mensen. Ook tijdens het provinciale jeugddebate dat hier onlangs plaatsvond, kwam naar voren dat veel studenten die de provincie verlaten voor studie, best na die studie terug willen komen naar Zeeland omdat het hier goed toeven is, als ze maar een passende baan kunnen vinden. Ze verlaten Zeeland omdat ze op eigen benen willen staan en van het studentenleven en een bruisende stad willen genieten, of omdat de door hen gewenste studie hier niet wordt aangeboden. Daarom is mijn fractie blij met de keuze die is gemaakt om te investeren in Campus Zeeland. Wat ons betreft wordt het geen "Campus Debacle". Deze voorziening biedt een nieuwe kans voor het behoud van studenten door een uitgebreider studietoelaanbod, maar ook voor het aantrekken van nog meer studenten naar Zeeland. Campus Zeeland kan voorts een impuls zijn voor hoogwaardige werkgelegenheid, juist ook voor afgestudeerden die naar Zeeland terug willen komen.

Voor deze Campus die de Zeeuwse economie, het onderwijs en ook de samenleving zal versterken, is het noodzakelijk dat niet alleen gelden van de provincie en het bedrijfsleven, maar ook middelen van het Rijk worden vrijgemaakt. Wij pleiten ervoor dit project in te brengen bij de commissie die in opdracht van kabinet en provincie op grond van de onlangs aangenomen motie aan de slag gaat met de structuurversterking van de Zeeuwse economie. Wij horen graag van het college of het dit ook van plan is en wat men nog

meer wil inbrengen ten behoeve van de genoemde structuurversterking.

Wat de CDA-fractie betreft hoort hier ook bij: het verbeteren van de digitale infrastructuur, de spoorinfrastructuur, de spoorverbinding Axel-Zelzate, Sloe-Antwerpen, de vaarwegeninfrastructuur en het stimuleren van innovatie via de Economische Agenda. Wellicht kan de gedeputeerde aangeven of en hoe de Staten worden betrokken bij de input voor de genoemde commissie.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Heeft de CDA-fractie al enig idee hoe zij dit rijtje gaat betalen?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Ik heb aangegeven dat wij het belangrijk vinden dat deze projecten worden ingebracht bij de commissie die tot stand komt naar aanleiding van de aangenomen motie. Men heeft zorgen over de werkgelegenheid in Zeeland en gaat ervoor zorgen dat daarvoor extra middelen worden ingezet. Er wordt over veel geld gesproken. Als het aan ons ligt, laat Zeeland tegen die achtergrond in Den Haag zijn geluid horen.

Voorzitter. Niet alleen in Den Haag maar ook in Brussel liggen er voor ons kansen om met behulp van fondsen projecten te realiseren. Een project dat ons inziens hiervoor in aanmerking komt, is een volwaardige OV-verbinding langs de kust van Zeeuws-Vlaanderen, met aansluiting op de Belgische kusttram, de langste tramlijn ter wereld, namelijk 67 kilometer. Echter, natuurlijk is het belangrijk dat duidelijk wordt gemaakt dat dit project haalbaar is. In het laatste onderzoek terzake wordt geconcludeerd dat, "indien er op langere termijn meer geld beschikbaar komt, verlenging van de kusttram vanuit België een wenselijk eindbeeld is". We begrijpen dat het, gelet op de financiële omstandigheden, nu niet het beste moment is om een kostbaar haalbaarheidsonderzoek te starten, maar er zijn niettemin ontwikkelingen die pleiten voor een vervolg op datgene wat er op dit terrein al is.

Wij denken hierbij aan combinatie van de beschikbare subsidies uit het Interregprogramma en garanties uit het Juncker-investeringsplan van 300 miljard. Beide programma's zijn bedoeld voor het aanzwengelen van de Europese economie. Het uitbreiden en versterken van de kustverbinding sluit goed aan bij de Europese doelstelling om de economische ontwikkeling en de mobiliteit in grensregio's te bevorderen. Het EFSI heeft een beperkte looptijd, hetgeen van belang is voor het indienen van projecten. Met andere woorden: wachten is echt niet wenselijk. Bovendien gaan de grote investeringen in de Zeeuwsvlaamse kuststreek gepaard met een sterke toename van het toerisme. Betere bereikbaarheid en mobiliteit

zijn onontbeerlijk geworden om de economische ontwikkeling aan de kust in goede banen te leiden.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik heb begrepen dat de CDA-fractie een motie van deze strekking zal indienen.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Niet alleen de CDA-fractie. U zult zien dat bijna alle fracties deze motie steunen.

De heer **Babijn** (PvZ). Prima, maar wat de dekking betreft verwijst u naar het statenbudget, de Scheldemondraad en de gemeente Sluis. Ik wijs erop dat wij, als Staten, niet gaan over de budgetten van de gemeenten. Ik vind dit een schitterend idee maar op dit terrein zijn er al veel onderzoeken geweest. Als er daadwerkelijk tramrails moeten worden aangelegd, wordt het érg duur. Er zou ook aan goedkopere oplossingen gedacht kunnen worden. Nogmaals, het is een schitterend idee maar ik vraag mij af of u al die al verrichte onderzoeken niet voldoende vindt. Kunnen wij daar niet uit putten? Waarom zouden wij hier nog eens 60.000 euro tegenaan gooien?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Mijn fractie dient geen moties in waarvan zij vooraf weet dat ze het niet gaan halen. Aanvankelijk vonden wij het heel mooi wanneer er direct een groot haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd zou worden. Echter, dan heb je het over een bedrag van ongeveer 300.000 euro. Zo'n onderzoek zou kunnen leiden tot een blauwdruk en de beantwoording van de vraag of dit wel of niet kan worden gedaan. Er is in verband met de in te dienen motie vooraf veel overleg geweest. Wij willen deze kans niet laten schieten. Gebleken is dat een motie, gericht op een uitvoerig onderzoek van 300.000 euro, het hier niet zou halen. Dat zou dan het einde betekenen van de mogelijkheid om de kusttramlijn door te trekken.

De heer Babijn vraagt zich af of het niet ook op een andere wijze kan. Ook dat is onderzocht, maar wij willen het nu breder trekken. De onderzoeken die er zijn geweest, hebben puur betrekking op de recreatieve aspecten, de toeristen, maar wij hebben ook met woon-werkverkeer te maken. Degenen die de kustlijn beheren, gaan nu na of het doortrekken van de lijn van Knokke naar Westkapelle (Vlaanderen) mogelijk is. Daarmee is men bijna bij Sluis. Wat zou het mooi zijn als men uiteindelijk in Breskens zou uitkomen, zodat er een verbinding ontstaat vanaf Frankrijk tot aan Groningen. Voorzitter, wat er al ligt aan onderzoeken is absoluut onvoldoende om in Europa aan te kloppen. Wij willen graag dat deze kans wordt benut en ik ben bijzonder blij met de brede steun voor de in te dienen motie.

De heer Babijn heeft gesproken over de mogelijke bijdrage van de gemeente. Voorzitter. Wij hebben daar natuurlijk onze contacten. Ik heb veelvuldig contact gehad met de bestuurder daar. Uiteindelijk bepaalt de gemeenteraad het; ook de heer Babijn maakt daar deel van uit. We zullen het zien, maar de bedoelde bestuurder heeft al positieve geluiden laten horen. Ik heb er alle vertrouwen in --ik vind het niet meer dan normaal-- dat er een kleine bijdrage van de regio komt.

De heer **Babijn** (PvZ). Mag ik weten welke bestuurder hier positief over was? Was het de wethouder-financiën of de wethouder-CDA?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Ik denk, voorzitter, dat ik dat maar op een ander moment moet vertellen... Het is hoe dan ook belangrijk dat men hier positief tegenover staat. Ik heb een en ander gisteren al gedeeld; ik ben nogal actief in de social media. Wie op Facebook zit, weet dat deze motie er aankomt en wij hebben ook vanuit de regio zeer positieve reacties gekregen. De motie wordt mede-ingediend door de fracties van D66, PVV, VVD, SGP, CU en Zeeland Lokaal. Wij hopen dat zij met algemene stemmen zal worden aangenomen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Eigenlijk wilde u een beter onderzoek doen, maar dat was te duur. Daar heeft u niet voor gekozen. Ik neem toch aan dat er --als u in aanmerking wil komen voor die subsidie-- wel degelijk een écht haalbaarheidsonderzoek moet worden uitgevoerd. Als dat nodig is, waar komt dan die drie ton vandaan?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Zover zijn wij nu nog niet. Ik heb al gezegd dat --als wij een motie zouden hebben voorbereid, gericht op een haalbaarheidsonderzoek dat zou kunnen leiden tot een blauwdruk die aan Europa zou kunnen worden voorgelegd-- die motie het niet zou halen. Dat vinden wij zonde en wij realiseren ons dat bepaalde zaken nog niet zijn onderzocht, waaronder de combinatie met het OV. Er zijn nieuwe ontwikkelingen ten opzichte van al verrichte onderzoeken. Wij vinden het belangrijk om na te gaan wat er al ligt en wat nog niet is onderzocht. Vervolgens kan er worden overlegd met alle stakeholders. De bedoeling is dat wij het volgende jaar, in mei --die datum hebben wij opgenomen in verband met het indienen van de aanvraag-- alle vooronderzoeken hebben gehad. Daarna komen wij toe aan het go-/no go-moment. Als een meerderheid in de Staten de haalbaarheid van het beoogde project niet ziet zitten, heb ik er begrip voor dat er wordt gezegd: wij gaan geen 300.000 euro uittrekken. Hoe dan ook, als er overeenkomstig de motie wordt gehandeld, ligt er wél alles dat nodig is om de haalbaarheid te

beoordelen. Als het CDA de enige partij is die in die haalbaarheid gelooft, houdt het op. Men moet de motie zien als een tussenstap, op weg naar een volwaardig onderzoek waarmee men prima bij Europa kan aankomen.

De heer **Babijn** (PvZ). U geeft aan dat haast geboden is om in de richting van Europa actie te ondernemen en u stelt nu voor om een half onderzoekje te doen. Dat grote onderzoek is te duur maar met een half onderzoekje kunnen we niet naar Europa. Waar is nu die haast voor geboden?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Ik denk dat u niet goed heeft geluisterd. Het is geen "half onderzoekje". De bedoeling is dat onderzocht wordt wat nog niet is onderzocht. Het wordt breder getrokken. Ook het OV wordt erbij betrokken. Vervolgens kunnen wij, op grond van alle gegevens, nagaan hoe het zit met de haalbaarheid van de kusttram. Dan kunnen wij hiermee verder. Dat wij hierbij Europa nodig hebben, is duidelijk; natuurlijk kunnen wij dit niet alleen. Wij willen ervoor zorgen dat er eindelijk, na jaren praten, een definitief besluit wordt genomen. Blijkt volgend jaar dat het er niet inziet --het zal niet aan het CDA liggen-- dan hebben wij wél alles onderzocht wat er te onderzoeken valt.

Voorzitter. De Kracht van Connecties; dat was het thema op de Zeeuwse Contacta van deze week. Eén van de spreeksters, zakenvrouw van het jaar 2015, Danny Hollestelle, gaf aan dat connecties je verder helpen, als individu, als bedrijf, als regio en als samenleving. Eerder heeft de voorzitter van de Raad voor Cultuur ook al voor deze connecties gepleit. Wij bepleiten connecties en samenwerking tussen de culturele instellingen om op een slimme manier rijkssubsidies --de regels voor het organiseren van festivals zijn versoepeld-- te verwerven. Via de media hebben wij kunnen vernemen dat de cultuurgedeputeerde heeft gesteld dat provincies en gemeenten het cultuurbeleid meer op elkaar moeten afstemmen. Wij horen graag van de gedeputeerde hoe hij dit in de praktijk wil aanpakken.

Voorzitter. Ik kom nog even terug op een belangrijk speerpunt van het CDA: de digitale infrastructuur. De afgelopen jaren zijn er op dit terrein al heel wat stappen gezet. Het college heeft de regierol opgepakt, partijen worden bij elkaar gebracht, er worden informatiebijeenkomsten gehouden, er worden pilots georganiseerd en "uitgerold" en opnieuw is er geld gereserveerd, en daar zijn wij blij mee. Immers, digitaliseringsslag is noodzakelijk. Alle Zeeuwen moeten de beschikking krijgen over een snelle internetverbinding, óók de Zeeuwen in het buitengebied. Er mogen geen witte vlekken meer zijn.

De vorige week, tijdens een van onze werkbezoeken, hoorden wij van een boer dat hij genoodzaakt was om 's nachts zijn gegevens in de computer in te voeren omdat op andere momenten de internetsnelheid niet toereikend was. Mensen ondervinden enorme minder wanneer zij geen of slecht bereik hebben, hetgeen soms een goede bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Wij horen graag van de gedeputeerde welke acties er in dit kader nog op de rol staan.

Tijdens hetzelfde werkbezoek kwam ook de asbestregeling aan bod, waarvan (voormalige) agrarische ondernemers gebruik kunnen maken. Het gaat om een prima stimuleringsregeling waarvan de werkingsduur onlangs nog is verlengd. Voorzitter, het CDA is er voor iedereen en daarom zouden wij het mooi vinden wanneer ook niet-agrarische ondernemers gebruik zouden kunnen maken van deze regeling. Wij horen graag van het college of het hiervoor een mogelijkheid ziet.

Voorzitter. Wij stellen straks de begroting voor 2016 vast. In het kader daarvan bundelen wij de krachten, met perspectief voor Zeeland, en dienen wij te zorgen voor een goed financieel evenwicht tussen inkomsten en uitgaven. Het jaar 2016 zien wij als een overgangsjaar waarin wij niet veel wijzigingen ter voorbereiding van 2017 aanbrengen. De zero-based benadering, tegen de achtergrond dáárvan gaan wij met elkaar praten over de maatschappelijke opgaven en wat wij daarvoor overhebben. De uitgangspunten, gekozen voor het financiële beleid, ondersteunt de CDA-fractie van harte. Het gaat om maatregelen, gericht op een betere financiële beheersing, zoals de aparte bestemmingsreserves, met als gevolg een stabielere algemene reserve. Daarnaast noem ik het sturen op risicoratio's. Alleen met goede risicoanalyses en risicobeheersing kan de provincie haar bijzondere taken en projecten waarmaken. Voorzitter, laten ook wij, evenals het geval is in verband met de Zeeuwse Contacta, de kracht van connecties benutten.

De voorzitter. Door de leden De Milliano-van den Hemel, Van Veen-de Rechter, Kooman, Van Geesbergen, Van de Berge, Rijksen-Blok en Faasse is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 6 november 2015;

constaterende dat:

- er sedert meerdere jaren wordt gesproken over een mogelijke OV-verbinding tussen de Zeeuwse en de Vlaamse kuststrook;
- eerdere studies vooral zijn gericht op de recreatieve functie van een kustverbinding, zonder andere functies zoals woon-werkverkeer integraal mee te nemen;

- de meest recente, door de provincie uitgevoerde studie "Zwinregio verbonden" concludeert dat, indien er op de langere termijn meer geld beschikbaar komt, verlenging van de kusttram vanuit België een wenselijk eindbeeld is;
- de begroting-2016 van de provincie Zeeland spreekt over het verbeteren van de kustverbinding met Knokke in relatie tot de hotspot Breskens;
- een dergelijke verbinding in de collegeprogramma's vanaf 2007 is opgenomen;
- er geen goede grensoverschrijdende OV-verbinding bestaat tussen West-Zeeuws-Vlaanderen en West-Vlaanderen;

overwegende dat:

- grote investeringen in de Zeeuwsvlaamse kuststreek leiden tot een sterke toename van het aantal (potentiële) bezoekers;
- er momenteel meerdere Europese fondsen beschikbaar zijn voor interregionale en grensoverschrijdende infrastructurele projecten;
- een volwaardige kustverbinding positieve effecten zal hebben op de OV-verbindingen naar het Zeeuwsvlaamse achterland en daarmee ook ten goede komt aan de leefbaarheid van de regio;
- het kabinet samen met Zeeland een commissie gaat instellen voor onder meer de structuurversterking van de Zeeuwse economie;
- het Belgische bedrijf "De Lijn" zich momenteel beraadt op uitbreiding van de bestaande kustverbinding naar onder meer het Vlaamse Westkapelle;
- een verkennend onderzoek met oog op de mogelijkheden van Europese subsidies en noodzakelijke cofinanciering als basis kan dienen voor een kansrijk financieel-economisch haalbaarheidsonderzoek;

verzoeken het college tot:

- het laten uitvoeren van een verkennend onderzoek, in vervolg op de reeds bestaande studies, naar de kans van slagen op het realiseren van een volwaardige OV-verbinding langs de kust van Zeeuws-Vlaanderen, met aansluiting op de Belgische kusttram (onderdeel van het onderzoek is in elk geval het in kaart brengen van de randvoorwaarden en condities van interregionale stakeholders);
- het rapporteren van de uitkomsten van het onderzoek aan Provinciale Staten uiterlijk 1 mei 2016;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 2.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Na het lezen van het artikel in de PZC waaruit blijkt dat Zeeland de armste provincie van Nederland is,

wordt het ons niet gemakkelijk gemaakt om gaten in de begroting voor 2016 te schieten. Toch heeft mijn fractie enkele punten van kritiek.

Mobiliteit is voor de leefbaarheid van Zeeland van groot belang. Hierbij doelen wij niet alleen op de mobiliteit van ouderen, maar ook op die van jongeren. Heel veel ouderen zijn op het OV aangewezen om bijvoorbeeld naar het ziekenhuis of familie te gaan. Veel jongeren zijn op het OV aangewezen in verband met hun opleiding. Ziekenhuizen en scholen worden gecentraliseerd en vervolgens wordt het OV geminimaliseerd. In de avond zijn er geen busverbindingen meer naar het ziekenhuis in Goes. Ook de kleine woonkernen zijn in de avond en in het weekend nauwelijks nog te bereiken.

De coalitie stelt heel simpel: mensen zorgen grotendeels zelf voor hun mobiliteit. Echter, niet iedereen kan in zijn eigen mobiliteit voorzien. Men denke hierbij aan ouderen die geen eigen middelen meer hebben. Denk ook aan jongeren die van het OV afhankelijk zijn voor hun opleiding. Vervolgens stelt de coalitie dat overheden instaan voor een collectieve mobiliteitsvoorziening van voldoende kwaliteit... Voorzitter, "voldoende kwaliteit" is in Zeeland een rekbaar begrip geworden met het versimpelen en schrappen van buslijnen.

Mijn fractie wil het OV optimaal houden. Natuurlijk kost dat geld, maar hier geldt het kip-en-ei-verhaal. Slecht OV leidt tot lage inkomsten en goed OV leidt tot meer inkomsten. De coalitie geeft in de 2016 bijna 19 miljoen meer uit aan vraaggericht OV, vervoer waarbij vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd: scholierenet, taxi, buurtbussen enz. Mijn partij vraagt zich af waaraan dat bedrag daadwerkelijk besteed gaat worden. Is het niet beter om dit geld helemaal in te zetten voor de basisvoorziening, het kernnet?

Voorzitter. In het kader van de mobiliteit wordt ook gesproken over het terugdringen van het aantal verkeersslachtoffers. De provincie trekt hiervoor 2,7 miljoen uit, 2,3 miljoen méér dan in het lopende jaar. Er wordt veel geld gestoken in controles en educatie. Mijn fractie vraagt zich af of dit geld niet beter kan worden besteed in de infrastructuur, bijvoorbeeld in de vorm van gescheiden en bredere fietspaden.

In het coalitieakkoord en in de begroting wordt gesproken over het verhogen van de MRB met vier procenten. De fractie van 50Plus is, conform haar verkiezingsprogramma, tegen deze verhoging. Immers, daardoor wordt de koopkracht van ouderen weer verder aangetast. Het zou wel eens zo kunnen zijn dat ouderen hierdoor hun mobiliteit moeten opgeven. Het is maar tien euro voor een gemiddelde auto, zo wordt gesteld, maar deze verhoging komt wél bij de eigen bijdrage-ziektekosten, de invoering van de kabeltax van zo'n 40 euro per jaar en de verwachte verhoging van de waterschapsbelasting. Ook is er weer sprake van

een verhoging van de OV-prijzen met 1,2%. Bovendien hebben gepensioneerden de afgelopen jaren al meer dan 10% van hun koopkracht moeten inleveren. Dus: neen, wat 50Plus betreft géén verhoging van de procenten.

Voorzitter. Ook op het terrein van cultuur en de gesubsidieerde instellingen gaat de coalitie flink snijden. Gelukkig is deze week besloten om de budgetten voor deze instellingen toch met 2% te indexeren. In 2015 stonden kunsten en grote evenementen nog voor 1,8 miljoen op de rol. Dit niveau wordt teruggebracht met maar liefst 1,6 miljoen. Evenementen als het Nazomer Festival, Film by the Sea enz. geven Zeeland meerwaarde en zetten Zeeland landelijk en regionaal op de kaart. Wij vragen ons dan ook af of dit wel de juiste weg is. Verarming van de cultuur draagt er in onze ogen niet aan bij om Zeeland krimpbestendig te maken. Mijn fractie vraagt de coalitie hiermee voorzichtiger om te gaan. Immers: geen cultuur, geen leefbaarheid.

Vervolgens vraagt mijn fractie aandacht voor natuur en landschap, en wel om de volgende redenen. Zeeland is een groen-blauwe provincie met veel mooie, aantrekkelijke natuurgebieden en stranden. Echter, op dit moment is er de tendens om grote recreatieprojecten te ontwikkelen. Op korte termijn is dit wellicht aantrekkelijk om extra geld binnen te hengelen, maar volgens ons komt dit neer op het slachten van de kip met de gouden eieren. De provincie heeft wat dit betreft een coördinerende en controlerende taak. Het provinciale bestuur moet hier bovenop zitten, om onze provincie recreatiebestendig te houden. gedeputeerde Schönknecht heeft indertijd toegezegd vóór 2018 niets meer te doen, zulks in afwachting van de Kustvisie. Er mag dus niets onomkeerbaars in gang worden gezet.

Voorzitter. Voor de ontwikkeling van natuur werd in 2015 1,6 miljoen begroot. In 2016 staat ontwikkeling-natuur op 8,8 miljoen. Waarvoor wordt dit extra geld nu écht gebruikt? Of wordt het gebruikt om de voorbereiding van mega-recreatieplannen te faciliteren? Misschien is 50Plus wat dit betreft een "doemdenker"...

Voor Zeeland is van groot belang dat er geld in economie en werkgelegenheid wordt gestoken. Echter, 50Plus vindt in de begroting niets terug voor het behouden, creëren en stimuleren van werkgelegenheid voor ouderen, specifiek voor mensen die na hun vijftigste buiten de boot vallen. Mijn fractie vraagt de coalitie hieraan aandacht te besteden zodat hiervoor initiatieven kunnen worden ontwikkeld.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter, collega's, dames en heren. Wij hebben, als Staten, bij het begin van deze periode een valse start gemaakt; ik heb dat al eerder gezegd. Waarom kom ik daar nu mee? Welnu, om te weten waar je naar toe gaat --wij

hebben nu de algemene beschouwingen-2016--moet je ook weten waar je vandaan komt. Ik herinner mij nog de bijeenkomst van het Presidium waarbij een commissie-integriteit werd ingesteld. Achteraf heb ik gedacht: daar zaten mensen met enorme pakken boter op het hoofd. Immers, zij wisten dat er iets aan de hand was dat naderhand uitkwam. Ze hebben niet alleen een en ander voor de Staten verzwegen, ze hebben in de visie van Zeeland Lokaal bij de verkiezingen ook de kiezer misleid. Die hoeveelheid boter zal in de loop van deze statenperiode gaan smelten, en dat zal af en toe een vette indruk maken...

Doen zich nieuwe tegenvallers voor, zoals in verband met het Sloeweg-debacle, dan zullen wij ons steeds afvragen: wat staat ons nog méér te wachten? Tekenend vond ik een commissievergadering waarin de gedeputeerde een aantal schouderklopjes kreeg vanwege het feit dat hij zo snel met informatie naar buiten was gekomen. Echter, achteraf bleek dat een gedeelte van die informatie al een jaar beschikbaar was. Voorzitter, dat is allemaal niet bevorderlijk voor het vertrouwen.

De fractie van Zeeland Lokaal heeft bij het begin van deze statenperiode duidelijk gemaakt dat zij zich constructief zal opstellen. Wij zoeken de overeenkomsten, voorzitter, en veel minder de verschillen, die wij graag overbruggen. Ons probleem is echter dat wij geen vertrouwen hebben in oplossingen voor bepaalde vraagstukken. Wij blijven steeds argwanend na informatie of gebrek aan informatie. Het voordeel van de twijfel dat wij in principe graag gunnen, verdwijnt bij elke tegenvaller als sneeuw voor de zon. De voorzitter van de SGP-fractie hield zojuist een betoog dat neerkwam op: kom maar op met nieuwe tegenvallers. Ik hoop niet, voorzitter, dat dit een voorbode is van nóg meer zaken die ons te wachten staan. Wij houden ons hart vast bij een project als Perkpolder.

Voorzitter. Voor ons ligt de begroting voor 2016 en daar zitten twee kanten aan: inkomsten en uitgaven. Wij zijn mordicus tegen een verhoging van de MRB-opcenten, onder welk voorwendsel dan ook. Je kunt nóg zo mooie projecten verzinnen, maar het slot van het liedje is toch dat de burger steeds weer de portemonnee moet trekken. Dan is een cent een euro. De begroting lezend, heb ik met verbazing gezien dat ofwel de inflatie enorm is toegenomen, ofwel de informatie richting burgers te wensen overlaat. De overheid is verslaafd aan het geld van de burger.

Wij willen niet zo flauw zijn, voorzitter, om te zeggen: je moet het feit dat je wat ons betreft de opbrengst van meer opcenten misloopt, maar oplossen met een taakstelling; zoek het maar uit. Neen, wij hebben een aantal punten waarvan wij vinden dat er best op geminderd kan worden. Wij denken aan het saneren van bedrijfsterreinen, de

provinciale impuls lonen en Breskens als recreatieve hotspot. Om te gaan inzetten op een jachthaven in een tijd waarin blijkt dat dergelijke havens minder gefrequeenteerd worden... Dat hoeft voor ons niet. Voor Zeeland Lokaal ligt de prioriteit bij de burgers en wij constateren dat de door ons genoemde zaken de burgers niet direct raken.

Voorzitter. Wij verlangen in Zeeland een goed OV. Als er érgens niet op moet worden bezuinigd, is het wel hierop. Immers, een goed OV is van groot belang voor het welbevinden van onze burgers, en daarmee voor de sociale samenhang in onze provincie.

Een groot probleem dat op ons afkomt --het is de reden waarom wij niet met financiële wensen komen-- is de toekomst van DELTA. Wij hebben gezien dat de gemeente Hulst het onzalige plan heeft ingediend om belasting te gaan heffen over kabels en leidingen in de grond. Helaas vindt dit navolging bij andere gemeenten. Dit is natuurlijk gewoon bedoeld om het DELTA-dividend, dat niet werd uitgekeerd, toch op de een of andere manier in je zak te steken, waarmee de financiële positie van DELTA wordt verslechterd en ook het eventuele dividend voor de provincie wordt verminderd. Wij vinden het jammer dat het zo loopt, maar het is een realiteit waarmee wij te maken hebben. Het leidt ertoe dat de provincie in de toekomst niet meer de dividenden krijgt die zij ooit heeft gehad.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dit klopt toch niet? DELTA berekent dit toch door aan de klanten? Dit kost DELTA toch geen geld?

De heer **Faasse** (ZL). U heeft gelijk. Ik heb mijn rekensommetje niet goed gemaakt. Excuus daarvoor. Als ze het gewoon door kunnen berekenen, lopen wij het geld niet mis. Ik vind het overigens wel jammer dat dat wordt doorberekend.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik hoor de heer Faasse zeggen: als ze het doorberekenen, is het wel goed. Als het gaat om een lastenverzwaring voor de burgers, de klanten van DELTA, interesseert het hem blijkbaar minder dan wanneer dit de provinciale begroting raakt.

De heer **Faasse** (ZL). In principe vind ik dat de lasten voor de burger niet verzaamd moeten worden. Of je nu door de kat of de hand wordt gebeten... Dat zou niet moeten. Het is jammer dat de provincie geld misloopt maar onze prioriteit ligt bij de burger.

De heer **Veraart** (D66). U komt voor die burger op als het gaat om de MRB-opcenten --en dat siert u-- maar het interesseert u kennelijk geen zier als het via de kabelbelasting, indirect en minder zichtbaar, gebeurt.

De heer **Faasse** (ZL). Neen, ik vind dat ook dát niet zou moeten gebeuren.

De heer **Veraart** (D66). En dus blijven dan de kosten bij DELTA.

De heer **Faasse** (ZL). Het gaat nu om wat de provincie aan geld krijgt, en dat is minder doordat DELTA mogelijk minder gaat verdienen...

De heer **Veraart** (D66). Mijnheer Faasse, eigenlijk gaat het er toch gewoon om dat een gemeente zelf maar weer eens iets nieuws verzint om alsnog het geld binnen te halen dat zij aan dividend mist? Dat heeft u terecht geconstateerd. Als die éne gemeente dat doet, gaan de andere gemeenten het ook doen. Volgens het principe van de "omgekeerde solidariteit" is dat vrij logisch. Daarmee is het hek van de dam. Moet er niet meer worden gezocht naar coördinatie hierin? Eerder is al de Tafel van Vijftien genoemd. Er moet gezocht naar een manier om dit tegen te gaan. Een wildgroei aan heffingen moet worden voorkomen.

De heer **Faasse** (ZL). Ik ben het volkomen met u eens.

Voorzitter. Wat de Tractaatweg betreft hopen wij dat dit project onverminderd wordt uitgevoerd, volgens de oorspronkelijke plannen. Ook hopen wij dat dit niet al te zware financiële consequenties heeft. De economische spin-off die verbonden is aan goede vervoersmogelijkheden, is zeer belangrijk.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. De vorige week donderdag was onze fractie bijeen om de bijdrage die ik als nieuwbakken fractievoorzitter zou mogen leveren, voor te bereiden. Wij kozen in het gebouw van de griffie een overlegruimte op de eerste verdieping. Als een volleerd schooljuf stond ik op grote flipovers aan te geven wat er aan wijze, uit het sociaal-democratisch hart gegrepen woorden naar voren werd gebracht. Terwijl ik daar stond en nadenkend even naar buiten keek, zag ik het volgende beeld. De Balans gaf een prachtig herfsttafereel prijs en lag vol met goudgekleurde bladeren. En daar liep --ik verzin het niet-- een jonge vrouw van Somalische afkomst, volledig gekleed volgens Somalisch gebruik en traditie. Voorzitter, ik kon niet anders dan bij dit tafereel glimlachen. Het was zó mooi symbolisch. De natuur die --net als dit huis en iedereen die daar nauw bij betrokken is-- zijn oude last van zich afschudt om zich voor te bereiden op een nieuw moment waarop nieuwe loten en nieuwe mogelijkheden kansen krijgen, zelfs onder de moeilijke en uitdagende omstandigheden die al door de mij voorgaande sprekers zijn benoemd.

Die Somalische vrouw stond voor mij op dat moment even symbool voor Zeeland als "safe haven" voor vele gevluchte mensen, voor welk regime dan ook en in welke eeuw dan ook. Het is ook op dit moment voor onze provincie een ontzettend actueel thema. Die vrouw --zo stel ik het mij even vrijelijk voor-- is ook een inwoner van Zeeland, voor wie wij in dit huis besluiten nemen om Zeeland, naast een safe haven, ook een heel fijne leefomgeving te laten zijn, waar het plezierig wonen en werken is voor élke Zeeuw.

Voorzitter. Vandaag spreken wij over de begroting voor het beleidsjaar 2016. De uitdagingen waarvoor de provincie staat, zijn fors. Ik heb het dan niet zozeer over de teruglopende financiële ruimte, niet over het afnemen van de algemene reserve en niet over risicobeheersing, hoe relevant die zaken ook zijn. Ik heb het dan over de herinrichting van de Abdij en, neen, onze fractie gaat geen pleidooi houden voor nieuw meubilair of koffiekopjes met het nieuwe logo. De "herinrichting" waar wij op hopen --wij werken er ook graag aan mee-- gaat over veel meer en over iets wezenlijkers dan dat. Het gaat over cultuur, over juridische en dus wettelijke gronden en taken, over formele en wellicht nog meer informele afspraken over de werkwijze, en ook over gedragscodes. Evenals de fractie van de SGP bepleiten wij om bij deze herinrichting het tempo erin te houden.

Voorzitter. Wij hebben het ook over het traject voor de nieuwe manier van begroten. Mijn fractie hoopt dat die nieuwe werkwijze de voorzieningen op goed basisniveau houdt en dat er tevens ruimte ontstaat voor vernieuwingen en nieuw perspectief. De fractie van de PvdA wil graag perspectief bieden voor Zeeuwen, perspectief voor jong en oud, voor arm en rijk, voor man en natuurlijk ook vrouw.

Op het terrein van de inrichting van de toekomstige zorg in Zeeland, op het terrein van het OV, op het terrein van de ontwikkeling van duurzame Zeeuwse werkgelegenheid, op het terrein van cultuur --wij maken ons zorgen over de bezuinigingen die deze sector hebben getroffen-- en op het terrein van de inrichting van de Zeeuwse leefomgeving kan men ons in 2016 als fractie verwachten. Mevrouw Van Unen mag ons verwachten als het gaat om het OV. Ook Eline mag ons verwachten, die zich tijdens het provinciale jeugddebate in deze zaal uitsprak en zei dat ze zich over dat OV zorgen maakte. Zij stelde: ik wil van Groede naar het Zwin-college en dat wil ik graag met de bus doen; waarom rijdt die bus niet? Ook Bas mag ons verwachten, die in hetzelfde debat vragen heeft gesteld over de werkgelegenheid voor jongeren. Als ik afgestudeerd ben, zo vraagt hij zich af, is er dan werk voor mij in Zeeland?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik herinner aan een vraag die ik eerder heb gesteld. Vier jaar geleden

werden de MRB-opcenten verhoogd en bij die gelegenheid werd door de PvdA-fractie gesteld: dit geld gaan wij steken in het OV. Nu staan wij op het punt om de opcenten opnieuw te verhogen. De vraag die ik deze fractie vandaag voorleg, is: heeft de verhoging van vier jaar geleden ook maar iets verbeterd in het OV in Zeeland? Volgens mij zijn wij er een stuk op achteruit gegaan.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Als u mij vraagt of ik tevreden ben met het basisniveau van het OV, zeg ik: neen, dat kan beter. Daar is onze fractie dan ook druk mee bezig. U heeft de vragen gezien die wij de afgelopen tijd over het OV hebben gesteld. U heeft de motie gezien over de OV-kaart voor MBO-jongeren. Misschien kent u onze Facebookpagina. Wij zijn als fractie heel druk bezig om te reageren op vragen en zorgen van Zeeuwen, waarbij er wordt teruggekoppeld naar de ambtelijke organisatie. Zijn wij tevreden? Neen, voorzitter, dat zijn wij niet. Zijn de financiële middelen voor dit doel onuitputtelijk? Neen, mevrouw Van Unen, u weet net zo goed als ik dat ze dat niet zijn.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik constateer, voorzitter, dat er niet wordt ingegaan op mijn vraag. Ik herhaal dat tijdens de vorige periode de MRB-opcenten werden verhoogd ten behoeve van de mobiliteit. Met name de PvdA-fractie stelde toen: wij gaan dat geld in het OV steken. Welnu, wat hebben wij de afgelopen vier jaar gezien? Het OV is volkomen uitgekleeft.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). U dicht mijn fractie wel heel veel macht toe als u denkt dat wij de enigen zijn die daarover gaan. Ik kijk deze zaal in: wij hebben dit dan met z'n allen laten liggen. Ik ben blij dat veel van de mij voorgaande sprekers aandacht voor het OV hebben gevraagd en ik onderstreep dat het OV bij ons hoog op de lijst staat waar het gaat om de zaken waarvoor wij de aandacht vragen binnen het financiële kader dat er is, om te "finetunen". Waar burgers heel simpele oplossingen zien, blijkt dat de ambtelijke organisatie en het college daarover meedenken.

Voorzitter. Mijn fractie is blij met de instelling van een commissie van wijze mensen die zich gaat buigen over de versterking van de Zeeuwse werkgelegenheid op alle niveaus. Wij vragen ons af hoe het staat met de instelling en de werkwijze van deze commissie, en wat de vervolgstappen van het college zijn om de Zeeuwse werkgelegenheid te verstevigen. Het college kan ons, na het advies van de Raad voor Cultuur, verwachten om in een uniforme culturele infrastructuur eendrachtig op te trekken richting Den Haag, om financiële ondersteuning voor cultuur in Zeeland te vragen. Onze vraag is dan ook of en in welke structuur het college op dit punt overleg voert met gemeenten en culturele instellingen.

De perikelen rondom de aanleg van de Sloeweg, de tegenvallers met betrekking tot Waterdunen en de rapporten die recent zijn uitgebracht, laten zien dat de provinciale organisatie zichzelf opnieuw mag en zelfs móet uitvinden. Mijn fractie, als progressieve en vooruitstrevende partij, ziet dit als een unieke kans en gelegenheid. Wij zien in de "provincie 2.0" een orgaan dat luistert naar het maatschappelijke veld en dat voor geconstateerde provinciale problemen oplossingen aandraagt.

Zo lazen wij een tweet van gedeputeerde De Bat waarin hij Zeeuwen vraagt om mee te denken over prioritering van thema's in het kader van de Economische Agenda. Dat is ons inziens een heel goed initiatief, maar wij stellen er ook enkele vragen over. Mogen wij dit als beleid van GS zien? Of gaat het om een persoonlijk initiatief van een enkele gedeputeerde? Wat is er afgesproken over het stadium van beleidsontwikkeling waarin dergelijke "polls" onder de bevolking worden uitgezet? Hoe verhoudt dit zich tot de kaderstellende rol van de Staten?

Voorzitter. Mijn fractie roept iedereen in deze zaal op --ik denk aan de leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, de mensen van de ambtelijke organisatie en de vertegenwoordigers van de media-- om op basis van een onderzoekende, kritische houding gefundeerde tegenspraak te geven, en aan anderen ruimte daarvoor te bieden. Wij willen een transparante overheid die ruimte geeft aan onafhankelijk onderzoek, dialoog en tegenspraak op bestuur. Wij willen een overheid die het belang inziet van elke instelling die met eigen, gefundeerd onderzoek het beleid beter en scherper maakt. Ook de Onderzoekscommissie-Sloeweg maakt in haar rapport over dit thema een aantal relevante opmerkingen. Bij de behandeling van dat rapport kom ik daar graag op terug.

De PvdA-fractie doet in deze vergadering de volgende oproep. Laten wij, met al onze verschillende politiek-maatschappelijke standpunten, op grond van al onze verschillende rollen in het krachtenveld, in verdeelde gezamenlijkheid nauw samenwerken aan de toekomst van Zeeland, aan de toekomst van een krachtig provinciaal bestuur dat in coproductie met Zeeuwse gemeenten verbindt en waarbij nieuwe financiële kaders en structuren met alle uitdagingen die er liggen, ruimte bieden aan kansen voor alle Zeeuwen.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. Zeeland is een provincie waar het goed wonen, werken en recreëren is. Van oudsher zijn er sterke sectoren, zoals logistiek, procesindustrie, recreatie, landbouw en visserij. Het zijn allemaal onderwerpen die in het begrotingsprogramma nadrukkelijk aan de orde komen. Het zijn prima uitgangspunten, maar zijn dit

nu de échte speerpunten om bedrijven naar Zeeland te trekken? Dat is toch wat wij feitelijk nodig hebben voor de Zeeuwse economie: nieuwe bedrijven binnenhalen, met nieuwe werkgelegenheid, zonder uiteraard de bestaande uit het oog te verliezen.

Economisch gezien is feitelijk juist wat in de begroting-2016 staat, maar de ervaring leert: etaleren is verkopen. Onze Koning en 150 Nederlandse ondernemers zijn met dit duidelijke doel onlangs naar China geweest. Zeeland moet verkocht worden. We moeten de boer op. Impuls Zeeland is de ontwikkelingsmaatschappij van Zeeland, met als doel de dynamiek van de Zeeuwse economie te vergroten. Het op vernieuwende en verrassende wijze verbinden van mensen zal moeten leiden tot nieuwe economische werkingen. Mijn fractie vindt dit dan ook een prima initiatief.

Het thema "Invest in Zeeland" brengt de provincie als aantrekkelijke vestigingsregio onder de aandacht in binnen- en buitenland. Een belangrijke bron van nieuwe "leads" is het Zeeuwse netwerk, of dat zou het in ieder geval kunnen en moeten zijn. Het onderhouden en uitbouwen hiervan heeft een belangrijke prioriteit. Daarnaast is uitbreiding van marketing en promotie voor de komende jaren van groot belang.

Voorzitter. Als de provincie Zeeland de komende jaren zichzelf niet groter en breder presenteert, gaan wij gewoon de boot missen. Wij vrezen dat Zeeland dan verder leeg zal lopen. Simpel gesteld: geen banen, geen inwoners. Stedelijke gebieden, met name de Randstad, hebben op jongeren al jaren een aantrekkende werking waardoor juist de jonge mensen die wij hier zo hard nodig hebben, nog steeds vertrekken. Mijn fractie is van mening dat jongeren de toekomst hebben. Om een goede Zeeuwse toekomst te bieden, moet er in basisbehoeften worden voorzien, en daarbij gaat het ons inziens in eerste instantie om werkgelegenheid. Om werkgelegenheid voor de komende jaren te realiseren, is meer promotie en inzicht nodig. Het is essentieel dat de provincie Zeeland niet minder maar meer investeert.

Voorzitter. De PVV-fractie vindt het alarmerend, te zien hoe sterk de algemene reserve, met name het vrij besteedbare gedeelte, de afgelopen jaren is afgenomen. Als het in dit tempo doorgaat, zal de provincie binnen enkele jaren geen cent algemene reserve meer hebben. Dit is een groot gevaar voor onze provincie, zeker gelet op het feit dat het ene project na het andere grote overschrijdingen laat zien. Mijn fractie is op dit moment bezig met een onderzoek naar de stand van de algemene reserve. De resultaten daarvan zijn tot nu toe, op z'n zachtst gezegd, verontrustend te noemen. De reserve is het kloppend hart van de financiën, en niets kan overleven zonder een kloppend hart, ook de provincie Zeeland niet. Zodra

wij ons onderzoek hebben afgerond, zullen wij de resultaten ervan uiteraard met de Staten delen.

Het Zeeuwse bedrijfsleven zit te springen om hogeropgeleide jongeren. Campus Zeeland mag dan ook op onze warme aandacht en steun rekenen. In dit plan wordt onder andere ingezet op een tweede college van het University College Roosevelt (UCR). Dit college zou zich moeten richten op techniek en wetenschap. Het UCR beschikt, in tegenstelling tot veel andere universiteiten, niet over een eigen bibliotheek, maar maakt gebruik van de wetenschappelijke bibliotheek van de Zeeuwse Bibliotheek (ZB). Mijn fractie is van oordeel dat dit betekent dat deze wetenschappelijke bibliotheek heel goed op orde moet zijn.

Het voormalige Scoop, dat nu Planbureau heet, levert jaarlijks de nodige rapporten, atlanten en andere producten. Het blijft, wat onze fractie betreft, de vraag of er behoefte is aan al die producten. Zo zijn veel gegevens vrij van het internet te halen, terwijl ook het Centraal Planbureau behoorlijk wat gegevens levert die gewoon vrij kunnen worden gebruikt. Maar, voorzitter, er is ook nog iets anders aan de hand. Het Planbureau van de ZB voert onderzoeken uit en daar zien wij een spanningsveld. Immers, als de provincie Zeeland het tweede college van het UCR een goede kans van slagen wil geven --daar gaan wij uiteraard van uit-- hoort daarbij het besef dat binnen een dergelijk college de nodige promovendi hun onderzoek moeten kunnen uitvoeren. Bovendien ontvangt het UCR per promovendus een behoorlijke som geld van het ministerie. Wij horen graag van de gedeputeerde waarom de provincie het Planbureau van de ZB subsidieert. Het is een organisatie die in dezelfde vijver vist, op zoek naar uit te voeren onderzoeken, en dat terwijl voor een succesvolle verdere groei van het UCR met een tweede, en wellicht op termijn zelfs derde college, onderzoeken van promovendi broodnodig, zelfs onmisbaar zijn. Is het college het met mijn fractie eens dat het primaat met betrekking tot uit te voeren onderzoeken dient te liggen bij het UCR?

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Ik ben enigszins verbaasd over de mogelijkheid van promoveren bij het UCR. Kan de heer Van Dijk aangeven wanneer wij daar een promovendus mogen verwachten?

De heer **Van Dijk** (PVV). Daar heeft u gelijk in; op dit moment is dat nog niet mogelijk, maar hopelijk is dat in de toekomst wél het geval. Ik kan er geen toekomstvoorspellende mededeling over doen.

Voorzitter. Vervolgens een opmerking over de onlangs aan het licht gekomen strop van 3 miljoen bij Waterdunen. Het woord "onlangs" is in dit verband eigenlijk onjuist. Immers, deze strop blijkt al ruim een jaar geleden bekend te zijn

geworden maar is bij het opstellen van de "grex" over het hoofd gezien. Het is wéér zo'n mega-strop waarvan de PVV-fractie moedeloos wordt. Wij onderschrijven de woorden van mevrouw De Milliano hierover, inclusief de kritiek die zij met betrekking tot dit dossier heeft geuit. Volgens gedeputeerde De Reu is er sprake van deze strop omdat er te weinig mensen op dit project zitten. Ik citeer de gedeputeerde aan de hand van een artikel in de PZC: "Ze werken zich echt het snot voor de ogen, maar het is te veel werk voor te weinig mensen. Daar moeten wij naar kijken.". Hoe kan het toch, voorzitter, dat ik bij deze woorden ineens weer aan de NAR moet denken? Trouwens, ik hoop dat de voorzitter van de PvdA-fractie haar gedeputeerde inmiddels heeft aangesproken op zijn taalgebruik...

Voorzitter. De PVV-fractie heeft nog steeds het defiscaliseren van de Westerscheldetunnel op haar verlanglijstje staan, hetgeen wellicht ook voor de heer Roeland interessant is. Immers, hij is op zoek naar inkomsten, en dit zou 5,5 miljoen per jaar kunnen opleveren. Inmiddels zijn wij in overleg met de nieuwe gedeputeerde en wij hopen de Staten hierover binnen afzienbare termijn meer te kunnen melden. Een belangrijke nieuwe ontwikkeling is dat, naast de Kiltunnel, nu ook de nieuw aan te leggen Blankenburgtunnel vrij van BTW zal zijn, zoals onlangs door de Tweede Kamer is besloten.

Voorzitter. Ook in 2011 was mijn fractie tegen het verhogen van de MRB-opcenten. Wij zijn dat consequent alle jaren gebleven en ook dit jaar zijn wij daartegen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Betekent dit dat de PVV-fractie tegen de begroting zal stemmen?

De heer **Van Dijk** (PVV). Dat zult u straks merken.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Het is een goede gewoonte dat --wanneer men tegen een maatregel is die geld oplevert-- wordt aangegeven hoe er dán in dekking moet worden voorzien. Doet de heer Van Dijk dit nu ook?

De heer **Van Dijk** (PVV). U heeft ongetwijfeld gehoord dat ik eerst heb gesproken over de BTW met betrekking tot de Westerscheldetunnel, en het vervolgens heb gehad over de MRB.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Dan, voorzitter, wijs ik de heer Van Dijk erop dat wij nu bezig zijn met de begroting voor 2016, en niet met vergezichten.

De heer **Van Dijk** (PVV). U bent van oordeel dat de door ons beoogde defiscalisering een vergezicht is, maar ik denk dat dit heel dichtbij zou kunnen zijn

wanneer de Staten hierover een besluit zouden nemen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik wil de PVV-fractie bijvallen. Immers, als de VVD-fractie niet zo dwars had gelegen, zouden wij dit al geregeld kunnen hebben...

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Zeeland is prachtig, en om dat zo te houden moeten wij blijven moderniseren en verbeteren. Dat gaat niet vanzelf. Zeeland is bovendien arm en rijk tegelijk. De provincie is arm. Het dividend van DELTA is kwijtgeraakt, of misschien moet ik zeggen: kwijtgemaakt. Na uitredingsregelingen voor ambtenaren zijn er ook geen reserves meer van enige omvang. Nogmaals, de provincie is arm, maar toch is in ons gebied de welvaart groot. Wij zijn welvarender dan grote andere gedeelten van de wereld, en de Zeeuwen zijn ook "stik tevree", zo bleek deze week. Wellicht zijn wij nu welvarender dan ooit tevoren.

Ook zijn wij veel veiliger dan op andere momenten in de geschiedenis het geval was, veel veiliger dan elders in de wereld. Brandhaarden in andere delen van de wereld jagen veel mensen op de vlucht. Nooit, na de tweede wereldoorlog, waren er meer vluchtelingen dan vandaag. De discussie daarover hoort ook hier thuis, meen ik, en ik constateer dat wij bij die discussie zeer worden gehinderd door stereotype beelden die zich door veelvuldige herhaling dreigen te nestelen in de hoofden, ook van Zeeuwen. Wij willen graag afstand nemen van dergelijke stereotyperingen want deze fictie vreet aan de feiten.

Voorzitter. D66 staat voor meer banen, minder lasten en betere voorzieningen. Nogmaals, Zeeland is prachtig, en om het zo te houden moeten wij blijven moderniseren en verbeteren. Eén van de voorbeelden daarvan --zonder overigens iets waardevols te willen verkwanselen-- is het Zeeuwse volkslied. Wij hebben een motie voorbereid die erop is gericht om iets met het feit dat Zeeland prachtig is --dat wordt vaak en met plezier door veel mensen bezongen-- te doen. Tegelijkertijd wordt daarmee aandacht geschonken aan het Zeeuwse volkslied dat wij nu hebben.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Mag ik de heer Veraart eraan herinneren dat wij in Zeeland twee volksliederen hebben, namelijk het Zeeuwse en het Zeeuwsvlaamse?

De heer **Veraart** (D66). Neen, er zijn er nog veel méér...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). En ook nog eens twee vlaggen. Ik ben benieuwd hoe u dit gaat aanpakken.

De heer **Veraart** (D66). Wij gaan uit van het Zeeuwse volkslied zoals dat bij bijvoorbeeld de nieuwjaarsreceptie wel is gezongen.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Dat heb ik zelfs mee kunnen zingen...

De heer **Veraart** (D66). Daarnaast is er ook het Zeeuwsvlaamse volkslied waar u op doelt --dat is een jaar ouder dan het Zeeuwse volkslied dat ik bedoel-- maar er zijn nog een boel ándere volksliederen. Bedankt voor uw hulp; u hebt het mee kunnen zingen terwijl het toch een moeilijk volkslied is. Het is voor veel mensen niet gemakkelijk te zingen. Voor de heer De Bat blijkbaar wél. Wij gaan dat straks wellicht horen...

Nogmaals, wij hebben een motie voorbereid die erop is gericht om iets te doen met het volkslied, namelijk: behoud, bekendmaken en verspreiden van diverse volksliederen --inderdaad: meerdere volksliederen-- en tegelijkertijd modernisering en verbetering. Op deze wijze kunnen wij de tevredenheid van de Zeeuwen luidkeels laten bezingen, en wij koppelen dat aan een aantal speerpunten, opgenomen in het programma cultuur en samenleving.

De **voorzitter**. Door de leden Veraart, Schonis en Van Veen-de Rechter is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering
bijeen op 6 november 2015;*

constaterende dat:

*- Zeeland als "Land in Zee" een prachtig gebied is dat door veel Zeeuwen graag wordt bezongen, zoals blijkt uit vele voorbeelden;
- er ook een officieel Zeeuws volkslied bestaat dat samen met andere volksliederen ook tot het regionaal cultureel erfgoed behoort;
- dit volkslied bijna honderd jaar oud is en door taal en inhoud minder herkenbaar is als lied van alle Zeeuwen, daardoor bovendien ook (te) weinig wordt gezongen;*

overwegende dat:

*- bij de ontwikkeling van Zeeland de mens centraal staat in haar/zijn behoeften aan wonen, werken, persoonlijke ontwikkeling, ontspanning en sociaal contact (programma cultuur en samenleving);
- relevante speerpunten van provinciaal beleid onder meer zijn: Zeeuwse Ankers, een culturele biografie met aandacht voor verleden en heden (in samenhang); cultuureducatie met een specifieke rol voor samenwerking tussen primair onderwijs en andere (culturele) instellingen; jongerenparticipatie, onder meer door Jouw Zeeland actief te betrekken*

bij dit beleid; Zeelandpromotie die onder meer door festivals kan worden gerealiseerd;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten over te gaan tot het (laten) uitvoeren van een project "EEN NIEUW VOLKSLIED" met als doelen dat:

*- bestaande volksliederen als erfgoed meer bekendheid krijgen;
- meerdere nieuwe liederen over Zeeland worden gecomponeerd en geschreven;
- zoveel mogelijk Zeeuwse kinderen en jongeren hierbij worden betrokken;
- een competitie wordt georganiseerd met voorrondes, een afsluitend evenement en een prijs;
- Zeeland positieve aandacht krijgt bij een breed publiek, zowel binnen als buiten Zeeland;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 3.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Wij denken dat het goed is, hieraan ook een wedstrijd en een prijs te verbinden. Onze ervaringen met een nieuw logo hebben duidelijk gemaakt dat mensen zich graag laten verleiden om betrokken te worden bij zoiets. Wij mikken met name op de jeugdigen.

Zoals gezegd: Zeeland is prachtig, en wij moeten blijven onderhouden, moderniseren en verbeteren. Zo is D66 voor versterking van onafhankelijke en regionale journalistiek. Dat hadden wij ook in ons verkiezingsprogramma staan en dus verrassen wij daar de Staten niet mee. Wij zouden graag horen of het college het hiermee eens is en of bijvoorbeeld een regionaal mediacentrum hieraan kan bijdragen. Mogelijk zijn er andere manieren om wat dit betreft actie te ondernemen.

Voorzitter. In onze prachtige regio, waarin nog steeds dingen te verbeteren vallen, is er minder OV dan elders. D66 ziet graag dat, naast pogingen om het OV betaalbaar te houden, er ook proeven worden gestart met het zogenaamde auto-delen. Wij denken dat dit een goed alternatief kan zijn op plaatsen waar het OV niet langer houdbaar is. Auto-delen dus, het liefst met elektrische auto's en --zoals men van ons kan verwachten-- stroom van zonne-akkers. Is het college bereid om hiervoor initiatieven te ontwikkelen?

De eersten zullen de laatsten zijn, en omgekeerd. Voorzitter, ik heb al veel zaken in het door mij voorbereide betoog kunnen schrappen omdat die al door andere woordvoerders uitstekend zijn verwoord. Het CDA-initiatief in verband met de kustverbinding ondersteunen wij voluit. Hier is sprake van grensoverschrijding, wellicht grensontkenning. Grenzen zijn vaak niet meer dan lidtekens van de historie. Een belangrijk onderdeel

van de Zeeuwse identiteit is dat Zeeland een grensregio is. Onze banden met Vlaanderen kennen een lange en mooie geschiedenis. Wat dit betreft liggen er veel kansen, niet alleen op het terrein van vervoer, maar zeker ook op economisch terrein. Graag horen wij welke initiatieven het college wat dit betreft gaat ontwikkelen.

Een suggestie die wij hier willen doen, betreft de samenwerking tussen beide verzelfstandigde havenbedrijven, liggend aan het "kanaal van Gent naar Vlissingen". U hoort het goed, voorzitter, de Kanaalzone loopt van Gent naar Vlissingen. Waar wij vroeger spraken van het "Kanaal van Gent naar Terneuzen" is dat nu natuurlijk een achterhaald begrip. Dat is onder meer een gevolg van de Westerscheldetunnel die er in het afgelopen decennium voor heeft gezorgd dat gebieden verbonden zijn geraakt. Overigens, wij zijn van mening dat in elk geval voor het komende jaar de tarieven voor de Westerscheldetunnel niet moeten worden verhoogd. Er zijn in het kader van de exploitatie van de tunnel voldoende mogelijkheden om dit achterwege te laten. Wij horen graag van het college of het bereid is om dit signaal --wij nemen aan dat het in meerderheid door de Staten wordt gedragen-- over te brengen aan de directie van de Westerscheldetunnel, want die gaat daarover.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik hoor hier een trendbreuk... Volgens mij heeft de D66-fractie altijd gepleit voor het sneller tolvrij maken van de Westerscheldetunnel...

De heer **Veraart** (D66). Nee hoor...

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ja hoor...

De heer **Veraart** (D66). Misschien hoort u een trendbreuk omdat u eerder slecht hebt geluisterd. Immers, zolang ik in deze Staten zit --en dat is langer dan een week-- bepleiten wij dat deze tarieven laag worden gehouden. Zoals u weet zijn wij erg liberaal. Wij zijn voorstander van het principe dat er wordt betaald aan de hand van het gebruik, het profijtbeginsel. Dat betekent dat wij niet van oordeel zijn dat men de gebruikers van nu méér moet laten betalen dan nodig is, zulks in het voordeel van andere, nog onbekende toekomstige gebruikers. Het staat in ons verkiezingsprogramma en wij hebben dit al eerder in deze zaal bepleit. Ik herhaal het graag zodat ook u daar nu van overtuigd bent, mevrouw Van Unen.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Ik meen toch dat wij hebben afgesproken dat zo spoedig mogelijk, in elk geval in 2033, de tunnel wordt afbetaald. Wij hebben wat dit betreft verplichtingen. Als nu wordt gezegd dat er cadeautjes kunnen worden uitgedeeld, moet er toch op een andere manier worden gedekt, neem ik aan.

De heer **Veraart** (D66). Dank voor deze vraag, die mij de gelegenheid biedt om te herhalen hoe wij dit de afgelopen maanden hebben bepleit. Betrouwbare verkeersprognoses geven aan dat er in de exploitatie van de Westerscheldetunnel ruimte is. Om te beginnen willen wij die ruimte benutten om de tarieven zo lang mogelijk te bevriezen. Verlagen zou wat ons betreft óók mogen, maar misschien gaat dat wat te ver. Wij zijn hier voorzichtig in maar menen toch dat het goed is wanneer de Staten de directie van de Westerscheldetunnel het signaal geven dat wat de Staten betreft de tarieven in 2016 niet moeten worden verhoogd. Nogmaals, dat kan prima op basis van de exploitatie. Daarnaast noem ik de kostenbeheersing en meevallers in de sfeer van de aanbesteding van technisch onderhoud. Het zijn dus niet zomaar "cadeautjes"; het gaat gewoon om een zakelijke afweging en om het toepassen van het profijtbeginsel.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter, ik constateer dat de D66-fractie het niet belangrijk vindt dat er zo spoedig mogelijk wordt afgelost. Als wij snel van die lening zouden afkomen, zouden wij de handen vrijkrijgen om alle financiële zorgen die op ons afkomen tegemoet te treden, maar de D66-fractie maakt een andere keuze.

De heer **Veraart** (D66). Inderdaad kiezen wij voor het profijtbeginsel, waarbij wij voorkomen dat problemen die ergens anders ontstaan, worden afgewenteld op de huidige gebruikers van de Westerscheldetunnel. Daarbij geldt ook de overweging dat de Westerscheldetunnel een heel belangrijke rol heeft gespeeld en speelt bij het tot stand brengen van meer samenhang in Zeeland. Er is veel meer verkeer ontstaan tussen beide Westerschelde-oeveren en er is veel meer uitwisseling op allerlei terreinen. Dat is goed voor de arbeidsmarkt en de economie, en die ontwikkeling moeten wij vooral niet remmen. Uiteraard, mijnheer Temminck, ben ik mét u van mening dat wij een en ander met zo schoon mogelijke auto's moeten doen.

Voorzitter. Zeeland is prachtig --ik blijf het herhalen-- en wij moeten blijven moderniseren en verbeteren. D66 is ook dé onderwijspartij. Als wij werken aan de toekomst van Zeeland, kijken wij vooral ook naar het onderwijs. D66 steunt de provinciale inzet ten behoeve van Campus Zeeland. De gedachte, eerder geopperd, om hiervan een groot project te maken, vinden wij interessant. Wij zien de reactie van het college op dit punt met belangstelling tegemoet.

Voorts geven wij steun aan het stuk waarin het gaat om excellent onderwijs. Daarbij wordt wellicht al snel gedacht aan HBO en WO, maar wij denken ook heel nadrukkelijk aan het MBO zoals

het wordt gegeven aan bijvoorbeeld ROC Scalda. De mensen die met dit onderwijs worden opgeleid, vormen immers de "backbone" van de Zeeuwse arbeidsmarkt en economie. Het gaat hierbij om meer dan 10.000 jonge mensen, bijna altijd Zeeuwse jongeren, die ook vaak in Zeeland blijven. Daarmee is dit een niet te onderschatten belang.

Voorzitter. Het volgende jaar vindt een wedstrijd plaats onder de naam "Skills", voor excellente talenten in het meesterschap en vakmanschap van het MBO. Wij vragen het college op welke wijze de provincie dit initiatief van Scalda ondersteunt. Wij vinden dit in elk geval een voortreffelijk initiatief waarmee niet alleen de aandacht wordt gevestigd op talenten van MBO-deelnemers, maar ook op het prachtige vakmanschap waarmee een aantal Zeeuwse tradities wordt bevestigd, zoals ook geldt voor het Zeeuwse volkslied. Heel graag zou ik de heren De Bat en De Reu, die al aanstalten maakten om dat lied te gaan zingen, daartoe in de gelegenheid stellen, voorzitter, maar helaas beslist ú daarover.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Is de heer Veraart met mijn fractie van mening dat het prima is om wedstrijden te organiseren, maar dat er bij veel bedrijven grote behoefte bestaat aan technisch goed geschoold personeel? Is de D66-fractie van plan om ook daarvoor initiatieven aan te dragen en ons wat dat betreft te steunen? Het is een groot probleem om bij Zeeuwse bedrijven de technische vacatures vervuld te krijgen.

De heer **Veraart** (D66). Ik zeg u graag toe dat wij wat dit betreft kunnen samenwerken. Wij zien de wedstrijd "Skills" als een positieve factor waar het gaat om de aantrekkingskracht van dit type onderwijs, zodat meer jonge mensen kiezen voor meer technische beroepen. Als u hiervoor ideeën hebt... Wij hebben er ook een paar. Ze kunnen worden samengevoegd, want één en één wordt altijd meer dan twee.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Als eerste spreker namens het college wil ik een woord van waardering uitspreken voor alle opmerkingen, naar voren gebracht over de begroting en de Zomernota. Het is goed dat iedereen voldoende tijd heeft genomen om datgene wat voor zijn of haar fractie van belang is, te benoemen. Ook is het goed, allereerst het perspectief te schetsen waarmee wij met betrekking tot 2016 bezig zijn. De heer Van Geesbergen noemt het een "overgangsjaar". Ik weet niet precies wat in dit verband "overgang" inhoudt, maar het is in elk geval een jaar waarvan

men weet dat er daarna nog een aantal jaren komt. Ik schat het maar op die manier in.

Dit jaar is het huidige college van GS geïnstalleerd en heeft dit college een collegeprogramma geformuleerd waarmee is gepoogd het perspectief voor Zeeland daadwerkelijk te schetsen. Ons is wel eens verweten dat de woorden "samen", "samenwerken", "met elkaar" enz. daarin wel zeer nadrukkelijk naar voren komen, maar dat is niet voor niets gebeurd. Het is immers de intentie van het college om op die manier met de Staten en de Zeeuwse samenleving aan de slag te gaan, om -- wij zijn het eens met degenen die het zo hebben benoemd-- de uitdagingen aan te gaan die er liggen. Wij moeten dit perspectief vasthouden. Zeeland is een mooie provincie, er is veel te doen, er gebeurt heel veel moois, er zijn prachtige bedrijven die wereldwijd acteren en deze week is bij Contacta weer eens bewezen hoe sterk ons bedrijfsleven is waar het gaat om gezamenlijke presentatie.

Er zijn prachtige sectoren, waaronder de havens, landbouw en visserij, recreatie en toerisme, die dit jaar goede resultaten laten zien. Al met al is het een provincie waar heel goede dingen gebeuren waar we trots op mogen zijn. Wij mogen dat ook naar buiten toe uitstralen. Het is de provincie waar de meest gelukkige mensen van dit land wonen, en als je gelukkig bent, ben je volgens mij rijk. We zijn wellicht de minst rijke provincie als het om de financiën gaat, maar wij zijn rijk waar het gaat om de Zeeuwen en iedereen die hier actief is. Dit frame wil ik graag gebruiken om aan te geven dat wij met elkaar goede zaken kunnen oppakken.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Ik heb er behoefte aan, mij tot de gedeputeerde te richten omdat hij dreigt meegesleurd te worden in de "somberheidspraat" over de armste provincie van Nederland...

De heer **De Bat** (GS). Juist niet!

De heer **Van Geesbergen** (VVD). U heeft het over andere vormen van "rijk" en dat is prima, maar ik heb in de analyse van de vermogenssituatie van de provincie óók gekeken naar wat wij per Zeeuw in financiële zin "op ons kop" hebben. Welnu, dat is helemaal niet zo'n somber verhaal. We zijn een provincie die veel kleiner is dan veel andere provincies, zoals Zuid-Holland en Gelderland, en er zijn redenen waarom het op deze manier voor ons is uitgerekend. Voorzitter. Graag zou ik ook bij de gedeputeerde zien dat hij enig relativiseringsvermogen opbrengt om hier arm en rijk goed te onderscheiden.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, nou deed ik juist een poging om dat te doen... Ik denk dat dat bij

iedereen is gelukt, behalve bij de heer Van Geesbergen. Ik ben het juist helemaal met hem eens: weg van die "somberspraak". Wél realistisch zijn, maar tegelijkertijd zien wat de goede kanten zijn. Wij gaan erover doorpraten.

Ook het college ziet dat er risico's op ons pad liggen. Zo zijn er nogal wat vragen gesteld over de algemene reserve, de hoogte en de ontwikkeling ervan. Voorzitter. Het is juist doordat er maatregelen getroffen zijn, dat de algemene reserve de komende jaren stabiel blijft. Deze reserve is uitgesplitst, hetgeen het beeld helder maakt. Ik ben blij met de complimenten die daarvoor zijn verwoord. Hierdoor is nu inzichtelijk wat de staat hiervan écht is. Men heeft kennis kunnen nemen van de nieuwste gegevens met betrekking tot de septembercirculaire en van de begrotingswijzigingen, en daaruit blijkt dat de algemene reserve tot het niveau van 23,5 miljoen zal toenemen. Daarmee komen wij al aardig in de richting van de 25 miljoen die voor 2016 is genoteerd. Tel daarbij de ruimte die er nog zit in de reserve-incidentele doelstellingen én de uitgaven die wij het volgende jaar niet doen uit de bestemmingsreserve-grote projecten, en dan komt men ruim boven dat niveau van 25 miljoen uit. Er wordt dus voldaan aan de geformuleerde doelstelling.

Dat neemt niet weg, voorzitter, dat de zero-based benadering er juist op gericht is, ook de jaren erna de reserve op peil te houden en tegelijkertijd beleidsruimte te creëren om een aantal belangrijke projecten en doelstellingen te realiseren. Dus: in de beleving van het college blijft de algemene reserve prima op peil en gaan wij met elkaar aan de slag om deze reserve ook in de jaren daarna op peil te houden en tegelijkertijd voldoende beleidsvrije ruimte te creëren. Ook gaat het erom --ik zeg het in reactie op een opmerking van de heer Van Geesbergen-- een goede ratio neer te leggen waarmee het weerstandsvermogen wordt bepaald. De ratio "anderhalf" is niet voor niets in de commissie besproken. Daarmee wordt een soort van vaste voet bepaald waarmee men de komende jaren aan de slag kan. Mijn conclusie is dat wij een algemene reserve hebben die tastbaar en overzichtelijk is en die ons de mogelijkheid biedt om ermee te acteren.

Voorzitter. De hoogte van de reserve wordt mede bepaald door het vertalen van risico's die aan projecten verbonden zijn. Het feit dat er een goede risicotabel is, leidt ertoe dat duidelijk wordt hoe hoog de algemene reserve moet zijn. Zou men de ratio "anderhalf" nu toepassen en de risicotabel van dit moment hanteren, dan zou men op een reserve van 18,5 tot 19 miljoen uitkomen. Ook wat dat betreft hebben wij voldoende basis om volgens de rekenregels aan alle normen te voldoen. Dat neemt niet weg dat je beter een hogere reserve kunt

hebben. Hoe hoger die reserve is en hoe minder daar uit wordt gehaald, hoe beter het is.

Inderdaad is deze week door het college besloten om de bedragen voor de instellingen te indexeren. De instellingen weten dat nu. De heer Van Geesbergen kan ik zeggen dat wij wat dit betreft voldoende aan communicatie hebben gedaan. De instellingen mogen hiermee rekening houden; dat geldt voor het jaar 2016. De fractie van de SP vraagt zich af hoe het uitpakt voor de jaren erna. Voorzitter. Wij hebben de effecten van het nu indexeren doorgerekend voor 2017 en 2018. Dat moet; anders klopt je begroting niet. Daarbij moet worden opgemerkt dat wij in 2017 zero-based gaan begroten en dus opnieuw naar budgetten en andere bedragen zullen gaan kijken. Zo werkt het voor alle partijen die in verband met hun begrotingen wachten op duidelijkheid. Voor het jaar 2016 is het helder en weet iedereen waar hij aan toe is. Voor het jaar 2017 is het voor iedereen de vraag. Dat geldt heel breed. Het geldt voor onze eigen beleidsdoelstellingen en ook voor externe partijen, tenzij er wettelijke verplichtingen gelden. Wij zullen in het zero-based-traject moeten nagaan wat wettelijk verplicht is en wat nog voor de toekomst bespreekbaar is.

De heer Temmink is ingegaan op het feit dat het college heeft aangegeven, de bezuiniging van 1 miljoen niet te zullen doorvoeren. Voorzitter. Bij de college-onderhandelingen is gesproken over het vrijmaken van middelen. Een optie is dat over de budgetten de kaasschaaf wordt gehaald. Bij de uitvoering daarvan kwamen wij er al heel snel achter dat je dan te maken krijgt met een enorme lijst van materiële budgetten, waarvan dan 10% afgehaald zou moeten worden. Die lijst heb ik bij mij; het is een aantal A4'tjes. Duidelijk is dat je van sectoren waarvan in de afgelopen jaren de budgetten al bijzonder karig zijn geworden, wederom een kleine opgave vraagt.

Wij hebben tegen elkaar gezegd dat het veel beter is om dan toch maar echte keuzes te maken. Immers, anders ga je de griffie om 50.000 euro vragen, "Jouw Zeeland" met 6.000 euro korten enz. Zo ga je allerlei posten korten maar haal je niet echt je doelstellingen. Echter, échte keuzes maken, dat gaan wij nou juist in 2017 doen, en daar gaan de Staten over. Wij zijn tot de volgende conclusie gekomen: wij houden in 2015 voldoende geld over --eerder was dit nog een verwachting; nu weten we het zeker-- en laten wij die methode nou niet voor 2016 toepassen omdat het echt incidenteel is, en laten wij dan in 2017 met elkaar die echte keuzes maken op basis van voorstellen. Daarbij moet natuurlijk wel worden meegenomen dat wij alsnog wél acht ton bezuinigen op de organisatie. Het was 1 miljoen via de kaasschaaf en het was 1,1 miljoen via het niet-indexeren. Weliswaar compenseren wij de externe instellingen, maar de genoemde acht ton wordt niet voor de eigen organisatie

gecompenseerd. Al met al denken wij dat het gerechtvaardigd is om dit jaar te zeggen: niet doen; het zou nu een keuze vergen die eigenlijk te vroeg komt; doe het het volgende jaar in één keer, in het kader van de zero-based benadering.

Voorzitter. De heer Verburg heeft aandacht gevraagd voor het sociaal ondernemen, een onderwerp dat ook later vandaag nog aan de orde komt. Ik vraag hem of hij ermee kan instemmen dat wij dit later, in de bredere context van de Economische Agenda, bespreken. Dat lijkt mij het juiste moment.

In verband met breedbandinternet is gevraagd of de desbetreffende pilots nu daadwerkelijk tot uitvoering komen. Voorzitter, alle ontwikkelingen die met digitalisering te maken hebben, gaan heel snel. Wij hebben goede ervaringen opgedaan met de eerste pilots en het is de bedoeling om binnen drie, vier maanden met een plan van aanpak naar de Staten te komen, waarmee duidelijk wordt hoe wij de "uitrol" en de verdere uitwerking van de pilots gaan doen. Nogmaals, de opgedane ervaringen zijn positief, maar de budgetten hiervoor moeten nog wel worden gevonden. Wij komen met een plan van aanpak waarin een en ander bij elkaar wordt gebracht.

Verschillende woordvoerders hebben gesproken over het in control zijn met betrekking tot de projecten. Voorzitter. Wat ontzettend van belang is, is dat wij nu inzichtelijk hebben hoe het met al die projecten gaat. De bedoeling is om hierover de komende twee weken intern gesprekken te voeren. Er is een analyse gemaakt van alle projecten. Datgene wat men weet, is gemeld, onder andere over Waterdunen. Het is de bedoeling om ten aanzien van al die andere projecten via de voortgangsrapportages zaken te melden en te controleren. De Staten krijgen dit binnenkort te zien.

De heer Roeland heeft met betrekking tot "zero-based" aangegeven dat het een goede zaak is dat er overleg komt. Inderdaad hebben wij een uur van de tijd van de Staten gevraagd om de eerste gedachten hierover met hen te delen. Dat is een eerste aanzet voor de discussie hierover. De vraag is nu hoe wij hiermee de komende tijd verder gaan. Wij willen dit traject écht samen volgen omdat het om grote veranderingen gaat. Door dit vanaf het begin met elkaar te delen, kunnen mijns inziens de beste resultaten worden bereikt. Er worden keuzes gemaakt en nagegaan kan worden hoe de dingen moeten worden opgeschreven. Wat is wel of niet een maatschappelijke opgave? De discussie hierover gaan wij over drie weken voeren.

De heer Roeland vraagt voorts om een overzicht van de stand van zaken van alle acties, vermeld in het coalitieakkoord. Voorzitter, dat overzicht kunnen wij vanzelfsprekend verzorgen. Het lijkt mij niet wijs om het per kwartaal te

verstrekken. Wij zullen eenmaal per jaar de Staten een totaaloverzicht van al die acties voorleggen, zodat zij en wij kunnen nagaan hoever een en ander is ontwikkeld.

Verschillende sprekers hebben gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot de Commissie economische structuurversterking waarover in de Tweede Kamer is gesproken. Voorzitter. Het is wat lastig om daar nu op in te gaan omdat in deze fase de vraag aan de orde is: hoe gaan wij dit vormgeven? Er is op dit moment veel overleg met het ministerie van Economische Zaken om dit goed op te zetten. Je moet het echt eens zijn over de opdrachtformulering. Hoe en waarmee gaat men aan de slag? Wat wil men uiteindelijk aan resultaat bereiken? Vanzelfsprekend gaat het bij zo'n commissie ook om de namen. Wij hebben hierbij het ministerie dringend nodig; daar leggen wij de vraag neer: hoe doen wij dit?

Verder rijst de vraag of je deze kwestie nog met heel de Zeeuwse samenleving gaat bespreken. Uiteindelijk komt dit voort uit de discussie over DELTA, en daarbij zijn de aandeelhouders betrokken. Ons voorstel is om in een volgende vergadering van de commissie-economie, wellicht zelfs dé volgende, te spreken over de informatie die dan beschikbaar is. Welke vraagstelling hebben wij dan en hoe kan de commissie worden ingevuld? Wij moeten ons realiseren dat, als het ministerie zegt dat iemand een goede voorzitter van die commissie is, wij dat zullen moeten accepteren. Wij kunnen dan moeilijk weer een andere kant opgaan, waardoor wij mogelijk EZ zouden "verliezen". Het is een speelveld met heel veel krachten. Misschien druk ik mij nu wat omzichtig uit, maar ik hoop dat ik tijdens de volgende commissievergadering wat meer kan zeggen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik heb er begrip voor dat u zich omzichtig uitdrukt, maar waar ik benieuwd naar ben, is of het college zelf een bepaald wensenlijstje en uitgangspunten heeft neergelegd, gericht op de uitkomsten van de inzet van deze commissie, overigens zonder te willen sturen.

De heer **De Bat** (GS). Er zat natuurlijk al een belangrijk kader in datgene wat wij eerder met elkaar hadden gewisseld, en dat kader houden wij vast. Ik verwijs naar de motie en naar de discussie daarover. Het is een belangrijke factor dat in de Kamer uitvoerig over deze kwestie is gediscussieerd. Die discussie is woordelijk vastgelegd en dat verslag kunnen wij als kader meenemen. Wij gebruiken dergelijke zaken om tot een gezamenlijke opdrachtformulering te komen die acceptabel is voor het ministerie en ook voor ons grote waarde heeft. Natuurlijk hebben wij ons al afgevraagd wat voor Zeeland van belang is, welke

wensen er leven enz, maar het is een kwestie van zoeken. Gaan wij nu een wensenlijstje overhandigen en hoop je vervolgens dat ze er voldoende uithalen, of ga je op een wat hoger niveau zitten met een groter doel voor ogen om vervolgens zelf zaken in te vullen? Met die "stoeipartij" zijn wij nog bezig.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ook dat begrijp ik goed, voorzitter, en wij hebben er alle vertrouwen in dat het college en deze gedeputeerde niet aan het handje van EZ zullen lopen, maar op grond van een krachtig zelfbewustzijn zullen nastreven wat goed voor Zeeland is.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik kijk uit naar de informatie waar de gedeputeerde mee wil komen in de commissie-economie, waarna wij hierover met hem van gedachte zullen kunnen wisselen. Verder neem ik aan dat in de in te stellen commissie zeer geleerde mensen zullen zitten die een brede kijk hebben, niet alleen een helikopterview op Zeeland, maar breder. Ook zij zullen hun visie kunnen geven over datgene wat goed is voor Zeeland.

De heer **De Bat** (GS). Het is van belang, voorzitter, dat niet wordt gekozen voor een volgorde waarbij meteen een opdracht wordt geformuleerd waarmee een en ander wordt vastgelegd, waarna er iemand wordt gezocht om die opdracht uit te voeren. Neen, je zult een voorzitter moeten hebben die met een opdracht uit te voeren kan. Er moet sprake zijn van een wisselwerking tussen de commissie en de opdrachtgevers.

Voorzitter. De heer Roeland vraagt voorts aandacht voor de problemen waar Vlaamse bedrijven tegenaan lopen bij vestiging in Zeeland. Hij spreekt in dit verband over "bijzondere moeilijkheden". Graag zou ik met hem willen nagaan waar men tegenaan loopt. Als er belemmeringen zijn, willen wij weten welke het zijn zodat we ze met elkaar kunnen slechten. Immers, elk bedrijf dat zich in Zeeland wil vestigen, moet zich welkom voelen. Daar moeten wij met elkaar alles aan doen.

Door de CDA-fractie is een vraag gesteld over de asbestregeling die op dit moment inderdaad alleen voor boerenbedrijven geldt. Hierover is overleg gevoerd met het ZLTO en hiervoor worden rijksmiddelen ingezet. De bedoeling is dat het Rijk in 2016 met een nieuwe regeling komt die ook voor andere bedrijven, wellicht zelfs particulieren, gaat gelden. Het lijkt erop dat het eenzelfde soort regeling wordt, maar wij hebben ook begrepen dat de Tweede Kamer er nog over aan het steggelen is hoe dit het beste vorm kan worden gegeven. De effecten hiervan moeten goed worden afgewogen. Immers, er is nog best veel asbest en ik denk dat men in Den Haag

hiervoor een bepaald financieel kader heeft. Wij wachten in spanning af hoe in 2016 deze regeling zal blijken te zijn. Waar nodig zullen wij hiernaar de komende weken nog informeren.

Door de CDA-fractie en andere fracties is aandacht gevraagd voor jongeren die Zeeland verlaten en, tegen die achtergrond, het belang van de werkgelegenheid. Wat kan hieraan worden gedaan? Voorzitter. Het begint met een goed beeld van de Zeeuwse economie en met het bevorderen van de werkgelegenheid in het algemeen. Vervolgens moet je ook nog de juiste connecties hebben om jongeren daadwerkelijk hier te halen. Wij zien bij bedrijven positieve ontwikkelingen waar het gaat om hoogwaardige werkgelegenheid maar tegelijkertijd hebben wij te maken met de grillen van elke dag en zien wij ook bedrijven vertrekken. Van belang is dat wij scherp blijven op wat er gebeurt en goed contact onderhouden met jongeren die vertrekken. Dat kan op allerlei manieren. Vooral ook moeten wij de Zeeuwse connecties die wij in het land hebben, erbij betrekken. Dat gebeurt via de Zeeuwse Connectie zelf, een hartstikke leuk initiatief. Dat gaat steeds beter; steeds beter weten wij welke Zeeuwen waar zitten. Wij zetten ze op allerlei momenten in om dit soort vraagstukken te bespreken.

De heer Willemse heeft aangegeven tegen de verhoging van de MRB-opcenten te zijn. Dat kan, voorzitter, maar als die verhoging niet doorgaat, hebben wij wél een financieel probleem. Ook de heer Faasse is tegen, maar hij geeft wel een dekking aan. Graag zou ik van hem horen welke dekking hij ziet voor volgende jaren. Hij heeft tweemaal een éénmalige dekking aangegeven, en één keer een dekking die de komende drie jaar geldig is, maar vanaf 2018 hebben wij dan alsnog een probleem. Het ingenomen standpunt ten aanzien van de MRB-opcenten kán, maar daarmee wordt wel een gat geslagen in onze begroting en dat moet gedicht worden, op welke manier dan ook. De heer Van Dijk heeft wat dit betreft zijn dekking op orde, maar ik vermoed toch dat ook hij hiermee na 2016 een probleem heeft. Maar goed, dat is aan hem...

De fractie van de PvdA stelt een vraag naar aanleiding van de "poll" die wij in verband met de Economische Agenda hebben gelanceerd. Voorzitter. Wij hebben afgesproken dat wij --om van de nog vast te stellen kadernota tot een échte agenda te komen-- hierbij veel mensen betrekken. Wij gaan bijeenkomsten organiseren en op andere manieren mensen uitnodigen om reacties te geven. Ik denk dat het in deze tijd niet meer dan vanzelfsprekend is dat ook de social media worden benut om van mensen reacties te krijgen. Met alle verkregen informatie wordt straks een voorstel voor Provinciale Staten opgesteld, die vervolgens tot besluitvorming kunnen komen. Alles wat wij wat dit betreft doen, staat op gelijke voet. Het is allemaal

input voor het daadwerkelijk vormgeven aan de agenda. Ik denk dat je, om zo breed mogelijk informatie op te halen, álle middelen moet inzetten.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Daar ben ik het mee eens. Wij vinden dit een goed initiatief maar wij hebben wel behoefte aan duidelijkheid over het stadium van de beleidsvorming waarbij dit aan de orde is. Het gebeurt nu in de fase van de kadernota en onze vraag is: is dit niet een middel dat in de opstartfase moet worden ingezet?

De heer **De Bat** (GS). Ik vraag mij af, voorzitter, wat het verschil is tussen de bijeenkomsten die wij organiseren en waarbij mensen input leveren, en de poll die wij lanceren. Mijns inziens is het hetzelfde. Ik voeg eraan toe dat het op verzoek van de Staten is dat wij horen wat Zeeland van onze kadernota en de uitwerking daarvan vindt. Ik denk dat deze middelen op élk moment kunnen worden ingezet.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ook ik vind dit een goed initiatief maar volgens mij worden vandaag de kaders vastgesteld en moet er daarna informatie worden ingewonnen. Wordt er nu niet precies verkeerd-om gehandeld?

De heer **De Bat** (GS). Ook in verband met de startnota zijn er bijeenkomsten georganiseerd. Vervolgens zouden wij al die partijen weer uitnodigen om hun zegje te doen in verband met de kadernota, en daarna wéér om hun zegje te doen over de échte nota... Voorzitter. Met de Staten is afgesproken voor de kadernota datgene te benutten dat naar voren is gekomen in verband met de startnota, zij het dat nog een aantal partijen is uitgenodigd. De Staten hebben zelf onder meer BZW en Portiz uitgenodigd en wij hebben ook andere partijen gesproken, maar een en ander weer echt helemaal opengooien, dat zouden wij doen voor de échte nota. Daarmee is het proces aangegeven dat wij hiervoor doorlopen.

Met de heer Van Dijk ben ik het hartgrondig eens dat wij er via Impuls en Invest in Zeeland alles aan moeten doen om bedrijvigheid in de richting van het Zeeuwse te krijgen. Marketing en promotie horen daar zeker bij. Ik constateer dat de PVV-fractie zelf onderzoek doet naar de algemene reserve. Graag neem ik kennis van de uitkomsten daarvan. Wellicht kunnen wij daarover in gesprek gaan.

Voorzitter. De PVV-fractie is uitgedaagd om op grond van haar standpunt over de MRB-opcenten tegen de begroting te stemmen, maar dat hoeft niet. Immers, die kwestie wordt geregeld via de Zomernota. De fractie kan dus prima vóór de begroting stemmen zonder in te stemmen met de verhoging van de opcenten.

In het betoog van de heer Veraart heb ik geen vragen aan mijn adres aangetroffen, en over het Zeeuwse volkslied ga ik mij niet uitlaten.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ik herinner de gedeputeerde aan onze vraag over het rekenkamerrapport over de Europese subsidies. Welke acties kunnen wij van het college verwachten om meer van deze middelen binnen te halen?

De heer **De Bat** (GS). Wij hebben afgesproken, voorzitter, dat de heer De Reu hierop ingaat.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik heb aandacht gevraagd voor het doorschuiven van kosten naar volgende perioden, zoals wij dat zien in verband met de Sluiskiltunnel en de Sloeweg. De heer Roeland heeft in dat verband naar een bepaald artikel gevraagd. Ik kan hem zeggen dat er niet zozeer een wetsartikel is dat zich daartegen verzet. Het gaat er meer om dat kosten naar de toekomst worden verschoven. Daarnaast heb ik gesproken over de stille reserves in het weerstandsvermogen, die in feite niet kunnen worden benut omdat het "dode stenen" zijn. Vragen hierover, ook al eerder gesteld, zijn nog niet beantwoord.

De heer **De Bat** (GS). Op de tweede vraag heb ik al gereageerd in de commissie, maar ik ga opnieuw op deze zaken in.

Het bedoelde activeren is een keuze. Het is verplicht op het moment dat er inkomsten gegenereerd kunnen worden of op het moment dat iets verhandelbaar is. Dan móet men activeren en afschrijven. Wat dat betreft is het niet iets nieuws. Gemeenten zijn hierin veel actiever dan provincies. Het kan zelfs zo zijn dat de commissie-BBV in haar nieuwe notitie bepaalt dat dit wordt verplicht voor álle investeringen. Dan hebben wij überhaupt geen keuze meer. Men kan zeggen dat, doordat er wordt geactiveerd, lasten naar de toekomst worden verschoven, maar dat gebeurt op heel veel plekken. Het is niet vreemd maar het moet wel met enig verstand en goed inschattingvermogen gebeuren. Het is geen kwestie van goed of fout. Het gaat om afwegingen die men per keer maakt. Je komt dan uit bij vragen als: moet een weg ook door toekomstige generaties worden betaald, of alleen door de huidige generatie? In gemeenteland komen dergelijke situaties veel vaker voor, bij de provincie wat minder vaak.

De stille reserves laten wij tot op heden buiten de berekening van ons weerstandsvermogen. In onze situatie gaat het met name om ons mooie complex en ik zou werkelijk niet weten op welke manier je dat zou moeten "verwaarden" in onze weerstandscapaciteit. Het mag wel, zoals men ook de onbenutte belastingcapaciteit mag benutten --en daarmee

komen wij, als het erop aankomt, vér boven het niveau van 25 miljoen uit-- maar ik vind dat wij dit niet zo met ons prachtige complex moeten doen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik ben blij dat wij het erover eens zijn dat deze panden niet moeten worden gezien als een soort appeltje voor de dorst. Verder geeft de gedeputeerde aan dat het bedoelde activeren mag en dat het in de toekomst wellicht meer aan de orde zal zijn. Wij hebben dit bekeken met een aantal ondernemers en mensen uit de financiële wereld. Op grond daarvan concluderen wij dat het misschien niet zo gek is dat het wat vaker met de financiën misgaat als er op deze manier wordt begroot. Mijns inziens worden door dergelijke keuzes de risico's verder vergroot.

De heer **De Bat** (GS). Van belang is dat, als je iets afschrijft, je het kunt dekken, steeds en naar de toekomst toe. Dat moet sowieso worden aangetoond. Het risico zit 'm eerder in zaken die niet beïnvloedbaar zijn dan in deze kwestie.

De heer **Verburg** (CU). Als een weg klaar is en je de kosten afschrijft, is het mogelijk dat middelen voor onderhoud of vervanging niet zijn opgebouwd.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, als wij op die manier zouden begroten, zou mijns inziens onze accountant en zeker onze toezichthouder ons keihard op de vingers slaan. Dat gaat dus niet gebeuren. Ook het onderhoud zal men mee moeten begroten.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Door de SGP-fractie is een vraag gesteld over de voortgang met betrekking tot het plan van aanpak voor de organisatiecultuur. In de commissie heb ik al toegezegd dat de Staten nog vóór de kerst zo'n plan krijgen, inclusief de uitnodiging om in dit verband in januari een zicht op beleid-sessie te organiseren.

Een andere vraag van de genoemde fractie betreft de voortgang ten aanzien van de visies voor de Wester- en de Oosterschelde. Voorzitter. Wat de Oosterschelde betreft is er sprake van een integrale veiligheidsstudie, een verkenning waarmee Rijkswaterstaat bezig is. Wij kijken daar als provincie, met het oog op ruimtelijke aspecten, in mee. Met betrekking tot de Westerschelde gaan het komende jaar Rijkswaterstaat en provincie aan de slag om de realistische natuurdoelen te formuleren. Daarna kunnen wij met de regiopartners overleg voeren over de langetermijnvisie om na te gaan hoe het Schelde-estuarium er uit moet gaan zien.

De heer **Roeland** (SGP). In het coalitieakkoord is een concreet actiepoint opgenomen over het opstellen van uitgangspunten voor de visie op de Westerschelde. Daarmee zou in 2015 worden

gestart. Hoe worden de Staten daarbij betrokken? Hoe is het gesteld met het opstellen van deze uitgangspunten?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Wij zijn gestart met het gesprek met Rijkswaterstaat, waarbij is vastgesteld dat wij eerst de realistische natuurdoelen voor de Westerschelde dienen te formuleren. Als wij die hebben, komen wij terug bij de Staten om te melden wat onze bevindingen hebben. Een en ander moet vervolgens zijn beslag krijgen in een meerjarenvizie. De Staten kunnen hierbij worden betrokken via de desbetreffende commissie, aan de hand van een tussentijdse rapportage.

Voorzitter. Wat de toegankelijkheid van de havens betreft hebben wij het over de Sloegeul. Deze kwestie is besproken in het MIRT-overleg met het ministerie. Voor de genoemde geul is een nieuw efficiënt model ontwikkeld en dat komt tijdens de VN-SC-vergadering van 4 december aan bod. Bij die gelegenheid wordt gesproken over de uitvoering. Bij de volgende fase komt de vraag aan de orde: wie gaat dat betalen? Overigens, de genoemde efficiëntere aanpak leidt tot een lager prijskaartje. Er zijn mogelijkheden om deze financiering voor elkaar te krijgen, maar de wijze waarop is nog onderwerp van gesprek.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. In het coalitieakkoord wordt als concrete actie vermeld dat het college met een eigen plan van aanpak komt. Het is van belang dat duidelijk wordt wat dat plan inhoudt en dat die inhoud met de Staten wordt besproken.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). De uitvoering van het project berust bij ZSP; dat is de trekker waar het gaat om de toegankelijkheid van de havens. ZSP is ook de partij die een en ander inbrengt in de VN-SC. Wij zijn er als provincie bij betrokken in verband met het beheer dat wij moeten uitvoeren, en onze contacten met Rijkswaterstaat. Ik onderstreep dat de Sloegeul geen project van de provincie Zeeland is. Wij doen er alles aan om een goede toegankelijkheid voor elkaar te krijgen, maar het is niet iets dat wij gaan doen. Wij zitten er "kort op" --ik verwijs naar het MIRT-overleg-- wij zijn er via de VN-SC bij betrokken en ook volg ik dit als aandeelhouder bij ZSP, maar het is niet sec een project van de provincie Zeeland.

De heer **Roeland** (SGP). Het is een belangrijk project en ik neem aan dat het college ons van de ontwikkelingen op de hoogte houdt.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Jazeker. De fractie van de ChristenUnie vraagt wat de provincie doet aan de participatie van mensen met

een afstand tot de arbeidsmarkt. Voorzitter, hierbij zijn van belang het sociaal akkoord in het kader van de Participatiewet en de desbetreffende IPO-afspraken. Daar moeten wij ons aan houden. Dat klinkt nogal negatief, maar daar willen wij ons aan houden. Het college heeft onlangs besloten om voor deze doelgroep de mogelijkheden die gecreëerd kunnen worden. Wat is ervoor nodig om op een goede manier banen beschikbaar te stellen enz.? Op dit moment hebben wij zeven mensen met een beperking in dienst. Uiteindelijk moeten er dat, volgens de afgesproken opgave, in 2023 18 meer, dus in totaal 25 zijn.

Door de fractie van 50Plus is gesteld dat de toezegging zou zijn gedaan dat er met betrekking tot de kustontwikkeling niets meer zou worden gedaan in afwachting van de Kustvisie, maar dat is niet waar. Wat ik heb gezegd, is het volgende. Wij hebben een Omgevingsplan voor de periode 2012-2018 en daar maken wij op dit moment een herziening voor, waarbij de kustbebouwing niet wordt betrokken. Immers, dat gaan wij pas doen in 2018, in het nieuwe Omgevingsplan, wanneer de tussenliggende periode is benut om een Kustvisie te ontwikkelen. Die visie wordt ontwikkeld met alle hierbij betrokken maatschappelijke partijen. De discussie hierover wordt in december opgepakt.

Voorts is de vraag gesteld waarvoor natuurgelden worden gebruikt. In voorgaande jaren was het niveau lager dan het geval is in 2016. Voorzitter, dit heeft alles te maken met de kasschuif. Wij hebben in het kader van de decentralisatie van natuur van het ministerie van EZ geld gekregen voor natuurontwikkeling. In 2014 en 2015 was het niveau hiervan lager, vanwege bezuinigingen bij de rijksoverheid. In 2016 en 2017 wordt dat ingehaald, terwijl er in 2018 en 2019 sprake is van het reguliere bedrag. De komende twee jaar is er extra geld beschikbaar, maar dat heeft dus te maken met een inhaalslag. Deze middelen worden gebruikt voor de ontwikkeling van natuur, maar ook voor bijvoorbeeld de zandsuppletie bij de Roggenplaat. Verder verwijs ik naar het Bestedingsplan Natuur-2016, één van de hamerstukken die vandaag zijn aangenomen, waarin gespecificeerd wordt aangegeven waaraan de middelen voor natuur worden uitgegeven.

Waarvoor is de 1 miljoen voor de hotspot-Breskens bestemd? Voorzitter. Dat bedrag is bestemd voor de integrale gebiedsontwikkeling. Wij hebben daar een verouderd havengebied en dat moet in zijn totaliteit worden aangepakt. Het is dus niet de bedoeling dat de provincie een miljoen stopt in de realisatie van de jachthaven aldaar. Dat doet de Jachthaven BV echt wel zélf. Het is het integrale plan waarvoor de provincie dit bedrag heeft toegezegd, zoals wij dat ook doen voor andere

gebieden. Het gaat om een duwtje in de rug, ter bevordering van de economische ontwikkeling. Wij doen dit ook door te adviseren en ambtelijke kennis en know-how in te zetten in verband met bestemmingsplannen, woningbouwplannen, waterveiligheid enz.

Door de fractie van D66 is aandacht gevraagd voor de samenwerking tussen de havens van Gent, Terneuzen en Vlissingen. Voorzitter. Ik denk dat wij al heel wat voorbeelden hebben gezien van de internationale samenwerking tussen Gent en Terneuzen/Vlissingen. Er is nu ook weer gezamenlijk een Europees project ingediend. De bepleite samenwerking is er dus al en ik denk dat die goed moet worden benut. Ook in het kader van het Zeehavenoverleg worden de internationale contacten versterkt.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Door de SP-fractie is gevraagd naar het verband tussen het verhogen van de MRB-opcenten en onze investeringen in infra en mobiliteit. Voorzitter. Ook in de Zomernota staat dat wij deze verhoging daarvoor inzetten. Daarmee wordt bedoeld op het brede scala van mobiliteit, OV en infrastructuur. Wij vinden de bereikbaarheid van voorzieningen belangrijk; daaraan willen wij aandacht blijven geven en daarvoor zijn investeringen nodig. Met andere woorden: terecht is opgemerkt dat die "link" er ligt, maar dan wel bedoeld zoals het in de Zomernota staat: infra en mobiliteit, waarvan OV vanzelfsprekend een onderdeel is.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dat wist ik al, voorzitter, maar mijn vraag is: welke concrete plannen heeft het college om dat geld van de opcenten in het OV te steken?

De heer **Van der Maas** (GS). Van die plannen zult u in 2016 kennis kunnen nemen. Dan komen wij daarmee naar de commissie. Hoe kunnen wij nog een kwaliteitsimpuls geven? Zoals u weet is 2015 wat dit betreft een hectisch jaar. Ik denk aan de nieuwe concessie en de optredende knelpunten. Een finetuning heeft plaatsgevonden. Een en ander is op 30 augustus ingegaan; toen was er een vernieuwde dienstregeling. Hoe gaan wij hier nu verder mee om? Voorzitter, er liggen nog best wat opgaven, bijvoorbeeld in verband met voorzieningen bij bushaltes. Daar zijn wij nu druk mee doende. Waar doen zich nog knelpunten voor, welke wensen en verzoeken zijn er nog? Wij zullen dit in 2016 met de Staten gaan delen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ook tijdens de vorige periode --we hadden toen een college van GS van dezelfde partijen als nu het geval is-- werden de opcenten verhoogd om de mobiliteit, dus ook het OV, te verbeteren. Mijn stelling is dat dat vervolgens niet is gebeurd. Het OV is alleen maar

verslechterd. Kan ik er nu op vertrouwen dat dit wél gaat gebeuren? Ik heb het overigens niet over bushaltes, maar over buslijnen.

De heer **Van der Maas** (GS). Daarmee wordt het verschil duidelijk tussen uw zienswijze en de mijne. Mijns inziens heeft de kwaliteit van het OV niet alleen te maken met lijnen, maar ook met voorzieningen die men aantreft bij bushaltes, het plaatsen van fietsen enz. Ik meen dat dit in zijn totale context moet worden gezien. Ik voeg hieraan toe dat wij hier met z'n allen ervoor hebben gekozen om vraaggestuurd te gaan werken. De kwaliteit zit 'm volgens mij niet in buslijnen, bussen waarvan weinig mensen gebruikmaken. Die kwaliteit zit 'm erin dat mensen ook daadwerkelijk gebruikmaken van het OV, dat wordt ingegaan op de vraag die de reiziger zelf heeft.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, de gedeputeerde zegt dat wij dat "met z'n allen" hebben besloten, maar de SP-fractie heeft zich er hevig tegen verzet.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. De fractie van de ChristenUnie vraagt aandacht voor het belangrijke onderwerp van de onveilige wegen. Het college deelt datgene wat hierover door deze fractie is ingebracht. Waar dat kan zullen wij haast moeten maken om die onveiligheid aan te pakken. Als voorbeeld noem ik de weg bij Oud-Vossemeer, waar wij in 2016 een fietspad gaan aanleggen, maar er zijn nog meer opgaven, waaronder de N290 en de Zanddijk. Verzoeken en wensen op dit terrein zijn wij nu aan het uitwerken, maar wij moeten wel beseffen dat dergelijke maatregelen veel geld kosten. Het zijn grote projecten en daarom moeten wij keuzes maken. Wij hebben, waar het om de beschikbare middelen gaat, te maken met een plafond. Wij zetten op dit terrein stappen maar er liggen nog heel wat opgaven te wachten. In 2016 wordt aan de Staten het nieuwe Mobiliteitsplan voorgelegd, waarna besluitvorming kan volgen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Natuurlijk zien ook wij dat de middelen hiervoor beperkt zijn. Wellicht is het een goede suggestie om --zoals ook ten aanzien van bijvoorbeeld de A58 is gedaan-- na te gaan of er andere manieren zijn om de benodigde financiering naar voren halen. Zo kan worden nagegaan of bedrijven in de regio mede kunnen financieren.

De heer **Van der Maas** (GS). Dat is een goede suggestie. Bedrijven hebben veel wensen op het terrein van de infrastructuur, doorstroming en veiligheid, maar de mogelijkheid van daadwerkelijk meefinancieren moet verder worden onderzocht.

De vraag is of wij wat dat betreft slagen kunnen maken. Op dit moment zijn wij nog niet zover.

De heer **Verburg** (CU). Maar bent u bereid om toe te zeggen dit te onderzoeken en deze mogelijkheid aan een aantal partijen voor te leggen?

De heer **Van der Maas** (GS). Vanzelfsprekend. Ik zeg bewust: "Op dit moment zijn wij nog niet zover". Met "wij" doel ik dan óók op de bedrijven zelf die natuurlijk wel meedenken bij de planvorming, maar vervolgens niet meebetalen aan het realiseren van plannen. Wellicht kunnen wij leren van de ontwikkelingen elders, waar dat wél gebeurt. Ook in het buitenland gebeurt het. Ik denk dat het goed is dat wij daarvan kennisnemen en nagaan of het ook hier mogelijk zou zijn. Op dit moment kan ik hier niet verder op ingaan.

Voorzitter. Het college is dankbaar voor de steun die in verband met Campus Zeeland is uitgesproken. Duidelijk is dat de Staten deze ontwikkeling belangrijk vinden voor de provincie. Het gaat daarbij om het versterken van de kenniseconomie. Kennis is een belangrijke productiefactor. Over de bij de Zeeuwse instellingen bestaande kennisinfrastructuur mogen wij niet ontevreden zijn, maar die structuur is erg kwetsbaar. Ik denk hierbij aan Imares, NIOZ enz. Een paar jaar geleden hebben wij het een en ander aan de hand gehad in verband met de HZ. Wij moeten proberen om dit toekomstgericht wat sterker te maken en uit te bouwen, en Campus Zeeland biedt daarvoor de sleutel.

Vervolgens haast ik mij om hieraan toe te voegen dat Campus Zeeland natuurlijk niet iets is van alleen de provincie. Wij zijn één van de stakeholders, en het is iets van de "drie O's". Wij vormen samen een stuurgroep, waarvan ik de voorzitter mag zijn. De provincie heeft 1,5 miljoen voor de opstart gereserveerd, maar als je ziet welke bedragen hiervoor nodig zijn, moet de conclusie zijn dat dat nog maar "peanuts" is. Wij dienen te beseffen dat dit niet iets is van alleen de provincie. Wij hechten hieraan veel belang maar het is iets van ons allemaal: de gemeenten, de HZ, het UCR enz. Wij zullen dit met elkaar handen en voeten moeten geven en verder moeten uitbouwen.

Hoever zijn wij nu? Voorzitter. Wij zullen de Staten nader informeren in een aparte sessie. De behoefte daaraan blijkt er te zijn, zoals op 10 oktober wel is gebleken. Er worden kernteams gevormd, bijvoorbeeld voor het opstarten van een tweede college. Een ander kernteam zal zich oriënteren op een groeninstituut. Ook is een kernteam, met een kwartiermaker, bezig met het RSC, en is er een team doende met excellent onderwijs. Zo zijn er nog andere zaken die wel al bedacht zijn, maar die nog verder tot uitvoering moeten komen. Het verloopt fasegewijs. Als op een gegeven moment zo'n kernteam met iets concreets

komt en denkt dat iets levensvatbaar is, hebben wij natuurlijk alle partijen weer nodig, want dan moet er geld komen. Wij zijn nú bezig met de opstart van Campus Zeeland en in deze fase is de provincie voornamelijk aan zet met de genoemde 1,5 miljoen. Als het verder komt, dient deze kwestie van ons allemáál te zijn, en niet alleen iets van de provincie.

De heer **Verburg** (CU). Het is mooi om te horen dat u de voorzitter bent van de "drie O's". Ik kan mij voorstellen dat dat helpt, aangezien al die partijen hun eigen belangen hebben. Er is iets bedacht door de Onderwijsautoriteit, maar die is straks weg. Ik heb zelf wat ervaring met hogescholen, en ik denk dat het een heel kwetsbaar proces is, verschrikkelijk moeilijk en heel politiek. Ik zou ervoor willen pleiten om er een soort "boegbeeld" op te zetten, iemand die boven de partijen staat en in staat is om de zaken goed te structureren, zoals het nu ook met de grote projecten gebeurt.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Wij hebben gisteren een stuurgroepvergadering gehad en ik heb nu even het idee dat de heer Verburg daarbij aanwezig is geweest... Wij hebben het hierover gehad, helemaal in lijn met datgene wat hij nu zegt.

Inderdaad, de Onderwijsautoriteit maakt een terugtrekkende beweging en natuurlijk hebben wij ons afgevraagd hoe dit kan worden opgevangen. De stuurgroep moet vooral een helikopterview blijven houden en zich niet inhoudelijk met de kernteams bezighouden. Dat willen wij nou juist níet. Wij zijn er voor het netwerk, onze achterban enz. Die "drie O's" komen hier samen. Als dit inderdaad een groot project wordt --dat hoop ik-- moeten wij nagaan hoe dit verder handen en voeten moet worden gegeven, niet alleen qua governancestructuur, maar ook qua coördinatie, iemand waar de lijntjes samenkomen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ter ondersteuning van het verhaal van de gedeputeerde merk ik het volgende op. Onlangs ben ik aanwezig geweest bij een bijeenkomst over Campus Middelburg. Ik had het verkeerd in mijn agenda gezet. Daar stond "Campus Zeeland" omdat dat op dit moment voor mij dé terminologie is. Naar aanleiding van die bijeenkomst onderstreep ik dat het hierbij niet gaat om een stad, maar om het belang van excellent onderwijs in Zeeland. Ook ik bepleit dat er sprake is van een overkoepelende coördinatie. Voorkomen moet worden dat Zeeuwse steden hiermee gaan weglopen, hoezeer ik ze dat ook gun. Ik geloof niet dat met een dergelijke ontwikkeling recht zou worden gedaan aan het advies van de Onderwijsautoriteit.

De heer **Van der Maas** (GS). Daar ben ik het mee eens, voorzitter. Nogmaals, het moet iets van ons allemaal zijn. Je ontkomt er niet aan dat bepaalde dingen specifiek in een bepaalde gemeente gebeuren. Bij een tweede college denk je toch aan Vlissingen/Middelburg. Denk je aan NIOZ/Imares, dan denk je aan Reimerswaal. Echter, het moet iets zijn dat de gehele provincie omvat, en daar waakt de stuurgroep ook voor. Wij hebben er daarom ook mensen inzitten die wat op afstand staan, niet echt bestuurders zijn van Roosevelt of HZ.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter, ik herinner de gedeputeerde aan onze vraag over de onderzoeken. Wij zijn benieuwd of hij met ons van mening is dat wat dat betreft het primaat bij het UCR dient te liggen, en niet bij het Planbureau van de ZB.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter, ik hou de spanning er nog even in, want het is de heer De Reu die hierop zal ingaan.

De fractie van de VVD is ingegaan op enkele infraprojecten, de "N's", zoals we ze noemen. Zij vraagt het college om meer inzicht te geven in de stand van zaken. Voorzitter. Het nieuwe Mobiliteitsplan zal begin 2016 aan de Staten worden voorgelegd. Daarin worden deze plannen nader omschreven, zodat de Staten kunnen nagaan in welke fase projecten verkeren en wat onze ambities zijn. Hierover is in de begroting, blz. 66, heel summier iets opgenomen. Ik weet niet of de VVD-fractie er behoefte aan heeft om hierop in de commissie meer gedetailleerd in te gaan. Het lijkt mij beter om de discussie hierover daar te voeren, beter dan er nu per project over te spreken. Gegevens hierover zijn beschikbaar en kunnen op papier worden gezet ten behoeve van het overleg in de commissie. Ik wil mij dan wél beperken tot de "N's" die nu zijn genoemd. Zullen we het zó doen?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik heb zelf het aanbod gedaan, voorzitter, om het op die manier te doen.

De heer **Van der Maas** (GS). Door de SGP-fractie is gevraagd hoe het staat met de Tafel van Vijftien. Wat is hier de inzet van de provincie en hoe zit het met het proces van de spiegeling? Voorzitter. Met de Tafel van Vijftien wordt meer samenwerking in Zeeland beoogd op thema's die voor de provincie van belang zijn. Men wil twee doelen realiseren: bestuurlijk daadkrachtig en uitgaan van bestaande structuren. Binnenkort zal worden besproken hoe dit op een goede manier gestalte kan worden gegeven. Er is best wel wat heen-en-weer gepraat, in de zin van: levert dit nu toegevoegde waarde op? Welnu, die toegevoegde waarde zit 'm hierin dat je kunt monitoren. Welke samenwerkingsverbanden zijn er al, waar doen zich nog witte vlekken voor,

zodat er in de Tafel van Vijftien sprake kan zijn van toegevoegde waarde?

Bovendien kan men elkaar op deze wijze goed informeren. Als dat nog niet gebeurt op andere plaatsen, doe het dan vooral bij de Tafel van Vijftien. De naam geeft het al aan: alle vijftien overheden zitten bij elkaar. In bijvoorbeeld IJzendijke is dat niet het geval. Een volgend aspect is dat punten kunnen worden geagendeerd. Ook kan men gezamenlijk een strategische agenda bepalen. Dit komt binnenkort aan de orde in dit overleg. Ik denk dat wij --als het deze kant opgaat-- dit als een heel goed gremium kunnen beschouwen.

De heer **Roeland** (SGP). In het verleden was een van de grote kritiekpunten dat de volksvertegenwoordigingen niet bij dit proces betrokken werden. Op welke wijze wil het college dit nu invullen?

De heer **Van der Maas** (GS). Dit is een opmerking die vaker wordt gehoord als je zo aan de Tafel van Vijftien zit. Ik heb het al enkele malen meegemaakt. Hoe hou je de raads- en statenleden er goed bij betrokken? Er is een nieuwsbrief maar wij hebben natuurlijk ook onze actieve informatieplicht. Dat zal ik op mij nemen, maar het geldt natuurlijk ook voor een burgemeester, een wethouder of een vertegenwoordiger van het waterschap. Wij moeten er zelf voor zorgen dat wij in goed contact blijven. Ik heb al de punten genoemd waarop wij willen inzetten. Als ze zijn besproken en bepaald is hoe er wordt gehandeld, zal ik aangeven hoe hieraan handen en voeten worden gegeven en hoe er door de andere partijen is gereageerd.

De heer **Roeland** (SGP). Als ik de gedeputeerde goed heb begrepen, zegt hij toe dat hij de Staten schriftelijk zal informeren en dat dit onderwerp van discussie kan zijn, te beginnen in de commissie.

De heer **Van der Maas** (GS). Het lijkt mij goed dat in de commissie-bestuur de lijnen die in de Tafel van Vijftien worden uitgezet, aan de orde komen en dat ik de commissie daarover informeer.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. In de eerste nieuwsbrief werd gesteld dat het de bedoeling was dat de Tafel van Vijftien een nieuwe bestuurslaag zou worden. Is dat nu definitief van de baan? Kan de gedeputeerde ons wat dit betreft geruststellen?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. De heer Babijn heeft niet naar mij geluisterd. Als twee belangrijke punten heb ik genoemd: "bestuurlijk daadkrachtig" en "uitgaande van bestaande structuren". Niettemin heb ik er begrip voor dat de heer Babijn deze vraag stelt. Ik weet dat dit bij hem leeft.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. In zijn reactie op een interruptie van de heer Roeland zegt de gedeputeerde: wij zullen u informeren en vertellen welke lijnen wij hebben uitgezet. Ik vraag mij echter af, of wij de gedeputeerde voor dit overleg zaken kunnen meegeven. Dat is iets wezenlijks anders.

De heer **Van der Maas** (GS). Ik heb gezegd wat ik heb gezegd. Ik hoop de commissie-bestuur te informeren. Dat is de lijn die ik als gedeputeerde wil aanhouden om op transparante wijze te vertellen wat we daar doen. Is er vervolgens in de commissie-bestuur behoefte om daarop te reageren en mij iets mee te geven richting GS, dan is dat natuurlijk aan de commissie.

Voorzitter. Wat de genoemde spiegeling betreft doen wij nu een rondje langs de gemeentebesturen om van gedachten te wisselen. Wij hebben er een aantal gehad; het is heel plezierig verlopen. Wij hopen dit binnen enkele maanden af te ronden, maar het blijft een vast agendapunt: hoe kunnen we beter samenwerken, anders samenwerken? Vanzelfsprekend komen wij daarbij ook uit bij de Tafel van Vijftien en het punt van de externe spiegeling. Als wij daarover spreken, zijn er wisselende reacties maar tot nu toe geen afwijzende reacties. De boodschap is dat wij samen bepaalde maatschappelijke opgaven hebben en dat wij die met elkaar kunnen duiden. Vervolgens is er de vraag: wat is ieders taak en rol met betrekking tot die opgaven? Het is een goede zaak, zulks met het oog op de slagvaardigheid, om dit ook extern te laten spiegelen. Het proces, zoals wij het gaan doen, is een onderwerp dat wij inbrengen bij de Tafel van Vijftien. Tot nu toe hebben alle gemeentebesturen die wij hebben gesproken, daar positief op gereageerd.

Hoe staat het met de evaluatie van de knelpunten in het OV, zo vraagt de SGP-fractie. Voorzitter. De eerste, grote evaluatie zal plaatsvinden in 2016, dus niet meer in 2015, want dan hebben wij een jaar te pakken van de nieuwe concessie. Eerder evalueren willen wij niet; dat zou iets te voorbarig zijn. Wanneer bij deze evaluatie knelpunten naar voren komen, kunnen ze onder de loep worden gelegd om na te gaan of er wat mee moet worden gedaan, of niet.

Voorzitter. Wij zijn het eens met degenen die menen dat het techniek-onderwijs een impuls nodig heeft. Vooral in het basisonderwijs zijn er diverse initiatieven op touw gezet om leerlingen meer te interesseren in techniek, hopelijk met positief resultaat. Immers, we hebben ze hard nodig.

Voorts is gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot de Tractaatweg. Voorzitter. In formele zin is dit een groot project en wij zijn nu doende om een BV op te richten. Tegen die achtergrond, in verband met wensen en bedenkingen, is de Staten een brief toegezonden.

Binnen nu en twee maanden wordt er in GS gesproken over een contraraming en een risico-analyse, in relatie met het beschikbare budget. Zodra dit door het college is besproken, wordt deze kwestie aan de Staten voorgelegd, met het verzoek om te starten met de aanbestedingsprocedure. Dan kunnen de Staten bepalen of wij hiermee verder kunnen. Verder wijs ik erop, voorzitter, dat wij in de Zomernota, de bijlage over de Tractaatweg, de risico's hebben vermeld.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Doelt de gedeputeerde nu op de "most likely case", het meest waarschijnlijke geval --dan moet er 5 miljoen bij-- of op de "worst case", de situatie waarin er 10 miljoen bij moet?

De heer **Van der Maas** (GS). Ik bedoel wat er precies staat, dus de letterlijke tekst die u in de bedoelde bijlage vindt. Begin februari komen wij op basis van die tekst naar de Staten toe. Het gaat dan om de vraag: als wij dit tracé willen, kan dat dan voor het budget dat beschikbaar is? Zo niet, hoe gaan wij hier dan verder mee om?

Voorzitter. Met de SGP-fractie is het college van oordeel dat er met betrekking tot het probleem-Zanddijk niet te lang kan worden gewacht. Wij verkeren wat dit betreft nu in de planfase. Gelet op het kostenniveau is er nagedacht over varianten. Diverse opties worden nader bestudeerd en het ziet er nu naar uit dat er gewerkt zal worden in twee fasen. De eerste fase heeft betrekking op het gedeelte vanaf het bedrijventerrein ter plaatse tot halverwege de Zanddijk. Er ontstaat een wat andere route, met name voor het vrachtverkeer. De tweede fase betreft het andere gedeelte van de Zanddijk. Het zou mooi zijn wanneer het vrachtverkeer niet helemaal tot aan de kern zou rijden, maar halverwege via een ander tracé naar het bedrijventerrein zou gaan. Wij hebben hierover goede gesprekken met Reimerswaal.

Voorzitter. Inderdaad liggen er al heel wat onderzoeksrapporten met betrekking tot de kusttram. Echter, in de over dit onderwerp ingediende motie is er sprake van een wat andere scoop. Men richt zich niet alleen op het toeristische vervoer maar bepleit dat het hele OV bij het onderzoek wordt betrokken. De vraag rijst of een en ander dan kansrijk is. Mijn conclusie is dat met deze motie om een vooronderzoek, een verkennend onderzoek wordt gevraagd naar de eventuele kansrijkheid hiervan. Dat men zich baseert op bestaande onderzoeksresultaten, dat kunnen wij met de indieners delen. De nog resterende witte vlekken zullen wij verder moeten onderzoeken. Dan praten wij mijns inziens over een niet al te groot onderzoek, met de financiële dekking die is aangegeven.

Voorzitter. Sprekend over het OV bepleit de fractie van 50Plus terug te gaan naar de vaste

lijnen. Het college kan zich daar niet in vinden en herinnert eraan dat er juist voor vraaggestuurd OV is gekozen. Echter, ik begrijp goed wat de intentie is bij dit pleidooi: er wordt aandacht gevraagd voor de positie van "vervoersarmen", die niet tussen wal en schip mogen vallen. Voorzitter, dat is voor de provincie een blijvende opgave. In onze plattelandsprovincie met weinig inwoners zullen wij met betrekking tot het OV oog moeten blijven houden voor de vervoersarmen opdat ze de boot, de bus, niet missen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Is het juist dat buurtbussen alleen kunnen worden ingezet voor activiteiten van senioren? Een dergelijk bericht bereikte mij vanuit de gemeente Borsele. Als dit juist is, wordt hiermee de inzet van buurtbussen toch beperkt? Dit zou door de provincie zijn opgelegd. Is dit bericht juist?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter, dit is nieuw voor mij. Dit bericht is niet juist. Inderdaad zou je daarmee de inzet enorm beperken, en dat kan niet de bedoeling zijn van de buurtbus. Wellicht kunt u dit nog eens navragen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Wij horen graag waar mevrouw Rijksen dit nieuws vandaan heeft gehaald...

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Een mail hierover kreeg ik gisteravond van raadslid Gerard Verkuil van de ChristenUnie in Borsele.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Verkeersveiligheid is voor de fractie van 50Plus een belangrijk item. Welnu, dat is het ook voor mij. Echter, waar deze fractie bepleit om de beschikbare middelen vooral in de infrastructuur te steken, scheiden onze wegen. Volgens mij heeft verkeersveiligheid met meerdere aspecten te maken. Zo is ook de gedragsbeïnvloeding van groot belang. Hoe zit men achter het stuur? Ook de handhaving is belangrijk. Samen met het ROVZ willen wij ons beleid nadrukkelijk op deze drie uitgangspunten baseren. Ik voeg hieraan toe dat oplossingen in de sfeer van de infrastructuur in het algemeen zeer kostbaar zijn. Laten wij ook vooral de gedragsbeïnvloeding niet vergeten.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, hoe ligt, naar het oordeel van de gedeputeerde, op dit moment de Zeeuwse infrastructuur er bij? Denkt hij dat er nog veel werk moet worden verzet?

De heer **Van der Maas** (GS). Daar zou ik veel over kunnen zeggen, voorzitter. De opgave op dit terrein is vooral om de kwetsbare verkeersdeelnemers, de fietsers, waar mogelijk nóg meer van de weg te halen en op vrijliggende fietspaden te brengen. Ik

hoop dat die ambitie hier wordt gedeeld. Voor het overige hebben wij in onze plattelandsprovincie heel wat wegen en fietspaden, en die vragen om onderhoud. Wij moeten proberen om zaken heel slim te verbinden. Zien wij ergens een bepaalde opgave op dit terrein en is er in een gemeente sprake van een bepaalde klus, dan moeten wij proberen om projecten samen op te pakken als die elkaar raken.

De heer **Babijn** (PvZ). De veiligheid van de zwakkere verkeersdeelnemers ligt ons dus na aan het hart. Is het mogelijk dat het college namens de Staten --als de Staten ermee instemmen-- in Den Haag aandringt op het stoppen van het gebruik van GSM en MP3-speler op de fiets?

De heer **Van der Maas** (GS). De Staten zouden vandaag een motie kunnen aannemen waarin staat: vanaf nu kan dat niet meer... Voorzitter, zo eenvoudig is het niet. Ook ik ben van mening dat dit een probleem is, maar ook hierbij hebben wij te maken met de factor gedragsbeïnvloeding. Of ik dit kan meenemen naar Den Haag... Ik weet niet of wij het op die manier moeten oplossen. Ik denk dat wij vooral moeten nagaan waar er voor ons, als provincie, opgaven liggen. Laten wij vooral die zaken ter hand nemen. Wat wij daarnaast in breder verband ten behoeve van de verkeersveiligheid kunnen doen, ook in IPO-verband, moeten wij natuurlijk óók doen.

De heer **Babijn** (PvZ). Alle overheden hebben het manifest "Samen op weg naar nul" ondertekend. Die "nul" staat voor vermijdbare verkeersslachtoffers. Wij constateren nu dat de campagne met apps --op die manier wordt duidelijk gemaakt dat je dat zo niet op de fiets moet doen-- niet werkt. Mijns inziens is verbieden de enige optie. Ik vraag daar nogmaals de aandacht voor. Ik hoop dat u dit wil meenemen.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. De gedeputeerde heeft het over slimme oplossingen. Ik geef hem het volgende mee. Vaak zijn fietsers het slachtoffer, maar met de snelheid waarmee mensen zich soms op de elektrische fiets voortbewegen, zijn zij nogal eens een gevaar voor voetgangers. Mijns inziens moet bij de planvorming ook hiermee rekening worden gehouden.

De heer **Van der Maas** (GS). Daar ben ik het mee eens.

Voorzitter. De fractie van de PvdA heeft in verband met het OV het voorbeeld gegeven van een scholier die van Groede naar het Zwin College wil. Ik denk dat wij onze ogen en oren goed open moeten houden waar het gaat om mogelijkheden om tot verbeteringen te komen. Waar die mogelijkheden er zijn, heeft men mij aan zijn zijde.

De heer **Van Hertum** (PvdA). In de commissie hebben wij tegen deze achtergrond vragen gesteld over de situatie in Hoofdplaat en Groede. De gedeputeerde heeft op die vragen antwoord gegeven. Ik vind, voorzitter, dat het goed is om hier eens een positief signaal af te geven, namelijk dat wij de gedeputeerde ervoor willen bedanken dat hij elke keer onze vragen wil beantwoorden, hoe minutieus of groot die ook zijn.

De heer **Van der Maas** (GS). Dank voor deze opmerking.

De fractie van D66 stelt dat in Zeeland het OV "minder" is dan elders en heeft het vervolgens over het auto-delen. Voorzitter, wij hebben hier minder "massa", vooral op het platteland, maar straks is er het nieuwe Mobiliteitsplan en in dat plan is het voorbeeld van het auto-delen opgenomen. Wellicht zou dit iets kunnen zijn voor Zeeland. Het is van belang dat er ook breder wordt nagedacht over innovatieve concepten. Hoe kunnen wij in onze plattelandsprovincie toekomstgericht innovatief zijn? Nogmaals, om dit te kunnen doen, heb je wel een bepaalde massa nodig.

De heer **Veraart** (D66). Ik meen dat ik een misverstand moet wegnemen. Ik heb gezegd dat er in onze regio minder OV is dan elders. Er zijn ook minder autodeelprogramma's dan elders. Het is grappig, voorzitter, dat wij ondanks dit misverstand toch op hetzelfde standpunt uitkomen; bedankt daarvoor.

De heer **Van der Maas** (GS). Ik heb het, naar ik meen, letterlijk opgeschreven: "Hier is minder OV dan elders".

De heer **Veraart** (D66). Maar auto-delen is geen OV. Als u daar OV van wil maken --en daar ook dekking voor vindt-- is dat een goede zaak...

De heer **Van der Maas** (GS). Kennelijk, voorzitter, heb ik tussen het een en het ander een verkeerd verband gelegd. Wij zijn het erover eens dat auto-delen niet onder het OV kan worden geschaard.

Voorts heeft de D66-fractie, sprekend over de tarieven voor de Westerscheldetunnel, het college verzocht om haar wens om die tarieven in 2016 niet te verhogen, over te brengen. Wat dat betreft, voorzitter, heb ik goed nieuws. Ik kan namelijk medelen dat deze tarieven in 2016 inderdaad niet zullen worden verhoogd. Wij waren van plan om dit op 28 november te publiceren, maar na overleg over de bijdrage van de D66-fractie met de directie van de Westerscheldetunnel is geconcludeerd dat dit ook nú kan worden meegedeeld. Hierover gaat vanmiddag een persbericht uit --wij willen dit zorgvuldig doen-- zodat dit brede bekendheid krijgt.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Complimenten voor het feit dat deze uitdrukkelijke wens van de SGP-fractie is gehonoreerd. Misschien wil de gedeputeerde die complimenten doorgeven...

De heer **Veraart** (D66). Het is altijd goed wanneer mensen zich bij ons aansluiten. Iedereen is welkom, mijnheer Roeland...

De heer **Van der Maas** (GS). Het aantal passanten door de Westerscheldetunnel neemt toe. Men ziet een aanzienlijke stijging en daarom kunnen wij het ons veroorloven om te stellen dat verhoging van de tarieven in 2016 niet nodig is.

Vervolgens ga ik in op de opmerking van de D66-fractie over de Skills Talents-wedstrijd. Voorzitter. Hier in Zeeland hebben wij een subsidie toegekend om de voorronde mogelijk te maken. Dat gebeurt in feite elk jaar. Daarnaast is een verzoek ingediend door Scalda omdat men graag de landelijke finale naar onze regio zou halen. Daarvoor vraagt men om een financiële bijdrage. Wij gaan dat verzoek bekijken, maar het zou natuurlijk prachtig zijn wanneer wij niet alleen een voorronde zouden hebben --die zijn er in veel regio's-- maar ook de landelijke finale.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Door de fractie van GroenLinks wordt geconstateerd dat in coalitieprogramma en begroting het milieu er karig vanaf komt. Ik denk dat zij daarbij vooral doelt op de zaak die in haar motie aan de orde wordt gesteld, namelijk het varend ontgassen en de e-noses. Welnu, wij hebben ons laten informeren over het fenomeen e-noses en gebleken is dat daaraan aspecten zijn verbonden die niet echt een oplossing bieden voor het probleem van het varend ontgassen, terwijl dit nogal wat geld kost. Zo meten e-noses niet specifiek benzeen. Bovendien, kijkt men naar de oppervlakten van de vaarroutes door Zeeland --en vergelijkt men die met de situaties in Brabant en Rijnmond-- dan blijkt dat wij er méér nodig hebben dan de fractie van GroenLinks voorstelt. En dan komen ze ook nog eens op 1500 tot 1800 euro per stuk per jaar. We hebben het al gauw over een kostenniveau van een paar honderdduizend euro.

Voorzitter. Ik heb de heer Temmink er steeds op gewezen dat er een landelijk verbod aankomt. Waarschijnlijk leidt dit tot een vorm van administratief toezicht. Het is duidelijk dat de heer Temmink daar niet op wil wachten. Hij stelt dat deskundigen van oordeel zijn dat Zeeland net zo moet handelen als Brabant en Zuid-Holland, en inmiddels ook Antwerpen. Welnu, laat ik hem toezeggen dat wij dit punt zullen bespreken in het reguliere overleg met Zuid-Holland, Brabant, de DCMR en de RUD. Daarbij zullen wij de vraag stellen: wat helpt het nu als wij alvast, vooruitlopend

op landelijke regelgeving, nu de beleidslijn volgen van Brabant, Zuid-Holland en Antwerpen, wetend dat wij niet kunnen handhaven? Ik zal vervolgens goed luisteren naar de burens, om te vernemen waarom zij dit doen, of dat méér is dan alleen maar windowdressing of greenwashing. Als daaruit vervolgens conclusies kunnen worden getrokken, zal ik die aan de Staten voorleggen en/of een voorstel doen. Dat zou kunnen betekenen dat wij maatregelen gaan nemen zoals de burens hebben gedaan, misschien óók e-noses gaan aanschaffen. Echter, zoals de motie nu luidt, ontraad ik de Staten de aanvaarding daarvan.

De heer **Temmink** (GL). Ik weet, voorzitter, dat datgene wat wij voorstellen te weinig is om alles meteen te dekken. Dat het waarschijnlijk veel méér gaat kosten, onderschrijf ik ook wel, maar het is een gegeven dat andere partijen dit niet voor niets doen. Ik wijs erop dat deskundigen stellen dat het feit dat Zeeland deze ontsnappingsroute biedt, schippers die hier onderuit willen een prachtige gelegenheid geeft. Ik denk toch dat wij met elkaar voldoende druk op de ketel moeten houden om te bereiken dat de belangen van natuur, gezondheid en milieu worden gediend. Dat geldt ook voor Zeeland. Ik ben blij dat de gedeputeerde bereid is om hierover met de burens en ook Antwerpen te overleggen, maar ik vraag mij af of hij daarvoor een bepaalde termijn in gedachten heeft. Immers, als wij weer een jaar moeten wachten, duurt het wat mij betreft te lang.

De heer **De Reu** (GS). De verleiding is groot om hierover uitgebreid te gaan discussiëren maar dat moeten wij nu niet doen. Wellicht komen wij er in de commissie op terug. Wij weten dat de meetstations in de hier bedoelde gebieden --het is het RIVM dat dit moet doen-- geen overschrijdingen van gemiddelden laten zien, maar wél een paar pieken. Daarvan is echter niet zeker dat ze door het ontgassen ontstaan. Kortom, als je wilt handhaven, krijg je dergelijke vragen voorgelegd. Ik zal die vragen ook aan de burens voorleggen. Hoe gaan zij daarmee om? Verder kan ik de heer Temmink zeggen dat het zeker geen jaar gaat duren. Ik weet niet precies wanneer er weer overleg is, maar als dat lukt zal ik hem hierover nog vóór 1 januari nader berichten. Wij moeten even nagaan in welke commissie dit een plek kan krijgen.

De heer **Temmink** (GL). Ik neem dit mee bij mijn eigen beraad. Ik dank u wel.

De heer **De Reu** (GS). Wat de culturele instellingen betreft is door de CU-fractie een opmerking gemaakt over het vormen van reserves. Voorzitter. De discussie die wij sinds 2012 met de instellingen hebben, gaat over onze eigen subsidieverordening. Daarin staat dat --wanneer er in het kader van de

prestatie-indicator en het bedrag dat in dat verband wordt gesubsidieerd, geld overblijft-- wij dat geld terugvragen. Dat doen wij niet wanneer tegen de achtergrond van cultureel ondernemerschap --ik denk dat de CU-fractie daarop doelt-- andere inkomstenbronnen worden gegenereerd. Deze boodschap is nog niet helemaal precies overgekomen, maar in het bestuurlijke overleg dat ik deze week met één van de instellingen heb gehad, hebben wij dit zo gemeld. Als dit onvoldoende blijkt te zijn, hetgeen ik betwijfel, moet ik bij de Staten terugkomen met een andere subsidieverordening.

De heer **Verburg** (CU). Als ik het goed begrijp, kunnen wij in de komende tijd verwachten dat instellingen actief aan de weg gaan timmeren om ook op andere manieren inkomsten te genereren.

De heer **De Reu** (GS). Dat doen ze al volop, de ene instelling meer dan de andere. Op dit moment is de beleidslijn dat GS, indien nodig, afwijkt van die eis. In die zin is er dus helemaal niet zo'n probleem. Echter, de een is hiermee wat sneller en actiever dan de ander.

Van de heer Willemse heb ik gehoord hoeveel wij het volgende jaar op cultuur bezuinigen. Hij vindt dat geen goede zaak en hanteert een slogan waar ik het helemaal mee eens ben: geen cultuur, geen leefbaarheid. Echter, voorzitter, er is hier sprake van een klein nuanceverschil: wij bezuinigen het volgende jaar niet op cultuur. Wij verlengen de werking van de Cultuurnota. Daartoe is al eerder in deze zaal besloten. Ik snap dan ook niet goed waar de heer Willemse dit vandaan haalt. Wat de periode na 2016 betreft geldt: het wordt allemaal betrokken bij de zero-based aanpak. Ik neem aan dat de heer Willemse blij is met deze reactie...

De Raad voor Cultuur is hier geweest en heeft enkele uitspraken gedaan bij monde van de voorzitter. Sommige woordvoerders hebben gesteld dat er op dit terrein beter moet worden samengewerkt en stellen de vraag wat het college daaraan gaat doen. Voorzitter. Allereerst onderstreep ik dat wij hieraan al het een en ander hebben gedaan gedurende de afgelopen vier jaar. Echter, wij kunnen de instellingen hier niet door wet- en regelgeving --anders dan met behulp van het subsidie-instrument-- toe dwingen. Ik heb de commissie regelmatig geïnformeerd over gesprekken met instellingen over bijvoorbeeld muziek, de concertzalen enz. Na twee jaar denk je dan: we zijn er met de besturen uit. Echter, op het laatste moment is er dan toch weer wat waardoor een en ander niet doorgaat. Dan blijft er maar één optie over --en dat hebben de Staten mij ook gevraagd-- namelijk het hanteren van het subsidie-instrument. Welnu, dat zal men dan ook aantreffen in de Kadernota Cultuur.

Een ander voorbeeld is de Vleeshal, Centrum beeldende kunst. Daarover heeft met name de heer Daalmeijer uitspraken gedaan. Ik heb begrepen dat in elk geval het effect daarvan al is dat de instellingen met elkaar contact hebben opgenomen, in de zin van: zullen wij gezamenlijk in Den Haag subsidie aanvragen en daarbij aan bepaalde normen voldoen? Ook dat, voorzitter, hebben wij in de afgelopen periode een paar keer aan hen voorgelegd, maar toen was het niet nodig of wilde men het niet, óf een combinatie van die twee. De steen die de heer Daalmeijer in deze vijver heeft gegooid, is prima. Wellicht dat men, als hij het zegt, eerder tot inzicht komt dan wanneer de gedeputeerde het zegt. In elk geval zullen wij wederom de instellingen rond de tafel uitnodigen, voor zover wij dat al niet regelmatig doen.

Voorts zijn vragen gesteld over de afstemming van het beleid, bijvoorbeeld naar aanleiding van de bezuinigingen in de gemeente Middelburg. Voorzitter. Wij hebben regelmatig contact met alle portefeuillehouders-cultuur van de Zeeuwse gemeenten, inclusief de Z4. Daarbij wordt onder meer gesproken over de stedelijke aantrekkelijkheid van Zeeland, waaronder de functie van de culturele infrastructuur in het kader van het vestigingsklimaat. In de aanloop naar de kadernota, waarmee wij in het voorjaar naar de Staten komen, wordt hierover volop gesproken. Ook is een klankbordgroep actief. Echter, ook hier moet worden geconstateerd dat een beroep op samenwerking en goed afstemmen niet altijd tot goede resultaten leidt. Ik geef een concreet voorbeeld. De gemeente Middelburg heeft niet met ons overlegd over de wijze waarop men de bezuinigingen op cultuurgebied wil inrichten. Overigens, dat hebben wij in 2012 óók niet met die gemeente gedaan. Wat dit betreft kunnen dus aanzienlijke verbeteringen worden doorgevoerd. Dat zullen wij ook doen. Vóór de kadernota aan de Staten wordt voorgelegd, zullen wij met de gemeenten spreken om te vernemen hoe zij de toekomst voor zich zien op het terrein van stedelijke aantrekkelijkheid en culturele infrastructuur.

Wat Waterdunen betreft, voorzitter, stel ik vast dat het bedrag van 3 miljoen een eigen leven gaat leiden. Ik hoop dat men zich herinnert welke nuanceringen ik aanbracht toen ik de Staten informeerde over het feit dat zich hier een probleem voordeed. Ik heb bij die gelegenheid gezegd: het zou ook minder kunnen zijn, maar ook méér. Waar het gaat om het voorstel dat de Staten vóór 1 januari van ons krijgen, neem ik een aantal belangrijke opmerkingen van de woordvoerders mee. Zo heeft de VVD-fractie onderstreept dat de ecologische meerwaarde overeind moet blijven en is door de heer Babijn terecht gesteld dat Zeeuws-Vlaanderen recht heeft op deze economische impuls. Versobering mag niet ten koste gaan van de doelen van dit project. Voorzitter, als wij dit alles

optellen en bij het voorstel betrekken, leidt dat tot bepaalde conclusies. Misschien komt daar dan ook een euro-teken bij te staan. Wij leggen het vervolgens allemaal aan de Staten voor. Ik dank de woordvoerders voor hun boodschappen die ik bij het opstellen van het voorstel zal betrekken.

Inderdaad, voorzitter, heb ik in verband met het project Waterdunen iets gezegd over het tekort aan personeel. Ik heb die opmerking gebaseerd op uitlatingen die de nieuwe projectdirecteur hier heeft gemaakt, tijdens de hoorzitting in verband met de Sloeweg, op wat hij mij heeft gezegd over het project Waterdunen. Wij zijn volop bezig om kwantitatief versterking te krijgen voor dat project want dit probleem heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat vergeten is om in de "grex" van dit voorjaar op te nemen het bericht van de gemeente Sluis dat de regeling met betrekking tot explosieven niet doorgaat. Dat is een trieste zaak. Eén van de verklaringen hiervoor is dat men simpelweg vergeten is om dit in de grex op te nemen. Dat is géén drogrede, mevrouw De Milliano, maar een fout die erkend moet worden.

Ik heb in dit verband gezegd dat de mensen "zich het snot voor de ogen werken". Ja, voorzitter, dat is een wieleruitdrukking; excuus voor mijn beperking hierin. Ik had natuurlijk andere taal moeten bezigen. Beter was het geweest te zeggen dat er een "tsunami van taken" op die mensen afkomt...

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Ik dank u voor uw uitleg. U zegt dat er een fout is gemaakt, maar het gaat er bij ons écht niet in dat die fout is gemaakt omdat er te weinig mensen beschikbaar zouden zijn. Niks ten nadele van de mensen die er zijn --die werken keihard-- maar dit heeft met kwaliteit te maken. Wij vinden dit nog steeds niet kunnen. Laten wij hopen dat het straks minder blijkt te zijn dan die 3 miljoen, maar zulke fouten maken omdat er te weinig mensen zijn... Voorzitter, dat krijg ik niet uitgelegd.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik herinner eraan dat het college een meldingsplicht heeft. Als een jaar geleden al duidelijk wordt dat er met betrekking tot dit project sprake is van een tegenvaller van vijf ton, moet dat gemeld worden.

De heer **De Reu** (GS). Dat klopt, voorzitter; daar heeft de heer Babijn gelijk in. Ik heb zojuist, op grond van mijn informatie, aangegeven wat hiervan de oorzaak is geweest. Mevrouw De Milliano zegt: ik vind dit niet kunnen. Welnu, dat vind ik óók en dat is een van de redenen waarom wij, niet alleen voor dit project, aan het doen zijn wat onder andere uit het rapport over de Sloeweg naar voren komt. Dit is een van de bevindingen tussentijds. Ik heb dit alvast maar genoemd om maar zo snel mogelijk dergelijke bevindingen te melden. In het totaal van

de analyse van de grote projecten zullen kwantiteit en kwaliteit van de bemensing zeker aan de orde komen.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Nu bekruipt mij toch een vervelend gevoel... Ik praat er liever niet meer over, maar u geeft aan dat hiernaar misschien ook in verband met een volgend project wordt gekeken. Wij hebben altijd in verband met de 57-jarigenregeling gevraagd --het zit ons nog altijd hoog-- of hierdoor niet belangrijke kennis uit de organisatie zou gaan. Welnu, dat was volgens het college absoluut niet het geval. Wij hebben hier altijd voor gewaarschuwd. Elke keer komt dit naar voren, ook uit de rapportages. Ik heb hier een vervelend gevoel bij.

De heer **De Reu** (GS). Ik kan u geruststellen. De projectleiding Waterdunen was immers niet betrokken bij de 57-jarigenregeling. Dat zijn nog steeds dezelfde mensen en dus is die kennis behouden. Wat wél aan de orde is, voorzitter, is dat wij in het kader van de reorganisatie van 2012 volgens de Cebeon-norm een bepaalde omvang van de onze organisatie wilden. Dát is er de oorzaak van dat onze nieuwe projectdirecteur nu zegt: de omvang van de bemensing voor de grote projecten is wel héél erg krap bemeten. Ik heb het met wat andere woorden gezegd. Straks trekken wij conclusies bij het totale overzicht van projecten. Als dan wordt gezegd dat het niet klopt, of anderszins, komen wij erop terug. Ik ben daarop vooruitgelopen door een en ander te melden zoals het tot mij is gekomen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Mijn fractie heeft in verleden diverse malen gevraagd of het project vertraging had opgelopen. Dat werd steeds ontkend, maar nu beginnen wij toch voorzichtig een relatie te leggen tussen het feit dat het project in 2015 turnkey zou worden opgeleverd, en het feit dat door de rijksoverheid die vijf ton in het kader van de bommenregeling niet wordt verstrekt.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Als u toestaat dat wij nu al op voorhand het project Waterdunen inhoudelijk gaan bespreken, moeten wij daarvoor wat tijd inruimen, maar mijn voorstel zou zijn om naar de Staten toe te komen met een voorstel, waarna er een besluit kan worden genomen. Alle aspecten kunnen worden betrokken bij de discussie over dat voorstel.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik probeer alleen aan te geven dat het college meerdere malen in gebreke is gebleven met betrekking tot zijn meldingsplicht.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, hoor ik de gedeputeerde nu zeggen dat, als straks alle grote projecten zijn doorgelicht, het college met een

verhaal komt waaruit waarschijnlijk naar voren komt dat er bij alle projecten bemensing bijmoet? Daar hangt dan natuurlijk weer een prijskaartje aan.

De heer **De Reu** (GS). Ik heb nu alleen gesproken over de bemensing van het project Waterdunen. Het rapport is nog maar net aan de Staten overhandigd en dat stuk zal worden besproken. Vervolgens kan het totale beeld van alle projecten bij de Staten aan de orde komen. Ik heb nu gesproken over Waterdunen, zulks naar aanleiding van de informatie die ik al aan de commissie heb voorgelegd. Een breder beeld kan aan de orde komen in de bevindingen van de commissie dan wel in de reactie van het college.

Het project Zuid-Westelijke Delta is gigantisch, in samenhang met Volkerak-Zoommeer en Grevelingen. Wij hebben hierover gisteren, in het gebiedsoverleg, uitvoerig gesproken met Zuid-Holland, Brabant, beide ministeries en Rijkswaterstaat. Wij gaan na hoe de financiële invulling hiervan mogelijk kan worden gemaakt en duidelijk is dat men wat dit betreft nog een behoorlijk lange weg heeft te gaan. Wij werken hier nog steeds aan binnen het kader van de bestuursovereenkomst die dit voorjaar is afgesloten en waarvoor 5 miljoen beschikbaar is gesteld. Getracht wordt om tot realisering te komen waarbij het uitgangspunt nog steeds is dat het één programma blijft, zowel Grevelingen als Volkerak-Zoommeer, inclusief de getijdencentrale in de Brouwersdam. Of wij het allemaal zo kunnen realiseren, voorzitter, dat zal nog moeten blijken maar ook daarover zal ik de Staten tussentijds informeren.

Er zijn voorts enkele opmerkingen gemaakt over het rapport van de Rekenkamer over de Europese subsidies. Voorzitter. In de PZC heeft men de volgende kop kunnen lezen: "Provincie schrikt terug voor aanvragen van Europese subsidies", maar dat staat niet in dit rapport dat de volgende week in de commissie wordt besproken. Op blz. 23 daarvan wordt gesteld dat er een zekere huiver is om voor projecten gebruik te maken van Europese subsidies, zulks als gevolg van de administratieve lastendruk, óók bij de provincie. Voorzitter, dat klopt. Ook bedrijven klagen over de administratieve lastendruk, verbonden aan Europese projecten. Dat wil echter niet zeggen dat men daarom die projecten maar niet moet aanvragen.

Wat wij hebben gedaan --overigens ook als onderdeel van de reorganisatie van 1012-- is dat wij alle deskundigheid op het terrein van Europa bijeen hebben gebracht in één Europa-loket, dat samenwerkt met het subsidieteam van de gemeenten. Daarnaast zijn er websites, workshops, informatiemiddagen en -ochtenden geweest. In de commissie zal ik een overzicht geven van de stand van zaken op dit moment van de "calls" voor

Interreg en OP-Zuid. Mijn conclusie is dat het er goed uitziet voor Zeeuwse aanvragers, niet alleen de provincie. Kennelijk heeft de genoemde krantenkop een bepaald gevoel veroorzaakt, maar ik zou zeggen: laten wij ons richten op de inhoud van het rapport en laten wij dat stuk in de commissie bespreken.

Door de PVV-fractie is gesproken over ZB en Planbureau. Zij onderstreept dat de wetenschappelijke bibliotheek op orde moet. Voorzitter. In 2012 is uitvoerig gesproken over de taakstelling van de nieuwe kennisorganisatie. Deze is inmiddels gerealiseerd; de fusie is op 1 oktober tot stand gekomen. Er wordt samengewerkt met het UCR, de HZ, Impuls, de Universiteit Wageningen enz. en men doet zelf onderzoek. Gegevens van andere partijen worden verzameld om vervolgens compacte beelden, bijvoorbeeld in verband met de Economische Agenda, te presenteren. Ook gemeenten geven opdrachten en zij betalen daarvoor. Wij maken heel specifieke afspraken en naar mijn idee hebben wij hierover duidelijke uitspraken van de Staten, zulks in verband met onze voorstellen inzake de Economische Agenda en de Kadernota Cultuur.

In dit verband is ook gesproken over de bezuinigingen van de gemeente Middelburg. Voorzitter. Dit wordt nog een interessant discussiepunt. Wat gaat dit voor ZB en Planbureau betekenen in relatie met de openbare bibliotheekfunctie voor Middelburg? Ook daarover zullen wij nog met de wethouder spreken. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat een bezuiniging van de gemeente, die de openbare bibliotheek betaalt, gevolgen heeft voor de wetenschappelijke bibliotheek en andere servicefuncties. Alleen, het is wat lastig om deze zaken in één organisatie te "knippen".

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ik meen dat gedeputeerde Van der Maas heeft aangegeven dat de vraag bij wie met betrekking tot de onderzoeken het primaat moet liggen, het UCR of het Planbureau, door gedeputeerde De Reu wordt beantwoord. Ik ben benieuwd...

De heer **De Reu** (GS). Inderdaad, en u heeft ook gesproken over promovendi. Welnu, die zijn zowel bij het UCR als bij de HZ en het Planbureau aanwezig. Dat dit niet op voorhand een garantie voor wetenschappelijk succes is, weten we. In zijn algemeenheid geldt dat het hier bedoelde primaat bij géén van deze instellingen berust. Het UCR doet zijn eigen onderzoek en het Planbureau doet onderzoek in opdracht van provincie en gemeenten. Over primaat kan ik hier niet spreken omdat wij dergelijke afwegingen niet maken. Wij hebben, als provinciebestuur, geen zeggenschap over bijvoorbeeld onderzoek dat door de HZ wordt gedaan. Dat is een kwestie van het eigen beleidsprogramma. Mede gelet op grond van hun

eigen subsidievoorwaarden nemen zij wat dit betreft beslissingen. Dat instellingen overigens verschillende onderzoeken uitwisselen, wellicht samenwerken en onderling afstemmen, is een ander verhaal, maar ieder heeft zo zijn eigen opdrachten en verantwoordelijkheden.

Het is een mooie motie, motie nr. 3 over het volkslied. Voorzitter, ik heb even de tekst en de muziek uit elkaar gehaald. De heer Veraart heeft gesteld dat de mens centraal moet staan en wijst erop dat het bestaande volkslied bijna honderd jaar oud is en qua taal en inhoud minder goed herkenbaar is. Duidt hij hierbij op de tekst, dan ben ik het met hem eens. Zo is die tekst mijns inziens -- ik zeg het ook in de richting van mevrouw Pijpelink - vrouwonvriendelijk. Immers, onder meer wordt gesteld: "Het land, dat fier zijn zonen prijst". Hoe zit het dan met de "dochters"? Ook komt er een tekst in voor die niet goed past bij de bestrijding van obesitas: "Met lijf en ziel: Goed Zeeuws, goed rond.". Welnu, die tijd hebben we gehad... Verder wordt gesteld: "Oranj' en Zeeland!", da's de leus!". Voorzitter, op het moment staat Danny Blind zeer ter discussie en dit moet dus worden gezien als een voorbarige tekst...

Ik ben het al met al met D66 eens dat nog eens naar die tekst zou kunnen worden gekeken. Echter, ik heb vandaag ook nog even een expert kunnen raadplegen, mevrouw Elsa van Hermon van Omroep Zeeland, die zich bezighoudt met de Zeeuwse Top Veertig en Zeeuwse liederen. Ik dacht eigenlijk dat wij al een nieuw Zeeuws volkslied hadden, bijvoorbeeld in de vorm van "De Kust" van Blof of "Meriete" van Surrender, zij het dat ik nu niet direct zou willen herhalen wat daar allemaal in staat. Ook heb ik al een variant op Kenny B., "Spreek Zeeuws met mij". Als men hieraan een wedstrijd wil verbinden, voorzitter, moet ik toch zeggen dat Elsa van Hermon daar al heel lang mee bezig is. Ik geloof dat zij nog verdergaande plannen heeft.

Alle gekheid op een stokje... Ik hoop dat de ironie in mijn betoog de Staten niet ontgaat, maar je wéét het niet. Ik heb wel vaker iets ironisch bedoeld en daar vervolgens via de website allerlei reacties op gekregen.

De heer **Veraart** (D66). Welk gedeelte van uw betoog was nu eigenlijk ironisch?

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Ik constateer dat de heer Veraart heeft gesteld: Zeeland als Land in Zee is een prachtig gebied. Ik merk dat er bij D66 sprake is van voortschrijdend inzicht. Immers, tijdens de vorige periode hebben wij wat dat betreft heel ándere kwalificaties gehoord. Ook dat bedoel ik ironisch...

Maar nu even serieus, voorzitter. Wij hebben een wedstrijd over het Koningslied achter de rug, weet u het nog? En verder hebben wij ook iets

gehad met een logo of zo, en een leeuw... Mijn conclusie is dat het Zeeuwse volkslied, zoals het nu is, is voortgekomen uit het verleden en hoort bij het culturele erfgoed van de provincie Zeeland. Ooit, in 1919, is het opgesteld in reactie op Belgische annexatieplannen. Wij kunnen het ons nu niet meer voorstellen, maar het wordt herdacht.

Er komen nu al veel reacties binnen op het voorstel van de D66-fractie; het is een trending topic, landelijk nieuws. Ik heb ook suggesties gekregen die de heer Veraart minder zullen aanspreken, waaronder het voorstel dat er --als er dan een nieuw volkslied moet komen-- sprake moet zijn van de nieuwe psalmberijming. Sommige groepen in de Zeeuwse bevolking zouden daar blij mee zijn, denk ik, mijnheer Roeland, maar laten wij er geen rap van maken, of een nieuwe psalm.

Ik pleit ervoor het Zeeuwse volkslied te houden zoals het nu is. Laten alsjeblieft niet de Staten hiertoe een aanzet geven of hiervoor een initiatief nemen. Dit dient te worden overgelaten aan het maatschappelijk initiatief, zoals dat ook met betrekking tot andere thema's al zo vaak in Zeeland is gebeurd. Dán is het iets dat écht van het Zeeuwse volk wordt. Waar in de motie wordt gesproken over het uitvoeren van "een project EEN NIEUW VOLKSLIED" zou ik dat project zeker niet willen toevoegen aan onze discussie over de projecten.

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. De gedeputeerde heeft eerder aangegeven dat er op cultuur niet wordt bezuinigd, maar op blz. 27 staat: Kunsten, inclusief grote culturele evenementen, in 2015 1,8 miljoen en in 2016 156.000 euro. In mijn ogen is dat wel degelijk een bezuiniging.

De heer **De Reu** (GS). Ik heb nu de begroting niet bij mij en ken deze gegevens niet uit het hoofd, maar ik meen dat u op grond hiervan niet zonder meer de conclusie kunt trekken dat het hier gaat om een vermindering met 156.000 euro. Als dat het geval zou zijn, zouden hier de muren naar beneden komen...

De heer **Willemse** (50Plus). Niettemin staat het er...

De **voorzitter**. Misschien kan de heer De Reu hierover later duidelijkheid geven.

De heer **Willemse** (50Plus). Het gaat om blz. 27, onderdeel 020105.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. De heer De Reu is heel goed in het al dan niet ironisch illustreren van mijn gelijk. Bestaande volksliederen als erfgoed, ook ons Zeeuwse volkslied, moeten meer bekendheid krijgen. Het lied dat bij het einde van de Eerste Wereldoorlog naar aanleiding van Vlaamse

annexatieplannen is geschreven, is het Zeeuwsvlaamse volkslied: "Van d'Ee tot Hontenisse, van Hulst tot aan Cadzand, dat blijft ons eigen landje, maar deel van Nederland."

De heer **De Reu** (GS). Maar ook het Zeeuwse volkslied, een jaar later...

De heer **Veraart** (D66). Inderdaad, daaraan is een jaar later het Zeeuwse volkslied toegevoegd, maar niet zozeer als reactie op de genoemde annexatieplannen, maar om de verbondenheid met het Huis van Oranje te onderstrepen. Dat is een klein verschil dat echter voor sommigen belangrijk kan zijn.

Voorzitter. Als er mensen zijn die een nieuwe psalmberijming een interessante optie vinden, als bijdrage, zijn zij even welkom als degenen die een moderne rap willen maken. Het lijkt mij goed om vol te houden dat wij hier niet spreken over wat er met een bepaalde kop op internet staat, en waarop iedereen reageert. Wij beraadslagen hier over datgene wat wij inbrengen. In onze motie gaat het niet om een nieuw lied ter vervanging van het oude lied, maar om het promoten van erfgoed en het plaatsen van het lied in de historische context. Wij willen ervoor zorgen dat dit goed bekend wordt bij iedereen, met name bij de jeugd. Wij sluiten aan bij het Programma cultuur en samenleving en bij de in dat verband genoemde speerpunten. Als men wil reageren op datgene wat de websites van de PZC, Omroep Zeeland en Nu.nl melden --D66 wil van het volkslied af-- dan moet men dat dáár doen. Hier spreek ik graag over wat wij hier inbrengen, en dat is behoud en promotie van erfgoed, inclusief Zeeuwse volksliederen; het zijn er méér. Daarnaast bepleiten wij in dit verband een stimulans voor Zeeuws talent, dat zich hier overigens al mee bezighoudt. Immers, Zeeland wordt vaak bezongen, de een op een manier die mij bevalt, de ander op een manier die anderen bevalt. Surrender is inderdaad heel wat anders dan Piet Brakman...

De **voorzitter**. Kunt u afronden?

De heer **Veraart** (D66). Ik wil graag dat wij het houden bij de teksten en voorstellen die hier naar voren worden gebracht en die een duidelijk doel hebben op het terrein van de Zeeland promotie. Wij handhaven dan ook onze motie en zijn benieuwd wat andere fracties hiervan vinden.

De gedeputeerde heeft verwezen naar een deskundige op dit gebied, Elsa van Hermon. Ik heb haar even aan de telefoon kunnen krijgen. Ze zei mij: ik vind niet zoveel van dat politieke gedoe en ik vind eigenlijk ook nooit iets van het oude volkslied, maar gaat het om een stimulans om nieuwe dingen te maken die daar naast komen, dan ben ik daar altijd voor in.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik dacht, voorzitter, dat dit door de D66-fractie als geintje was bedoeld. Ik vond dit het "geintje van de dag", maar er wordt nu zo lang en zo serieus over gesproken dat ik mijn twijfels begin te krijgen. Hoe dan ook, wij zullen tegen motie nr. 3 stemmen, maar vóór het desbetreffende filmpje, want dat vind ik wél erg leuk...

De **voorzitter**. Iedereen is nu benieuwd om welk filmpje het gaat... Waarschijnlijk is het een SP-filmpje...

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. De heer Veraart reageert op mijn betoog en brengt daarbij een bepaalde nuance aan. Wellicht wordt er te veel gelet op datgene wat hij met hoofdletters in het dictum van zijn motie heeft gezet: "EEN NIEUW VOLKSLIED". Dat valt blijkbaar op. Misschien hebben wij het niet genuanceerd genoeg gelezen. Ik meen niettemin dat ook uit het telefoontje dat de heer Veraart met Elsa van Hermon heeft gehad, blijkt dat dit moet worden overgelaten aan het vrije spel van maatschappelijke krachten. Daar kan zij er één van zijn. Dat is beter dan dat deze rol aan de Staten wordt gegeven.

De **voorzitter**. Mevrouw De Milliano heeft de vraag gesteld of het niet ongewenst is dat vluchtelingen zo vaak na 72 uur moeten doorreizen naar weer andere opvang. Zoals men weet, is dat nu nodig vanwege het grote aantal vluchtelingen. In Zeeland zijn inmiddels mensen opgevangen geweest in Cadzand, Vlissingen, Schouwen-Duiveland en Kapelle. Binnenkort worden ze opgevangen in Middelburg. Ik moet zeggen dat dit goed wordt gedaan door de Veiligheidsregio Zeeland, die voor de afstemming zorgt. Men vindt niet steeds opnieuw het wiel uit maar maakt gebruik van dezelfde draaiboeken die nader worden verfijnd. Met andere woorden: complimenten voor deze Zeeuwse samenwerking.

Verder is het natuurlijk niet voor niets dat een beroep is gedaan op de commissarissen van de Koning om te bemiddelen en te kijken naar mogelijkheden. Echter, de gemeenten moeten het zelf moeten doen in de zoektocht naar extra noodopvanglocaties waar mensen langer kunnen verblijven. Daarnaast gaat het om het stimuleren van de doorstroming van statushouders, mensen die hier mogen blijven, naar reguliere woningen. Dat is een traject waarover ik de Staten per brief heb geïnformeerd. Daarin worden gemeenten opgeroepen om hun verantwoordelijkheid te nemen.

Het verdient natuurlijk geen schoonheidsprijs dat mensen zo vaak --sommigen al vijf, zes keer-- in verschillende onderkomens, vaak sporthallen, moeten verblijven. Dat is dan ook de reden waarom

er druk is gezet op het verzoek om in alle provincies nadrukkelijk te kijken naar extra opvanglocaties.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. In verband met overleg over een in te dienen amendement verzoek ik u om de vergadering even te schorsen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Ik heb zojuist overleg gehad met de fracties van de SP en 50Plus, mede-indieners van motie nr. 1 over de e-noses. Gelet op de reactie van de gedeputeerde concluderen wij nu dat de motie moet worden aangehouden. Wat hij naar voren heeft gebracht, duidt erop dat ook de provincie Zeeland hiermee aan de slag wil gaan. Er komt in elk geval overleg met de burens. Wij weten dat ook Gelderland, Utrecht en Noord-Holland hiermee bezig zijn. Echter, wat ons betreft mag het niet alleen om overleg gaan terwijl vervolgens blijkt dat alle schippers nog steeds in Zeeland kunnen ontgassen. Wij blijven hierop inzetten en houden daarom de motie aan. Wij wachten een nadere rapportage van de gedeputeerde af.

De **voorzitter**. In formele zin betekent dit dat u motie nr. 1 intrekt. U kunt hierop altijd later, wanneer u dat nodig acht, met een motie terugkomen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik vraag mij af of de kwestie van de kusttramlijn bij de begroting hoort. Niet dat ik wat dat betreft een advies van het college nodig heb om mijn standpunt hierover te bepalen, maar daar heb ik nog niets over gehoord.

De **voorzitter**. Volgens mij heeft gedeputeerde Van der Maas wel degelijk op de motie over dit onderwerp, nr. 2, gereageerd.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dan heb ik dat gemist.

De **voorzitter**. Hij heeft aangegeven dat het gevraagde onderzoek te doen moet zijn, want het is iets anders dan een "uitvoeringsonderzoek". Het gaat nu om het bijeen brengen van al bestaande informatie. Daarover wordt gerapporteerd en aan de hand daarvan kan er verder worden gekeken.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij zullen tegen de begroting stemmen omdat zij een verwoording is van het beleid van dit college van GS, dat op onderdelen niet overeenkomt met onze standpunten. Ik noem in dat verband de grote festivals, de schaalvergroting in de landbouw, de

keuzes voor de hotspots enz. Om te voorkomen dat er later weer wordt gezegd "daar heeft u gezamenlijk toe besloten", stemmen wij tegen de hele begroting. Dat geldt ook voor de Zomernota, vanwege de verhoging van de MRB-opcenten.

Voorts zullen wij tegen motie nr. 3 over het Zeeuwse volkslied stemmen, terwijl wij nog een opmerking hebben over het financiële aspect van motie nr. 2 over de kusttram. Voorzitter, het beoogde onderzoek kost ons nu 30.000 euro, maar er moet toch ook zicht zijn op een vervolgstap. Welnu, zo'n vervolgonderzoek kost drie ton. Daar zal toch op enig moment geld van de provincie voor moeten komen. Voor zover hierbij Interreg-subsidie in beeld komt, wijs ik erop dat dat altijd een subsidie van 50% is. De provincie moet er dus die andere 50% bijleggen. Ons inziens wordt nu door middel van deze motie besloten om onderzoek te doen terwijl duidelijk is dat wij het vervolg écht niet kunnen betalen, gelet op onze financiële toestand.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ook wij zullen tegen de begroting en de Zomernota stemmen. Over motie nr. 2 over de kusttram heb ik een aantal kritische vragen gesteld die vervolgens zijn beantwoord. Op grond daarvan ben ik nu mede-indiener van deze motie. Ik zal dus voor deze motie stemmen. Wat motie nr. 3 betreft, houdt de PvZ vast aan de bestaande volksliederen; ik zal tegen deze motie stemmen.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. In eerste termijn gaf ik al aan dat mijn fractie overwoog om een amendement op de begroting in te dienen, zulks in verband met de bezuiniging van 1 miljoen. Dat amendement dien ik nu in. De gedeputeerde heeft gesproken over de nadelen van de kaasschaafmethode, maar volgens GroenLinks zou het ook op een andere manier kunnen. Het blijkt dat in het tweede gedeelte van het jaar door verscherpt toezicht en controle meevallers optreden tot het niveau van 3 miljoen. Als dit vooraf wordt toegepast, kan er wellicht hier of daar iets worden weggesneden. GroenLinks kan wat dat betreft suggesties doen, bij voorbeeld in verband met het asfalt in Midden-Zeeland waaraan ons inziens nu meer dan genoeg is besteed.

Voorzitter. Motie nr. 3 over het volkslied laten wij maar voor wat het is. Dit is een kwestie voor het maatschappelijk veld. Wij zullen deze motie niet steunen. Motie nr. 2 over de kusttram ziet er aantrekkelijk uit, ook voor GroenLinks. Immers, wij zijn een OV-partij. Wij hebben echter goed geluisterd naar de toelichting op deze motie waaruit blijkt dat het om een tussenonderzoek gaat en dat men afhankelijk is van de medefinanciering door andere partijen. Als al zou blijken dat een OV-aansluiting mogelijk zou zijn in de richting van Sluis, of andere trajecten, dan is niet duidelijk of men hiervoor Interreg-subsidie zou krijgen. Er moet dan

toch weer een groter onderzoek worden verricht, waaraan hoge kosten verbonden zijn. Volgens de fractie van GroenLinks heeft de provincie al genoeg financiële problemen. Laten wij nu de OV-vraagstukken gewoon straks bij de behandeling van het Mobiliteitsplan aanpakken. Daarvoor is ons inziens nu het bepleite onderzoek niet nodig. Wij stemmen tegen motie nr. 2.

De **voorzitter**. Door het lid Temmink is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekende stelt bij amendement voor om de alineas te schrappen uit het statenvoorstel Zomernota, nr. SERV-10, op blz. 9 van bijlage 1, onder paragraaf 3.3., die gaat over het voorstel om de taakstelling van 1 miljoen euro incidenteel te bezuinigen op de begroting voor 2016 niet toe te passen (in tegenstelling tot de afspraken uit het coalitieakkoord), en om aan het dictum toe te voegen: "Een incidentele taakstelling op te nemen van 1 miljoen euro in begroting-2016 op beïnvloedbare materiële posten, en dit via begrotingswijziging toe te voegen aan de budgettaire ruimte."

Dit amendement krijgt nr. 4.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij hebben van het betoog van de heer Faasse een wat vervelend gevoel overgehouden. Hij is immers met enkele insinuerende opmerkingen en verdachtmakingen gekomen, ook over de commissie-integriteit. Ik zou hem willen oproepen om --als er concrete aanwijzingen zijn dat er echt iets mis is met de integriteit, dat er écht zaken spelen-- daar de juiste weg voor te kiezen. Als er geen harde aanwijzingen zijn maar er meer sprake is van een bepaald gevoel, vraag ik hem om dergelijke opmerkingen voor zich te houden.

De heer **Faasse** (ZL). Er zijn zaken die heel duidelijk zijn, als het om integriteit gaat. Je kunt het echter ook in een breder kader zien, en dat heb ik met mijn opmerkingen gedaan. Je kunt zeggen "wie zonder zonde is werpe de eerste steen", maar mijns inziens gaat het om minimaal --ik druk me nu voorzichtig uit-- een ongelukkige samenloop van omstandigheden. Laten wij het voor dit moment daar maar even bij houden. Het is niet mijn bedoeling om met modder te gooien. De mensen die het betreft zijn mij allemaal best wel even lief, om het zo maar even te zeggen, als ik dat woord mag gebruiken in een politieke context. Niettemin moeten wij ook kijken hoe zoiets overkomt bij de buitenwacht. Met het oog daarop heb ik mijn opmerkingen gemaakt.

De heer **Verburg** (CU). Dan weten we dat, voorzitter, maar juist met het oog op die buitenwacht denk ik dat --als wij hier tegenover elkaar dergelijke geluiden laten horen-- daar zal worden gedacht... Maar goed, misschien is er nu voldoende over gezegd.

Wij zullen straks voor de begroting en voor de Zomernota stemmen. Wij hebben de motie over de kusttram mede-ingediend. Wij menen dat dit een stapje is in de richting van mogelijk een heel mooi initiatief, al realiseren wij ons dat slagen hier niet gegarandeerd is. De motie over het volkslied vinden wij een fantastisch idee met het oog op versterking van de Zeeuwse identiteit, maar wij denken toch dat de politiek de laatste zou moeten zijn om hiermee te komen. Misschien is er een burger, een meneer Veraart, of een omroep die wat dit betreft met een mooi initiatief kan komen. Als dat gebeurt, juich ik dat van harte toe. Wij zullen motie nr. 3 niet steunen.

De heer **Veraart** (D66). Dus: als ik een familielid vind dat met zo'n voorstel komt, dan bent u het er wél mee eens?

De heer **Verburg** (CU). Ja, ik neem aan dat hij of zij dan een initiatief neemt via bijvoorbeeld een Facebook-pagina. Op het moment dat dat 10.000 likes oplevert, is Omroep Zeeland de eerste om er werk van te maken. Daar ben ik van overtuigd.

De heer **Veraart** (D66). Ik dacht even dat ú de eerste wilde zijn...

De heer **Verburg** (CU). Ik wil zo'n Facebook-pagina best liken, als u dat graag wilt.

De heer **Veraart** (D66). Ik spreek u later nog...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Ik dank de leden van het college voor hun reacties en complimenteer ze met het feit dat zij dat op een beknopte wijze hebben gedaan.

Wij hebben drie concrete vragen gesteld. De eerste betrof de algemene reserve. Wat dat betreft heeft de gedeputeerde al een flinke tip van de sluier opgelicht waar het gaat om voorstellen die de Staten te wachten staan. Gelukkig ziet dit er alweer wat beter uit, maar we zijn er uiteraard nog niet.

Onze tweede vraag, die over Waterdunen, is correct beantwoord door de heer De Reu. Wij wachten datgene af wat hij vandaag heeft toegezegd. Ook onze vraag over de N-wegen is positief beantwoord, door gedeputeerde Van der Maas. Wij komen hierop terug wanneer in de commissie het Mobiliteitsplan aan de orde komt. De motie over de kusttram is door ons mede-ondertekend, en het zou raar zijn wanneer wij deze motie niet zouden steunen. Dat zullen wij dan ook doen. Motie nr. 3 over het volkslied krijgt onze

steun niet omdat wij ons hebben laten overtuigen door gedeputeerde De Reu waarom dat beter niet kan. Voor het overige gaan wij over tot de orde van de dag.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Wat het schrappen van de bezuiniging van 1 miljoen betreft, heeft de gedeputeerde uitgelegd wat daarbij de problematiek is. Ik dank hem voor die uitleg, maar ga ervan uit dat het college zijn uiterste best doet om te komen tot een goede, strenge budgetbewaking, zodat er met betrekking tot 2016 sprake zal kunnen zijn van een overschot. Wat gedaan moet worden, moet worden gedaan --dat is duidelijk-- maar wij dringen erop aan dat men zuinig is met het uitgeven van de centen.

Ik meen, voorzitter, dat gedeputeerde De Reu met een buitengewoon goede bijdrage is gekomen. Ik heb hem nog nooit zo sterk gehoord over een minder belangrijk onderwerp... Wij zullen motie nr. 3 niet steunen. De fractie van D66 heeft gesproken over ons prachtige Zeeland. Welnu, voorzitter, wat past daar nou beter bij dan het bestaande Zeeuwse volkslied: "Geen dier'der plek voor ons op aard"....

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Ik dank de leden van het college voor hun uitvoerige antwoorden. De heer De Reu dank ik voor zijn toezegging dat datgene wat wij naar voren hebben gebracht, wordt betrokken bij het formuleren van het voorstel betreffende Waterdunen. Ik ben blij dat onze inbreng, geleverd tijdens de commissievergadering van 11 september, ertoe heeft geleid dat de tarieven voor de Westerscheldetunnel niet worden verhoogd.

In verband met onze motie nr. 2 over de kusttram is vooraf heel veel werk verzet. Ik dank de fracties die deze motie mede hebben ingediend. Ik had gehoopt op een statenbreed ondersteunde motie, maar dat lukt n t niet. Ik richt mij nog even op mevrouw Van Unen, in de hoop dat ook zij voor zal stemmen.

Dat bedrag van 300.000 euro heb ik genoemd, maar dat bedrag zou aan de orde zijn geweest wanneer wij direct voor een uitvoerig haalbaarheidsonderzoek zouden hebben gekozen. Het is best mogelijk dat dat kostenniveau nu lager uitvalt. Het nu bepleite onderzoek is juist bedoeld om na te gaan of een en ander kansrijk is. Als het is uitgevoerd, hebben wij álle relevante informatie. Vervolgens zou, aan de hand van een vervolgonderzoek, een blauwdruk aan Europa voorgelegd kunnen worden. Mogelijkheden op het terrein van subsidies en garantstellingen kunnen ook worden betrokken bij het nu bepleite onderzoek. Verder zijn wij écht van plan om dicht op de uitvoering van dit onderzoek te gaan zitten, opdat er niet in mei wordt gezegd: dat was wel leuk van jullie allemaal, maar het wordt helemaal niets.

Zou inderdaad blijken dat een dergelijke conclusie moet worden getrokken, dan moeten wij het daarmee doen en is het onzin om een duur haalbaarheidsonderzoek te doen.

Voorzitter. Het is jammer voor de fractie van D66 en haar motie nr. 3, maar onze urgentie ligt toch ergens anders. Ik zing best graag, maar wat ons betreft komt er geen nieuw volkslied. Wij zullen deze motie niet steunen. Wat amendement nr. 4 betreft onderschrijf ik de woorden van de heer Roeland. Wij zullen tegen dit amendement stemmen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik herhaal dat --als voor het kusttramproject een Interregsubsidie wordt verkregen-- dat een bijdrage van 50% is. Die andere helft zal ergens anders vandaan moeten komen. Ik weet niet waar u dat geld vandaan zou willen halen.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter, dat zijn vragen die betrokken kunnen worden bij het beoogde onderzoek. Overigens, er zijn natuurlijk nog meer stakeholders bij betrokken terwijl deze kwestie op langere termijn moet worden gezien. Wij hebben het hierbij ook over garantstellingen en het Junckerproject waarmee miljarden gemoeid zijn. Het zijn allemaal zaken die nog uitgezocht moeten worden. Dat kan nu al gebeuren.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Wij hebben het geld gewoon niet...

De heer **Willemse** (50Plus). Voorzitter. Wat de bezuinigingen op cultuur betreft heb ik van de gedeputeerde een uitleg gekregen, waarvoor ik hem dank. Echter, mijn vragen over de werkgelegenheid voor ouderen zijn nog niet beantwoord. Hoe kan die werkgelegenheid worden verbeterd? Is het college voornemens hiervoor stappen te ondernemen? Kan hiervan een speerpunt worden gemaakt?

Met betrekking tot motie nr. 3 kan ik zeggen dat 50Plus van oordeel is dat het volkslied een onderdeel is van onze cultuur en geschiedenis. Ik denk niet dat wij bij ouderen de handen op elkaar krijgen om een nieuw volkslied te introduceren. Wij zullen dan ook tegen deze motie stemmen.

Motie nr. 2 over de kusttram vind ik een mooi initiatief. Ik zal deze motie steunen.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. In het grote geheel van de begroting gaat het met betrekking tot lastenverzwaringen voor de burger om relatief geringe bedragen, maar het gaat ons vooral ook om het principe en om een signaal. Vandaar dat wij tegen de begroting en de Zomernota zullen stemmen. Verder steunen wij alleen de moties die wij zelf hebben ondertekend.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ook de PVV-fractie dankt de leden van het college voor hun reacties. Wij zullen voor de begroting stemmen, en tegen de Zomernota. Voor het overige zal bij de stemmingen blijken wat onze standpunten ten aanzien van de moties en het amendement zijn.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik kom even terug op de wedstrijd "Skills". "Skills Netherlands" -- het gaat om een wereldwijde organisatie-- organiseert samen met Scalda de nationale finale in maart 2016, dus in Zeeland. Ze gaan dat echt doen en ze willen dit twee jaar op rij doen omdat daarmee de organisatie wordt vereenvoudigd. Er ligt van ROC Scalda een verzoek om ondersteuning door de provincie en ik zou het op prijs stellen wanneer de gedeputeerde honorering daarvan zou toezeggen. Het gaat niet alleen om de financiën --een bescheiden bedrag, naar ik heb begrepen-- maar ook om praktische ondersteuning. Zo wordt er nog gezocht naar een geschikte locatie.

Amendement nr. 4 over de bezuiniging van 1 miljoen krijgt onze steun niet. Wij sluiten ons aan bij de standpunten hierover die al door anderen zijn verwoord. De voortreffelijke motie nr. 3 over het volkslied dat wij zo koesteren en meer bekend willen maken, wordt door ons gehandhaafd, en men kan wel raden hoe wij daarover zullen stemmen. Motie nr. 2 hebben wij mede-ondertekend.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. In antwoord op de vraag van de heer Willemse over de werkgelegenheid voor ouderen, wijs ik erop dat wij aanstaande maandag beginnen met de eerste sessie in het kader van de Economische Agenda, waarbij werkgelegenheid een onderwerp is. De ouderen zijn in dit verband één van de doelgroepen. Waar wordt erop gefocust en hoe wordt er gefocust? Dit onderwerp zal gaandeweg zeker bij deze bijeenkomsten worden betrokken. Vervolgens kan men in de Economische Agenda nagaan of het op voldoende wijze aan de orde is geweest. Misschien is de heer Willemse bij deze bijeenkomsten aanwezig, zodat hij hierover kan meediscussiëren.

De heer Roeland heeft aangegeven dat met een goede budgetbewaking en tijdige budgetrondes --daarop moet men in feite áltijd scherp zijn-- misschien dat miljoen wel wordt opgehaald, zoals ook dit jaar ruim 3 miljoen is opgehaald. Voorzitter. Als je aan de voorkant beleidsdoelstellingen neerzet, moet je die eigenlijk gewoon halen. Echter, als je ziet dat je het op een andere manier net wat goedkoper, met minder middelen, kunt doen, moet daarvoor worden gekozen. Als op deze manier de budgetten worden aangepakt, zou men ook in 2016 wel eens een positief resultaat kunnen zien. Dit al meteen vastleggen, is lastig. Immers, dan moet er echt op budgetten worden gekort en daarvoor is het

noodzakelijk om keuzes te maken, hetgeen nu een probleem is.

In de toelichting op amendement nr. 4 zijn veronderstellingen opgenomen die echt niet kloppen, onder andere over de 25 miljoen, de knelpunten en de risicoparagraaf. Het college ontraadt de Staten de aanvaarding van dit amendement.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Wat de landelijke finale van "Skills" betreft kan ik --in tegenstelling tot wat ik hierover eerder zei-- melden dat al is toegezegd dat die in deze regio plaatsvindt. Het is een heel mooi initiatief. Er ligt een subsidieverzoek en ik denk dat het goed is om na te gaan of er in dit verband ook andere partijen zijn die wellicht bereid zijn om een duit in dit zakje te doen, met name om het vakonderwijs, technisch onderwijs, een impuls te geven. Wij zullen er zeker met een positieve blik naar kijken, maar dit gaat gewoon de procedure in. Het komt in de GS-vergadering aan de orde en wordt getoetst. Vervolgens wordt hierover besloten. Meer dan dat kan ik nu niet toezeggen.

Voorzitter. Ik heb er behoefte aan om nader in te gaan op de motie inzake de kusttram, in aanvulling op datgene wat ik hierover al in eerste termijn heb gezegd. Er liggen inderdaad al veel onderzoeksresultaten. Wij willen op dit gebied goed de samenwerking met Sluis zoeken, ook vanwege de financiering. Immers, het moet wél betaald worden. Ik hoop dat de beoogde financiering kan worden gerealiseerd. Anders komt er een moment dat ik bij de Staten moet terugkomen. Ook al gaat het om een wat kleiner, verkennend onderzoek, het moet wél goed gebeuren, en daar is geld voor nodig. Het college ziet het zó, dat met dit onderzoek de realiteitszin, de kansrijkheid, van het plan kan worden bepaald. Blijkt dat een en ander inderdaad kansrijk is, dan komt een go-/no go-moment aan de orde met het oog op een diepgaander onderzoek.

Hier speelt natuurlijk mee dat eerder uitgevoerde onderzoeken vooral gingen over het toeristische vervoer aan de kust. Gesproken is over het doortrekken van de kusttram tot Westkapelle, nabij de grens, maar zover is het aan Belgische kant nog niet. Ook over die twee kilometer van Knokke naar Westkapelle zouden de Belgen moeten zeggen: dat gaan wij doen. Het blijft spannend.

Waar is bepleit dat een combinatie wordt gezocht met andere doelgroepen, waaronder scholieren en forenzen --dat is volgens mij de witte vlek die er nog is, die nog niet is onderzocht-- is mij gezegd dat daarvoor soms weer net een ándere vervoersroute geldt, niet zozeer in de kuststrook. Heel goed moet worden nagegaan hoe het een met het ander kan worden verbonden, ook in het kader

van het beoogde onderzoek. Vervolgens kan blijken hoe kansrijk een en ander is.

Voorzitter. Wij zijn van plan om in 2016 het busvervoer te evalueren, met name ook in Zeeuws-Vlaanderen. Van ambtelijke zijde is gezegd: probeer ook deze kwestie daarbij te betrekken. De vraag is even of wij dit gaan redden vóór 1 mei, maar ik zou deze zaken wel graag combineren en dus ga ik het proberen. Ik richt mij op 1 mei en als het niet lukt, kom ik even bij de Staten terug.

Het statenvoorstel Vaststellen begroting voor 2016, inclusief meerjarenraming, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SGP, de CU, de PVV, het CDA, de PvdA, D66, 50Plus en GL voor dit voorstel hebben gestemd.

Amendement nr. 4 van het lid Temmink over een incidentele taakstelling van 1 miljoen in 2016, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL en SP voor dit amendement hebben gestemd.

Het statenvoorstel inzake de Zomernota 2015 wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, de PvdA, het CDA, de VVD, de SGP en de CU voor dit voorstel hebben gestemd.

Motie nr. 2 van het lid De Milliano c.s. over verkennend onderzoek kustverbinding Vlaanderen-Zeeuws Vlaanderen, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, D66, 50Plus, ZL, de PvZ., de PvdA, het CDA, de VVD, de SGP, de PVV en de CU voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 3 van het lid Veraart c.s. over het uitvoeren van een project "een nieuw Zeeuws volkslied" wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van D66 voor deze motie hebben gestemd.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

32. Statenvoorstel Kadernota Economische Agenda 2.0 (SERV-014)

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. "Zeeuws Luxexcel winnaar MBK-innovatie top 100", "Kanaalzone Terneuzen-Gent sluit miljoenendeal tijdens handelsmissie China" en "Zeeuwse ondernemers opvallend positief"; het zijn drie krantenkoppen van de afgelopen weken waaruit je de conclusie zou kunnen trekken dat voor de Zeeuwse economie alles rozengleur en maneschijn. Maar, voorzitter, ik kan u en de Volkskrant geruststellen: de CDA-fractie leest niet alleen de koppen maar ook de krant, en nog méér dan alleen de krant.

Zo lazen wij onlangs een interessante publicatie van het Economisch Bureau van de ING, over de ING Innovatie-index. Hierin wordt geconcludeerd dat Zeeland een van de provincies is met de grootste technologische uitdaging. Bij nieuwe technologie moeten wij denken aan "big data", aan "the internet of things", aan alternatieve energie, 3D-printing enz. Juist de grote vertegenwoordiging van de maakindustrie en landbouw en visserij in onze provincie maakt dat wij te maken gaan krijgen met een hoge complexiteit van nieuwe technologie.

Tegelijkertijd heeft Zeeland een laag aanpassingsvermogen. Onze bedrijven en beroepsbevolking zijn gemiddeld minder veranderingsvaardig, zo wordt geconcludeerd door het al genoemde economisch bureau. Men sluit deze publicatie af met de boodschap dat er juist in provincies als Zeeland een grote kans is om economische groei te realiseren op grond van doorbraaktechnologieën. Ik citeer: "Als beleidsmakers en bedrijfsleven samen weten te werken om ondernemers en werknemers in Zeeland mee te trekken en smart-industrie en smart-farming weten op te bouwen, dan heeft Nederland er een sterke groeimotor bij.". Voorzitter. Volgens de CDA-fractie is dit bij uitstek een uitdaging die wij met de Economische Agenda 2.0 moeten aangaan. Graag horen wij van de gedeputeerde hoe hij hierover denkt.

Naast de zojuist besproken technologische ontwikkelingen worden er in de kadernota nog meer trends en ontwikkelingen geschetst die leiden tot een viertal economische opgaven voor de Zeeuwse economie: transitie naar een circulaire economie; omgaan met demografische uitdagingen en zorgen voor een goed vestigingsklimaat; stimuleren innovatie in en tussen sectoren; benutten en

versterken van beleving en imago van Zeeland. Voorzitter. De CDA-fractie herkent zich in deze opgaven en ziet een goede mate van continuïteit met de huidige Economische Agenda bij de kaders voor de uitwerking van deze vier opgaven.

Zo zijn wij blij dat er wordt ingezet op de verdere ontwikkeling van de Kenniswerf/DOK41 en de Rusthoeve. In het kader van de huidige Economische Agenda was mijn fractie daarvan al een warm pleitbezorger. Hetzelfde geldt voor het vandaag eerder door de heer Van Dijk genoemde werk van Impuls Zeeland, dat met onder meer Invest in Zeeland tracht om bedrijven uit binnen- en buitenland naar onze provincie te halen, en daarbij goede resultaten boekt. De CDA-fractie vindt het daarom belangrijk dat de provincie het werk dat Impuls verzet, mede mogelijk blijft maken.

Voorzitter. De provinciale overheid heeft op het economische terrein, wat het CDA betreft, vooral een voorwaardenscheppende rol. Er zijn ook thema's ten aanzien waarvan mijn fractie het belangrijk vindt dat de provincie de regie neemt. Wij denken dan aan bijvoorbeeld de geïntegreerde marketing- en promotie-aanpak van Zeeland als Land in Zee. In de kadernota wordt aangegeven dat het college wil inzetten op datgene wat bij Zeeland past, onderscheidend is en aantrekkingskracht heeft. In 2015 was de komst van de Tour de France daarvan een bijzonder voorbeeld. Op Neeltje Jans werd unieke wielerschieden geschreven, en niet alleen omdat uiteindelijk bleek dat toen Quintana de Tour verloor. Ongetwijfeld worden de Staten binnenkort geïnformeerd over de economische, promotionele en maatschappelijke waarden die het organiseren van dit evenement tot nu toe voor Zeeland heeft gehad.

De ondersteuning van diverse grote evenementen houdt de steun van de CDA-fractie, maar niet alleen grote evenementen, zeker ook allerlei Zeeuwse bedrijven, instellingen en inwoners kunnen Zeeland nationaal en internationaal promoten. In de beleidsnota hopen wij terug te zien hoe de provincie daar nog beter vorm aan wenst te geven.

Voorzitter. Het zal u, na de bijdrage van mijn fractievoorzitter bij de begrotingsbehandeling, niet verbazen dat de CDA-fractie het plan van aanpak breedband buitengebied Zeeland toejuicht. Daarover wordt in de kadernota gesproken. Na goede eerste ervaringen met een fast draadloze oplossing bij een pilot in de gemeente Sluis (Cadzand-Bad), zien wij uit naar een verdere uitrol hiervan in Zeeland. Het college geeft aan voor ondernemers financiële voorwaarden te willen scheppen om een fast draadloze oplossing voor heel Zeeland beschikbaar te maken. Bij de beleidsnota --of wellicht al bij het Bestedingsplan-2016 voor de huidige Economische Agenda-- komen wij over de concrete invulling hiervan ongetwijfeld te spreken.

In de kadernota wordt voorts gesproken over een blijvende inzet op de biobased economy. De afgelopen jaren heeft deze inzet niet gebracht wat wij daarvan hadden gehoopt. Deze sector heeft zich niet zo stormachtig ontwikkeld als voorheen door menigeen werd gedacht. De CDA-fractie ziet voor de biobased economy vooral op de middellange en lange termijn kansen. Op de korte termijn ziet zij die kansen ook wel, maar dan voornamelijk in niches, in het bijzonder wanneer een beroep kan worden gedaan op Europese fondsen. Op basis van deze kadernota vreest mijn fractie dat de provincie op het terrein van de biobased economy wel eens te ver voor de muziek uit kan gaan lopen, wellicht kan blijven lopen. Deze vrees wordt nog versterkt door de inbreng van BZW/Portiz, onder meer in de vorm van de brief die men de Staten heeft gestuurd. Hoe kijkt de verantwoordelijke gedeputeerde hier tegenaan?

Voorzitter. BZW en Portiz uiten in hun brief ook zorgen over de beperkte aandacht in de kadernota voor de havens en de industrie. Juist deze sectoren, goed voor 18% van de totale Zeeuwse werkgelegenheid en een aandeel van 50% in het bruto regionaal product, bieden volgens deze organisaties de provincie kansen voor verdere economische ontwikkeling. Ook mijn fractie ziet deze kansen. Gezonde bestaande industrie was en is voor ons dan ook een topprioriteit. De provincie kan hieraan bijdragen via de Economische Agenda 2.0, bijvoorbeeld door het krachtig ondersteunen van Smart Delta Resources. Verder is een goede lobby in Den Haag en Brussel van cruciaal belang, bijvoorbeeld om de benodigde buizeninfrastructuur voor elkaar te krijgen, nodig om bedrijven van elkaars reststromen gebruik te kunnen laten maken. Bovendien zijn (vervangings-)investeringen door de industrie, die zorgen voor een fors hogere energie- en grondstoffenefficiëntie, niet alleen goed voor de concurrentiepositie van de industrie, maar dragen ze ook substantieel bij aan het verduurzamen van de economie. Kan de gedeputeerde ons toezeggen dat er in de beleidsnota volop aandacht zal zijn voor havens en industrie?

In de kadernota is er voorts aandacht voor nieuwe initiatieven, zoals Campus Zeeland, waarover men eerder vandaag mevrouw De Milliano heeft horen zeggen dat de CDA-fractie er grote kansen voor ziet. Daarnaast steunt mijn fractie de aandacht voor het wegtrekken van jongeren uit Zeeland, en de daarmee gepaard gaande braindrain. In de kadernota lezen wij het volgende: "Wij formuleren samen met de gemeenten en het bedrijfsleven acties om de kans dat Zeeuwse jongeren terugkeren naar Zeeland, te vergroten.". Wij zien uit naar de uitwerking hiervan in de beleidsnota, en denken daarover graag mee.

Voorzitter. De CDA-fractie vindt het heel goed dat diverse stakeholders en ook statenleden

onder meer tijdens drie marktconsultatiesessies worden gevraagd om mee te denken bij de uitwerking van deze kadernota in concrete doelen en acties. Dat laatste is nodig want --zoals collega Van Geesbergen het zo mooi in de commissie verwoordde-- de kadernota "kiest de weg van de veilige abstractie".

Natuurlijk vragen de vele ambities, doelstellingen en plannen die in de kadernota zijn vermeld, om budget. Het zal een hele klus worden om overal geld voor te vinden. Wel is het goed, te weten dat bij de indeling van deze nota al is aangesloten bij de structuur van de Europese fondsen. Met de aanbevelingen van het rapport van de Rekenkamer over Europese subsidies bij de hand --hierover komen wij de volgende week in de commissie te spreken-- kunnen wij ervoor zorgen dat wij meer geld uit Brussel weten te krijgen. Voor het college ligt er een schone taak om in Den Haag hetzelfde voor elkaar te krijgen. Mijn fractie wenst het college daarbij, in het belang van de Zeeuwse economie, alle succes toe.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Voor ons ligt de Economische Agenda 2.0 van de provincie Zeeland voor het komende jaar. Mijn fractie is tevreden met deze agenda. Wij herkennen hierin belangrijke speerpunten van de PvdA, zoals duurzaamheid, innovatie en veel oog voor de werkgelegenheid. Wij willen het college complimenteren met deze Zeeuwse ambities voor 2016. Wij kunnen ons vinden in grote delen van de tekst en wij hebben met veel interesse gekeken naar de sterktes, de zwaktes, de kansen en de bedreigingen voor de Zeeuwse economie. Vervolgens willen wij graag drie thema's bespreken.

Het eerste is werk. Enkele weken geleden was ik namens de PvdA aanwezig bij het Nederlandse Jongerendebat, waarbij het onderwerp "terugkeren naar Zeeland" ter sprake kwam. Veertig leerlingen, tussen 12 en 18 jaar, kregen de vraag of zij na hun studie buiten de provincie in Zeeland terug zouden keren. Helaas gingen er maar enkele vingers omhoog. Voorzitter. Wij hebben het hier over getalenteerde jongeren die belangstelling hebben voor en debatteren over politiek, en juist die groep raken wij kwijt aan de Randstad. Hoe komt dat? Na afloop van het debat heb ik met enkele jongeren gesproken. Ze waren duidelijk in hun toelichting. Eén gaf aan: Zeeland heeft hoogopgeleide jongeren geen werk te bieden; waarom zou ik dan ooit terugkomen?

Voorzitter, wij herkennen dit beeld: hoogopgeleide jongeren trekken naar de Randstad en komen niet terug. In de ogen van de PvdA moet de provincie nóg meer gaan inzetten op het behoud van deze groep. Wij hebben meer economische activiteit nodig. De kracht van Zeeland zit 'm in het water, de havens en natuurlijk het toerisme. Laten

wij die kracht gebruiken om banen te creëren voor hoog- én laagopgeleide jongeren.

Ons tweede thema is de werkgelegenheid. Bij hetzelfde Jongerendebat sprak ik met leraar Floor van der Moen. Hij vertelde mij over zijn tijd in Amsterdam en hoe hij, toen nog als jongere, op een gegeven moment de knoop doorhakte om naar Zeeland te komen. Vanuit Amsterdam kwam hij naar Zeeland. In het begin heeft hij misschien nog geaarzeld, maar hij vertelde mij na het debat: het is mooi en rustig om hier te wonen; ik wil hier niet meer weg. Voorzitter, Zeeland heeft jongeren wél veel te bieden: veiligheid, rust, ruimte, kansen, goed onderwijs voor kinderen, een mooie geschiedenis en alle voorzieningen die men belangrijk vindt. De jongeren in de zaal wezen op de kansen voor Zeeland: maak meer gebruik van de sociale media, kom met innovatie, wijs op de gunstige ligging tussen Vlaanderen en Zuid-Holland. Gevraagd werd: zijn er Nederlandse en/of Europese subsidies voor meer werkgelegenheid beschikbaar? Wij vragen de provincie om zich ook op het terrein van de sociale media in te zetten om extra werkgelegenheid naar Zeeland te halen.

Ook ons derde thema, voorzitter, is werk, en dan werk bij de provincie Zeeland zelf. Tijdens het Jongerendebat werd ook gesproken over stageplaatsen en traineeships. Toen wij de jongeren vroegen of zij graag een stageplaats of traineeship bij de provincie zouden willen, staken ze bijna allemaal hun vinger op. Wij hebben gelezen dat de provincie zich hiervoor inzet maar wij willen graag weten hoeveel extra plaatsen bij de provincie mogelijk zijn. Wij verlangen dat de provincie als werkgever het goede voorbeeld geeft en jongeren een kans biedt om werkervaring op te doen. Hoe meer stageplaatsen en traineeships de provincie aanbiedt, hoe beter. Daarom dienen wij, namens al die Zeeuwse jongeren, een motie in.

Voorzitter. Ik wil alle jongeren, aanwezig bij het Jongerendebat, bedanken voor het feit dat zij ons met hun creatieve ideeën scherp houden en eerlijk zeggen hoe wij er voorstaan. Ja, er is nog veel werk voor de provincie Zeeland te doen op het gebied van werkgelegenheid, maar als wij er samen onze schouders onder zetten, ben ik ervan overtuigd dat het goed gaat komen.

De **voorzitter**. Door de leden Van Hertum, Temmink, Tuinder, Veraart, De Wit, Babijn, Willemsse, Faasse, Van 't Westeinde en Van den Berge is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 6 november 2015;

constaterende dat:

- Zeeland een provincie is waar vergrijzing en krimp een belangrijke rol spelen;

- Zeeland graag jongeren in de provincie wil houden;
- de werkgelegenheid voor jongeren in bepaalde sectoren beperkt is;

van mening dat:

- de provincie Zeeland een voortrekkersrol heeft op het gebied van de werkgelegenheid;
- veel jongeren in Zeeland graag een stageplaats of traineeship bij de provincie Zeeland zouden willen krijgen;

roepen Gedeputeerde Staten op om;

- onderzoek te doen naar hoeveel en wat voor soort stageplaatsen en traineeships de provincie Zeeland extra kan aanbieden aan Zeeuwse jongeren;
- dit onderzoek af te ronden voor 1 maart 2016 en de conclusies te bespreken in de commissie-economie;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 5.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. Wat je zaait, zul je oogsten en wat je uitstraalt, trek je aan. Wat je geeft, zul je ontvangen en wat je gelooft, krijg je gedaan. Welnu, ik geloof in een heel sterk en krachtig Zeeland. Er was deze week veel positief nieuws, met name over het bedrijfsleven. Ook vanmiddag heb ik veel positief nieuws gehoord. Eén feit heb ik nog niet gehoord, namelijk het bericht dat ZorgSaam zich kan meten met de beste ziekenhuizen in het land. Ik vind dit toch wel een compliment waard.

Al dat positieve nieuws over Zeeland willen wij natuurlijk graag versterken, en dat willen wij ook als merk uitstralen. Echter, dat kan alleen wanneer wij in de nu voorliggende kadernota de juiste accenten leggen. Immers, niet álles kan; wij moeten keuzes maken. De D66-fractie vraagt dan ook meer aandacht voor de bedrijvigheid in de Zeeuwse zeehavens. Die zijn immers van groot belang voor de Zeeuwse economie. Ook vragen wij extra aandacht voor het behoud en binnenhalen van hogeropgeleiden want die hebben wij straks hard nodig. Ook tijdens het symposium bij Dow kwam aan de orde dat wij straks een tekort aan hogeropgeleiden zullen hebben. Hiervoor moet dus een concreet plan worden gemaakt, hetgeen zou kunnen in samenhang met Campus Zeeland. Er zijn al kernteams gevormd; daar zijn wij blij mee.

Wat moet er in het beoogde plan aan bod komen? Voorzitter. Er moet passend werk komen voor die hogeropgeleide, maar ook voor zijn of haar partner. Er moet voorts sprake zijn van een aantrekkelijk stedelijk woonmilieu en van goede verbindingen. Dit vergt een maximale samenwerking van alle Zeeuwse overheden.

Daarnaast moet er ook een gezamenlijke visie komen, gericht op een plan om alle Zeeuwsen aan werk te helpen, ook dit weer in samenwerking met alle partners. De Tafel van Vijftien is al genoemd; ik denk dat dat gremium hier een toegevoegde waarde kan hebben.

Voorzitter. Vlaanderen wordt steeds belangrijker voor het Zeeuwse bedrijfsleven. Nog meer Vlaamse ondernemers laten zien welke kansen Zeeland biedt. Wat onze fractie betreft mag het budget voor promotie en marketing wel wat méér worden, zodat meer bedrijven naar Zeeland kunnen worden gelokt. Die financiële inzet verdient zichzelf terug.

De nieuwe zeesluis bij Terneuzen biedt straks veel kansen voor een sterkere regionale economie, zowel in Zeeland als in Vlaanderen, en voor behoud en uitbreiding van werkgelegenheid. Ook hiervoor vragen wij extra aandacht. Immers, hiermee wordt letterlijk de deur geopend tot België.

Voorzitter. In de kadernota wordt gesteld dat innovatie lastig te meten is. Echter, meten is weten, gissen is missen en gokken is dokken. Daarom willen wij dat er meetbare doelstellingen worden gehanteerd. Wij roepen het college op om straks, in de beleidsnota, écht meetbare doelstellingen op te nemen. Eén daarvan zou kunnen zijn dat geïnvesteerd vermogen herleidbaar moet zijn tot aantallen banen en groei.

Al met al zien wij in verband met deze nota veel positieve kansen voor Zeeland, maar die kunnen slechts in klinkende munt worden omgezet wanneer straks de juiste keuzes worden gemaakt.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Deze kadernota heeft een geweldig mooie titel: Kwaliteit en onderscheidend vermogen. Het lijkt geleend goed, maar dan wel goed geleend goed. Het is alweer een tijdje geleden dat Bas van der Vlies afscheid nam van de Tweede Kamer, en toen was dit een gebezigde kwalificatie voor de SGP. Dit wil ik toch even vooraf melden.

De nota is beknopt en goed leesbaar. De kracht ervan lijkt te zitten in de beperking, en dat vinden wij een goede ontwikkeling. Er worden duidelijke en ook beperkte keuzes gemaakt. Over de noodzaak daarvan hebben wij het vaak gehad. Echter, wél missen wij concreetheid bij de doelstellingen. Dat is lastig, voorzitter. Als ik ga solliciteren en mij wordt gezegd dat ik "veel salaris" krijg, realiseer ik mij dat wat voor de één veel is, de ander ontzettend tegen kan vallen. Dan wil je toch weten om hoeveel euro's het gaat. Voorzitter, wij moeten helder met elkaar vaststellen dat er wat dit betreft bij de beleidsnota forse stappen moeten worden gezet. Ik vind het positief dat de gedeputeerde op dit punt al toezeggingen heeft gedaan.

Voorzitter. De SER geeft aan dat onze regiefunctie steviger moet zijn. Daar moeten wij

maar eens goed over nadenken, in twee opzichten. Niet alleen gaat het om het aanmoedigen van ontwikkelingen, maar ook om het afremmen daarvan. Bovendien dringt mijn fractie erop aan dat wij ons sterk blijven maken voor de positie van het MKB. Immers, dat is de motor van de Nederlandse bedrijvigheid. Het lijkt er bij veel beleid op dat het MKB het moet afleggen bij de grote bedrijven, en dat is niet de bedoeling.

De detailhandelsvisie moet er écht komen. De noodzaak hiervan neemt voortschrijdend toe. Wat ons betreft geldt er een ander uitgangspunt dan het geval is voor de gedeputeerde. Ons inziens moet dit niet gebeuren op grond van een landelijke retailagenda, maar met oog voor onze eigen problematiek en ook onze eigen Zeeuwse kansen.

Veel nadruk is gelegd op het duurzaam opwekken van energie, maar deze week stond in de krant een artikel waaruit naar voren kwam dat wij met energie "smijten". Door Nuon is een groot onderzoek verricht onder twee miljoen huishoudens. Gebleken is dat 30% energiebesparing haalbaar lijkt. Daar moeten wij écht werk van maken, ook in het kader van de beleidsnota. Er moet een tandje bij: wij moeten aan het energieverbruik net zoveel aandacht geven als aan de wijze waarop energie wordt opgewekt.

Dat er ook veel nadruk wordt gelegd op werkgelegenheid en banen is een goede zaak, maar daarbij missen wij aandacht voor starters. Zeeland kent wat startende ondernemers betreft het laagste groeisaldo van heel Nederland. Een gezonde economische basis is voor Zeeland onmisbaar en nieuwe ondernemers en bedrijven zorgen voor nieuwe banen. Ze zorgen ook voor zwarte cijfers in het huishoudboekje van de BV Nederland. Wat ons betreft kan de rode loper uit voor startende, jonge ondernemers.

Voorzitter. De achter ons liggende jaren waren in economisch opzicht moeilijk. Het economische en financiële tij is de afgelopen jaren drastisch gekeerd. Bedrijven moesten alle zeilen bijzetten om het hoofd boven water te houden. Ze verdienen dan ook onze steun, in breed opzicht. Het is tegen die achtergrond goed om lessen te trekken bij het opstellen van een nieuwe beleidsnota. Het vast te stellen beleid moet vooral reëel en houdbaar zijn.

Een van de meest wijze lessen kwam ik tegen in een brief van Jacobus. Een eenvoudige landman uit Nazareth kwam in de grote stad Jeruzalem terecht, een stad met ongekende dynamiek, ook al in de tijd van de Bijbel, en soms ook met een onbegrijpelijke economie. In zijn brief komt Jacobus op een gegeven moment --nadat hij heel wat economische beschouwingen heeft gehouden-- tot een heel bijzondere zin. Hij stelt ineens, midden in zijn betoog: Denk eens aan de boer. Letterlijk staat in de Statenvertaling: "Ziet de landman verwacht de kostelijke vrucht des lands,

lankmoedig zijnde over dezelve, totdat het den vroegen en spaden regen zal hebben ontvangen."

Nogmaals: denk eens aan de boer. Wat kan men vandaag, gelet op de Zeeuwse economie, met dat beeld? Welnu, voorzitter, de Bijbel is van de reële economie: verantwoorde plannen maken en dan de hand aan de ploeg. De Bijbel is, op een bijzondere uitzondering na, niet van wonderbomen maar van economisch realisme: eerst zaaien en dan verwachten. Denk eens aan de boer, zo zegt Jacobus. Hoe geduldig wacht een boer op regen en hoe actief ook, en gespannen. Een boer is een geduldig en een verwachtend mens. Ik kan daar veel van leren, voorzitter. Het eerste dat hij 's ochtends doet als hij uit bed komt, is naar de hemel kijken. Dat doet hij ook nog voordat hij tussen de lakens kruipt. Hij weet het: de regen komt van boven en de zegen komt van God.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Bij de behandeling van de start- en evaluatienota Economische Agenda op 26 mei van dit jaar sloot ik mijn bijdrage af met de volgende woorden: "Aanbevelingen 5 en 6 zijn voor de VVD-fractie cruciaal: focussen op écht kansrijke speerpunten, kiezen voor een cross-sectorale benadering, kijken waar we als provincie echt toegevoegde waarde kunnen leveren en aansluiten bij de Europese programma's om optimaal de Europese middelen te kunnen benutten. In die zin zien wij uit naar de kadernota waarin de voorgestelde keuzes, als het goed is, zichtbaar zijn."

Voorzitter. De vraag van vandaag is of de kadernota aan die verwachtingen voldoet. Welnu, dat is niet helemaal het geval, zo is ons oordeel. In de commissie-economie sprak ik inderdaad over de "weg van de veilige abstractie", waarlangs deze nota is geschreven. Wensbeelden en streefbeelden zijn wat anders dan duidelijke kaders waaraan concrete acties kunnen worden getoetst. Het stuk is nog niet af, zo stelde gedeputeerde De Bat, er is nog een weg te gaan naar het beleidsplan, en op die weg neem ik de stakeholders en de Staten mee; dat is een toezegging. Voorzitter, gelet op de diverse uitnodigingen voor bijeenkomsten met stakeholders, die wij hebben ontvangen, lijkt het erop dat deze toezegging ook wordt waargemaakt. Het eindproduct moet een beleidsplan zijn met daarin duidelijk omschreven doelstellingen en acties.

Ook het bedrijfsleven spreekt deze wens uit en dat bedrijfsleven is voor het bereiken van de gestelde doelen een belangrijke partner. De Staten hebben destijds ingestemd met het laten vervallen van de jaarplannen, maar het college heeft dan wél de dure plicht om de controlefunctie van de Staten te faciliteren met concreet beschreven doelen en acties die zich goed op resultaat laten toetsen.

Een voorbeeld waarmee wordt aangegeven dat dat lastig is, is het onderdeel biobased. Wat dat

betreft is de zienswijze van BZW en Portiz ons uit het hart gegrepen. Het is een middel, en geen doel. Het kan alleen succesvol zijn als de initiatieven vanuit de bestaande, klassieke industrie voortkomen. Die industrie wil dat ook, maar dan wel met het nodige realisme. Wij zien het voor het college als een uitdaging om ook het onderdeel biobased te voorzien van concrete acties die naderhand voor de Staten kunnen worden verantwoord in termen van resultaat.

Voorzitter. De provincie heeft de taak de regionale economie te stimuleren. Dat kan op verschillende manieren, maar het scheppen van voorwaarden is daarvan het belangrijkste onderdeel. SER, BZW en Portiz wijzen bij wijze van voorbeeld op de infrastructuur die op orde moet zijn. Voor zover het de provinciale infrastructuur betreft kunnen wij zelf, zij het tot op zekere hoogte, aan de knoppen draaien. Niet voor niets pleit de VVD-fractie voor een volwaardige, toekomstbestendige, ongelijkvloerse kruising Bernhardweg-Sloeweg, als onderdeel van het tracé Sloeweg-Westerscheldetunnel-Sluisluchtunnel-Tractaatweg, zoals het vanaf het begin de bedoeling is geweest. Ook het omgevingsbeleid is voorwaardenscheppend en dat vraagt een evenwichtige afweging van de belangen van natuur en economie. Dat dit niet voor iedereen even gemakkelijk is, heb ik vanochtend al naar voren gebracht toen het over de Kustvisie ging.

Gaat het over werkgelegenheid en arbeidsmarkt, voorzitter, dan laat Zeeland ten opzichte van overig Nederland op het eerste oog gunstige cijfers zien. Wij zijn een ijverig volkje, hebben lage werkloosheidscijfers en voldoende vacatures die overigens niet altijd goed te vervullen zijn. De havens zorgen voor een flinke toegevoegde waarde. Echter, er is méér dan alleen cijfers, en wij mogen ons door die cijfers niet in slaap laten sussen. De wereld om ons heen verandert en Zeeland en de Zeeuwse bedrijvigheid hebben daar ook mee te maken. Kunnen wij in de toekomst de werknemers bieden waaraan behoefte bestaat, werknemers die hoog of hoger opgeleid zijn? Wat is daarvoor nodig? Nu al komt het voor, dat bedrijfsonderdelen worden verplaatst of dreigen te worden verplaatst naar gebieden buiten Zeeland, omdat men er niet in slaagt het benodigde personeel aan te trekken. Eén baan aanbieden is vaak niet genoeg. Er komt immers een partner mee, en die wil óók werken.

Het college stelt klip en klaar dat de demografische ontwikkelingen op termijn een serieuze bedreiging vormen voor onze economie, en dat dit om actie vraagt. Wij weten dat dit te maken heeft met zorg, onderwijs, cultuur, mobiliteit en een goed stedelijk woonmilieu, maar hoe dit om te zetten in concrete acties? Dit vergt handelen dat verder gaat dan de uitvoering van een Economische Agenda.

Voorzitter. Ik herhaal dat, gelet op de te verwachten afnemende middelen, er meer dan ooit zal moeten worden gefocust. Daarbij noem ik nadrukkelijk onze Zeeuwse topsectoren: havens en industrie, landbouw en visserij, de vrijetijdseconomie. Op deze onderdelen bewijst Zeeland zich al heel lang en is en blijft onze provincie het kansrijkst, mits wij ons kunnen aanpassen aan de veranderende omgeving en de eisen die daaruit voortvloeien. Want, voorzitter, niet per se de sterkste overleeft, maar degene die zich het best weet aan te passen.

Ondanks deze bemerkingen kan de VVD-fractie instemmen met de voorliggende kadernota. Met name de attitude van gedeputeerde De Bat tijdens de commissievergaderingen en zijn toezeggingen wegen wij daarbij mee. En wéér zien wij uit naar het volgende product, deze keer het beleidsplan Economische Agenda 2.0.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter, aanwezigen, kijkers, luisteraars. Voor ons ligt een voorstel waarin wordt gevraagd de werking van de bestaande beleidsnota Economische Agenda met een jaar te verlengen, tot 2016. De vorige Staten hebben dit zo besloten om ons de kans te geven om keuzes te maken. Het vaststellen van de voorliggende kadernota Economische Agenda 2.0 vraagt dan ook uitgangspunten van ons. Een aantal zaken is al behandeld door mij voorgaande sprekers en daarom zal ik mij in mijn bijdrage namens de ChristenUnie beperken.

Gesproken wordt over de transitie naar de circulaire economie. Voorzitter, dat willen wij ook, maar wij tekenen erbij aan dat het gebruik van voedsel niet duurzaam is. Ook als het gaat om het gebruik van biomassa moeten wij de vraag stellen waar die vandaan komt. Immers, biomassa aanvoeren vanuit vérgelegen landen, daar houden wij niet van.

Dat er middels het bevorderen van innovatie in en tussen sectoren een bijdrage wordt geleverd aan het stimuleren van de economie en het vinden van banen, lijkt duidelijk. De rol van de overheid daarbij mag faciliterend en stimulerend zijn, maar laten wij ons als provincie bescheiden opstellen om bedrijven en maatschappelijke organisaties ruimte te geven om kansen te benutten. Dit vraagt om een open houding en een luisterend oor. In de beeldvorming is de overheid vaak langzaam en heeft zij, zeker nu, weinig geld ter beschikking, terwijl de regelgeving vaak wordt ervaren als zand in de motor, in plaats van olie. Ook bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn zich terdege bewust van de noodzaak om te komen tot innovatie en samenwerking. Vernieuwen doe je niet in je eentje.

Bij het benutten en versterken van beleving en imago van Zeeland, voorzitter, denk ik aan de stranden, de ruimte en het open landschap. Daar

ligt onze kracht. Dat zijn de zaken die wij willen benutten en ontwikkelen, en daarbij hoort het stellen van prioriteiten. Wij gaan voor groen, en niet voor de stenen.

Al lezend zie ik ambitie en pas op de plaats maken met elkaar strijden om datgene wat we wel willen maar waarbij wij ervaren dat geld de belemmerende factor is. Dit vraagt om bundeling van krachten en het aangaan van verbindingen om er samen iets moois van te maken. Samen, voorzitter, want economie is méér dan geld, stelsels en systemen. Het gaat over mensen, in relatie met elkaar, hun bestaan, hun werk en hun inkomen, en dat missen wij in deze nota. Daarom komen wij samen met de fracties van GroenLinks, SP en 50Plus met een motie die wij de titel hebben gegeven: sociaal ondernemen. In de wandelgangen blijkt hierover nogal wat misverstand en onbekendheid te bestaan, onder andere de gedachte dat dit bij de circulaire economie zou horen, maar wat dat betreft gaat het over materialen en kringlopen. Mensen zijn levende wezens en zeer waardevol.

Als ChristenUnie vinden wij het belangrijk dat er fatsoenlijk werk is voor iedereen, dat energie duurzaam wordt opgewekt, dat er goede zorg is, dat er oog is voor minderbedeelden en dat wij respectvol met elkaar omgaan. Om dit voor elkaar te krijgen, is iedereen nodig; de samenleving is aan zet. Een sociale onderneming levert een product of dienst en kent ook een normaal verdienmodel. Geld verdienen is echter niet het hoofddoel, maar een middel om de werkelijke missie te bereiken, namelijk het creëren van maatschappelijke impact. Wat de ChristenUnie betreft krijgen ondernemingen die een maatschappelijke bijdrage willen leveren, de ruimte. Dat geldt zowel voor de reguliere ondernemingen als voor de sociale ondernemingen. Veel reguliere ondernemingen hebben al veel aandacht voor sociale waarden, bijvoorbeeld door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen en het personeel in de regio te zoeken.

Voorzitter. Omdat mensen waardevol zijn, dienen wij deze motie in, om het sociaal ondernemen een eigen plek in de voorliggende nota te bieden. Daarbij verzoeken wij het college om te komen met een verkennende notitie, om inzicht te krijgen in de stand van zaken rond sociaal ondernemen en tot aanbevelingen te komen opdat de overheid sociaal ondernemen nog meer kan stimuleren.

De voorzitter. Door de leden Rijksen-Blok, Temmink, Viergever en Willemse is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 6 november 2015;

constaterende dat:

- sociaal ondernemen staat voor ondernemen met een maatschappelijke missie;
- sociaal ondernemen in aard en omvang groeit, wereldwijd, maar zeker ook in Nederland;
- sociaal ondernemen net als elke onderneming gaat voor een product of dienst met een verdienmodel, maar geld verdienen geen hoofddoel op zich is; het wordt ingezet ten bate van maatschappelijk nut;
- sociale ondernemers naar innovatieve oplossingen zoeken voor maatschappelijke uitdagingen, ongeacht of het daarbij om jongeren, ouderen of mensen met specifieke behoeften gaat dan wel maatschappelijke opdrachten rond participatie, duurzaam energiegebruik of internationale hulp;
- in de Kadernota Economische Agenda 2.0 alleen bij de paragraaf circulaire economie zijdelings verwezen wordt naar kansen op sociaal ondernemen;

van mening dat:

- sociaal ondernemen prima past bij Zeeland, dat bekend staat om zijn oog en zorg voor elkaar;
- economie méér is dan groei en geld;
- economie er is voor de mensen, en niet andersom;
- het de taak van de provincie is de duurzame economie te stimuleren en verbindingen te leggen, ook met het oog op sociaal ondernemen;

roepen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- bij de uitwerking inde beleidsnota Economische Agenda 2.0 sociaal ondernemen een eigen plek te bieden;
- te komen met een verkennende notitie Sociaal Ondernemen in Zeeland, met daarin een feitelijk overzicht van de stand van zaken rond sociaal ondernemen in de provincie, aangevuld met voorbeelden vanuit bedrijven waaruit deze wijze van ondernemen blijkt (MVO, Fairtrade enz.);
- te komen met aanbevelingen hoe de overheid sociaal ondernemen nog meer kan stimuleren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 8.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Wij vinden deze kadernota een overzichtelijk en goed leesbaar verhaal. Toch hadden wij wel graag gezien dat er verschillende scenario's zouden zijn geweest waaruit gekozen zou kunnen worden. De beknopte opzet waarvoor is gekozen, zou daarvoor zeker ruimte hebben geboden. De opmerking van de SER Zeeland dat in deze nota concrete doelstellingen

worden gemist --waaruit af te leiden is of de resultaten van het gevoerde beleid naar wens zijn en al dan niet bijstelling behoeven-- wordt door de SP-fractie onderschreven.

Voorzitter. Het gedeelte van de nota met betrekking tot de circulaire economie kan grotendeels op onze steun rekenen. Ik voeg hieraan toe dat mijn fractie, als mede-indiener van motie nr. 8, wel extra aandacht verlangt voor sociaal ondernemerschap. Naar onze mening is de beantwoording van gedeputeerde De Bat tijdens de commissievergadering van 10 oktober --hij gaf aan dat sociaal ondernemen een onderdeel is van de circulaire economie-- niet afdoende. De context waarin de term in de kadernota voorkomt, lijkt weinig van doen te hebben met sociaal ondernemen. De oproep van de gedeputeerde om niet achter modeterminen aan te lopen, ondersteunen wij zeer, maar juist daarom lijkt het ons goed om vast te houden aan de term zoals wij die al kenden en waarvan duidelijk is waar die voor staat.

Voorzitter. De aandacht die in de kadernota wordt gegeven aan de demografische ontwikkelingen in Zeeland, de ontgroening, de vergrijzing, de braindrain ofwel de krimp, is terecht en noodzakelijk. Wél rijzen er bij mijn fractie vragen wanneer verderop wordt gesteld dat goede verbindingen essentieel zijn om Zeeland concurrerend en aantrekkelijk te houden. De manier waarop het OV sinds de ingang van de huidige concessie functioneert --ik denk aan wat dit betekent voor bepaalde gedeeltes van Zeeland-- kan toch moeilijk "aantrekkelijk" worden genoemd.

Kijken wij naar de moeite die de provincie doet om werkgelegenheid naar Zeeland te halen door te investeren in het vestigingsklimaat en het verhuizen door jongeren tegen te gaan, dan kunnen wij dat slecht rijmen met de handelwijze met betrekking tot het op afstand zetten van organisaties die hier direct voor hadden kunnen zorgen. Verder noem ik het recente geval van DELTA dat niet pal is gaan staan voor de werkgelegenheid. Op deze manier gaat het geld dat aan de ene kant wordt verdiend of wordt bezuinigd, weer net zo hard naar het oplossen van de gevolgen van een en ander, zij het met het verschil dat de uitkomsten van die inspanningen ongewis zijn.

Voorts kan ik naar aanleiding van paragraaf 4.2 zeggen dat de SP-fractie het kader waarin wordt gesproken over het bundelen van grootschalige bedrijventerreinen en het tegengaan van solitaire locaties op hinderlijke plekken, zeer toejuicht.

De inzet die in de kadernota wordt verwoord om te komen tot breedbandinternet in het buitengebied is positief. De opzet waarbij de uitrol van de gekozen techniek door ondernemers ter hand wordt genomen, vraagt echter wél om een

provincie die hierbij zeer nauw betrokken blijft en, waar nodig, als aanjager fungeert. Hiermee doelen wij niet zozeer op een financiële inzet, maar op het scheppen van voorwaarden en op bemiddeling waar nodig. Het belang hiervan voor de recreatieve en de agrarische sector is eenvoudig te groot om een en ander te laten vertragen.

Voorzitter. Paragraaf 4.4. betreft het benutten en versterken van beleving en imago van Zeeland. Het zal niemand verbazen dat daarin zaken voorkomen waarmee de SP-fractie grote moeite heeft. Allereerst is er de wijze waarop gesproken wordt over de realisatie van hotspots en landmarks en over het versterken van de land-water-relatie. Het zijn allemaal zaken die wij niet los kunnen zien van de steeds verder oprukkende vakantieparken en projectontwikkelaars. De SP is fel gekant tegen elke vorm van aantasting van de rust, ruimte en ongereptheid van de Zeeuwse kust. Daarom dienen wij een amendement in dat erin voorziet dat die rust, ruimte en ongereptheid als uitgangspunt worden genomen bij ontwikkelingen in de verblijfsrecreatieve sector.

De **voorzitter**. Door het lid Viergever is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

- De inleidende alinea van "unieke vrijetijdsvoorzieningen en ontsluiting" binnen paragraaf 4.4 "Benutten en versterken van beleving en imago Zeeland" uit het statenvoorstel Kadernota Economische Agenda aan te passen in:

"We focussen op ontwikkelingen die specifiek bijdragen aan de beleving van Zeeland en de Zeeuwse kwaliteit in aard en uitstraling, zodat de gast de Zeeuwse kwaliteiten (nog) sterker ervaart. In de verdere uitwerking van de themalijn unieke voorzieningen zal stimulering van innovatie binnen de verblijfsrecreatie ook invulling krijgen waarbij de instandhouding van de rust, ruimte en ongereptheid van het landschap van de Zeeuwse kust als uitgangspunt zal dienen.

Bij unieke ontsluiting gaat het niet alleen over fysieke mogelijkheden zoals het binnen- en buitendijks fietsen, bebording, een nieuw wandelproduct en dergelijke, maar ook om innovatieve digitale informatievoorzieningen. Ook hierbij bieden cross-sectorale ontwikkelingen kansen om het toeristische product te versterken.

- Het tweede punt van het kader zoals beschreven bij "unieke vrijetijdsvoorzieningen en ontsluiting" binnen paragraaf 4.4 "Benutten en versterken van beleving en imago Zeeland" aan te passen in:

"Als afwegingskader kiezen we voor ontwikkelingen die bijdragen aan de beleving van Zeeland en de specifieke Zeeuwse kwaliteit. Uitgangspunt is daarbij de instandhouding van de rust, ruimte en ongereptheid van het landschap van de Zeeuwse kust.

Dit amendement krijgt nr. 7.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Inmiddels hebben wij de tekst van dit amendement voor ons gekregen. Kan de heer Viergever aangeven waar nu in die tekst, de verschillende formuleringen, de essentie zit in vergelijking met het statenvoorstel? Wat is nu precies de toegevoegde waarde van dit amendement?

De heer **Viergever** (SP). Het verschil is vooral dat wij de omgeving als uitgangspunt nemen, de rust, de ruimte en de ongereptheid, zulks in tegenstelling met de kadernota, waarin wordt gesteld dat een en ander moet worden "versterkt". Versterken is mijns inziens een heel relatief begrip. Je kunt ook "versterken" door nog meer vakantiewoningen te bouwen, toeristische attracties neer te zetten enz. Door als uitgangspunt te nemen dat rust en ruimte niet verloren mogen gaan, wordt voor een andere insteek gekozen waarmee wat minder een vrijbrief wordt gegeven om de boel vol te bouwen.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter, verwijzend naar de tekst van het amendement kan ik zeggen dat de tweede alinea mij duidelijk is. Echter, ik vraag mij af wat er in de eerste alinea veranderd wordt ten opzichte van de oorspronkelijke tekst.

De heer **Viergever** (SP). De eerste twee zinnen zijn sowieso verdwenen. Daarin wordt ingegaan op hotspots, landmarks, water-land-relatie enz. Verderop wordt toegevoegd de instandhouding van rust en ruimte; dit wordt als extra kader, restrictie zo men wil, meegegeven. Dat is het verschil.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Net als de heer Van Haperen ben ik enigszins in de war. Mij is niet duidelijk hoe men dit wil gaan operationaliseren. Daarover wordt immers in het amendement niets gezegd.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Dit is iets dat ons inziens zou moeten worden opgenomen in de beleidsnota. Niet precies wordt aangegeven hoe dat exact moet worden gedaan, maar het is een uitgangspunt, een insteek die verschilt van de nu gekozen formulering en die veel meer kansen biedt. Ik zeg: ga uit van wat wij hebben. Het is zaak om hieraan bij de uitwerking in de beleidsnota handen en voeten te geven.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik heb een praktische vraag, voorzitter. In 2017 komt er een voorstel naar de Staten om de 1 miljoen, gereserveerd voor de hotspot Breskens, te voteren. Gaat de fractie van de SP, gelet op dit amendement, voor of tegen dat voorstel stemmen?

De heer **Viergever** (SP). Dat weet ik nu nog niet. Dat bepalen wij dán. Mij gaat het erom dat wat wij nu voorstellen, wordt betrokken bij alles wat voor de beleidsnota op de rol staat. Dit is voor ons een uitgangspunt.

De heer **Babijn** (PvZ). Het project hotspot Breskens houdt de bouw van 460 appartementen in. Als ik uw amendement bekijk, is mijn conclusie dat u dat voorstel niet gaat steunen. Of gaat u dan in tegen uw eigen amendement?

De heer **Viergever** (SP). Wij zullen het tegen die tijd zien. Wij zullen het op dát moment bekijken en afwegen om vervolgens een besluit te nemen. Op dit moment denken wij aan ontwikkelingen zoals die ten aanzien van het Brouwerseiland in het kader waarvan vier- tot vijfhonderd woningen zijn gepland midden in de Grevelingen. Dan heb je het toch over een regelrechte aantasting van de open ruimte, en daar zijn wij fel tegen gekant.

Voorzitter. In paragraaf 4.4 is de nodige plaats ingeruimd voor het stimuleren en subsidiëren van grote evenementen op cultureel en sportief gebied. Mijn fractie is van mening dat het focussen op grote evenementen --met als enige doel het vermarkten van Zeeland-- leidt tot een verschraving van het aanbod. Wordt er gefocust op minder grootschalige activiteiten met een lage economische maar hoge culturele of maatschappelijke waarde, dan zal dat direct een positieve invloed hebben op de leefbaarheid en daarmee op het vestigingsklimaat.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Is de SP-fractie het met mij eens dat er naast het "vermarkten van Zeeland" nog een ánder doel is, namelijk het promoten van sportieve activiteiten die voor alle leeftijdscategorieën belangrijk zijn?

De heer **Viergever** (SP). Ik denk dat het simpelweg investeren in breedtesport en er op die manier voor zorgen dat sport voor iedereen bereikbaar is, uiteindelijk een veel groter doel dient.

Voorzitter. Ook met betrekking tot de zojuist genoemde evenementen dien ik een amendement in.

De **voorzitter**. Door het lid Viergever is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekende stelt met betrekking tot het statenvoorstel Kadernota Economische Agenda 2.0 het volgende amendement voor:

- Het derde kaderpunt binnen paragraaf 4.4 "Benutten en versterken van beleving en imago Zeeland" op blz. 20: "De focus ten aanzien van het stimuleren van sportevenementen blijft gericht op de drie Zeeuwse kernsporten: wielersport, strand sport en watersport", schrappen.

- De alinea "Evenementen en producties" binnen paragraaf 4.4 "Benutten en versterken", schrappen.

Dit amendement krijgt nr. 6.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Mijn fractie ziet deze kadernota inderdaad als kaderstellend. Het is ons inziens goed dat daarbij vooral wordt gelet op onderdelen waarover de provincie iets te zeggen heeft, en dat getracht wordt om aan te sluiten bij doelstellingen van de landelijke overheid. Niet alleen biedt dat de meeste kans op subsidie, het levert ook de beste aansluiting op zodat je echt kans hebt dat je iets waarmaakt. De provincie is ten slotte niet langer een pinautomaat. Wij moeten onze krachten als verbinder en katalysator gaan gebruiken. GroenLinks spreekt daarom ook liever over de Vier O's, in plaats van over de Drie O's: overheid, ondernemers, onderwijs én organisaties, de maatschappelijke organisaties. Kan de gedeputeerde toezeggen dat het inderdaad zo wordt gesteld bij het uitvoeren van beleid en het raadplegen van partners?

Voorzitter. Als statenlid heb ik onlangs getracht een verbinding, zoals zojuist bedoeld, tot stand te brengen. In het al genoemde Jeugddebate deed ik de toezegging een verbindende rol te gaan spelen tussen werkgevers en onderwijs enerzijds en het Digitale Jongerenplatform anderzijds. Want wat willen de jongeren? Zij willen graag een specifiek platform voor stageplaatsen, en dat is nu iets dat prima bij het eerder door mij gestelde past. Ik heb enthousiaste reacties ontvangen en ben hiermee gestart. Ik heb goede hoop dat ik hierover binnenkort wat meer kan vertellen. In elk geval is hiermee duidelijk gemaakt dat iets snel kan worden opgepakt.

Voorzitter. Mijn fractie bepleit "volle kracht vooruit" waar het gaat om de sector biobased en de circulaire economie. Immers, juist bij het hergebruik liggen kansen voor Zeeland. Daar komen de banen uit voort. De brief die de werkgevers hierover hebben geschreven, komt neer op: hou het een beetje rustig, doe het stap voor stap. Voorzitter, mijn fractie begrijpt dat het niet in één keer kan, maar het zou geen goed signaal zijn wanneer zou worden gesteld: laten wij maar afwachten.

In de commissie hebben wij gepleit voor een extra kans voor Zeeland in het kader van duurzame energie. Voorzitter, wat dit betreft hebben wij hier álles: zon, wind, getijden, kennis enz. Wij kunnen dit alles inzetten en daarmee nieuwe banen creëren. Ik pleit hier met kracht voor en onderstreep dat ook het terugdringen van het energieverbruik banen oplevert. GroenLinks is serieus bezig om na te gaan wat er moet gebeuren om 100.000 woningen te isoleren, voor die woningen gebruik te maken van zonnepanelen enz. Op die manier kan er echt veel worden bereikt, zowel voor bouwend Zeeland als op het gebied van het terugdringen van energiekosten. Wij gaan hiermee door.

Voorts vinden wij, voorzitter, dat de provincie hier en daar duidelijker en beter moet sturen. Tegen die achtergrond hebben wij het in de commissie gehad over de bedrijventerreinen en andere zaken. Die opmerkingen ga ik nu niet herhalen, maar het is belangrijk dat de provincie hier haar rol durft te pakken. Daar zijn wij samen bij en dat moeten wij samen willen.

Door andere fracties, meer in het bijzonder die van de ChristenUnie, is al onderstreept dat het binnen de economie echt niet alleen om de cijfers gaat; het gaat vooral om mensen, in allerlei gradaties, groot en klein, arm en rijk enz. Het gaat erom dat wij daar oog voor hebben en dat wij iedereen zijn of haar kansen geven. Daarom zijn wij medeopsteller van de motie die door de fractie van de ChristenUnie is ingediend met betrekking tot sociaal ondernemen. Wij hopen van harte dat de Staten dit signaal zullen geven, zodat dit aspect wordt opgenomen in de beleidsnota.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Mijn fractie kan zich in hoofdlijnen vinden in deze Economische Agenda. Zij is zeer enthousiast over de aanpak van het internet in het buitengebied en plaatst kanttekeningen bij biobased, energie, aquacultuur en grote evenementen. Wij constateren dat bij de paragraaf inzake schone energie wederom kernenergie ontbreekt. Over windenergie zijn wij nooit enthousiast geweest, maar wij zien nu dat de Staten ook wat terughoudender worden en spreken over plaatsing buiten de twaalfmijlszone. Voorts zouden wij graag wat meer aandacht en middelen voor de landbouw zien gereserveerd. Ik zal voor het voorstel stemmen.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. De toezeggingen die ik al in de commissie heb gedaan, zal ik nu niet herhalen. Dat zou alleen maar een dubbeling zijn. Collega De Reu zal ingaan op de opmerkingen die over biobased zijn gemaakt. Collega Schönknecht zal de vragen over de vrijetijdseconomie beantwoorden.

De heer Oudeman wijst erop dat bedrijfsleven en beleidsmakers moeten samenwerken. Smartfarming en smartindustry

zouden een goede groeimotor voor de economie kunnen zijn, zo stelt hij, en daar kan ik het slechts mee eens zijn. Sterker nog, het is absoluut de bedoeling om dit in de beleidsnota terug te laten komen.

Voorts gaat de heer Oudeman in op de geïntegreerde promotie-aanpak. Hij wijst op het onderscheidend zijn en de aantrekkingskracht van de Zeeuwse economie. Voorzitter, ook dat is iets dat wij in de beleidsnota belangrijk moeten maken. Wij moeten zeker met die promotie aan de slag. Immers, juist daarmee kan buiten Zeeland bekend worden gemaakt wat wij te bieden hebben en wat wij graag binnen willen halen. Op die manier kun je voor de Zeeuwse werkgelegenheid en economie goede dingen doen.

De heer Oudeman vraagt aandacht voor de brief van BZW/Portiz over havens en industrie en het eventueel ontbreken van aandacht daarvoor. Voorzitter. Als je in de voorliggende kadernota puur zoekt op het woord "havens" kan de conclusie zijn dat dat woord niet zo vaak voorkomt, maar dat neemt niet weg dat deze primaire sectoren van groot belang zijn voor de Zeeuwse economie. Sterker nog, zonder deze sectoren kunnen wij helemaal niets. Dat ze straks in de beleidsnota voldoende aandacht moeten krijgen, is vanzelfsprekend. Hebben wij het over de arbeidsmarkt en alle maatregelen die wij in dat kader nemen, dan hebben die juist effect in de havens en de industrie. Hebben wij het over innovatie, over MKB-financiering of over de acquisitie die wij via Impuls realiseren, dan blijkt dat ook dat allemaal ten gunste is van deze sectoren. Ik wijs er voorts op dat wij voor de havens een aparte aandeelhoudersstrategie maken. Ook daarmee laten wij zien dat wij deze sector van groot belang achten. Nogmaals, het woord "havens" op zich komt weinig voor in de voorliggende nota --het lijkt handig om dat in de beleidsnota ánders te doen; er kan sprake zijn van een andere opzet-- maar wij zijn er absoluut van overtuigd dat deze sectoren de juiste aandacht moeten hebben. Dat zullen wij dan ook zeker doen.

De heer Van Hertum heeft een aantal waardevolle opmerkingen gemaakt die mijns inziens in de vier bijeenkomsten prima een plek kunnen vinden als discussiepunten met het oog op de beleidsnota. We raken jongeren kwijt, zo stelt hij. Inderdaad, voorzitter, gaan veel jongeren buiten Zeeland studeren maar ik meen dat ze dat niet moet worden misgund. Ze gaan nu eenmaal bepaalde studies doen. Het gaat veel meer om de vraag: hoe kunnen we ze op de een of andere manier verbonden houden met Zeeland en ervoor zorgen dat er arbeidsplaatsen voor ze zijn? Gun ze dat ze weggaan, maar dat we ze graag terugzien, dát moeten we vooral benadrukken. De heer De Reu zal in verband hiermee ingaan op de betekenis van de Europese subsidies. Verder is erop

aangedrongen dat wij ook met betrekking tot de social media actief zijn. Daar gaan wij zeker iets van maken, voorzitter. Op de kwestie van de stageplaatsen zal collega Schönknecht ingaan.

Mevrouw Van Veen geeft aan dat er een tekort is aan hoger opgeleiden. Met andere woorden: willen wij jongeren naar Zeeland terughalen, dan is er daarvoor al een zekere basis. Ook ik hoorde het afgelopen woensdag: er is bij Dow inderdaad ruimte voor hoger opgeleiden. In zekere zin is er sprake van een bepaalde mismatch. Ook daarop moeten wij focussen. Hoe is het toch mogelijk dat, wanneer de functies er wél zijn, jongeren die niet weten te vinden?

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. De gedeputeerde stelt terecht dat er op de arbeidsmarkt sprake is van een bepaalde mismatch. Wij hebben hoger opgeleiden die niet aan het werk kunnen omdat hun studies niet aansluiten op de bestaande werkgelegenheid. Inderdaad, Dow zoekt mensen maar dat zijn mensen die technisch geschoold moeten zijn. Mensen die bijvoorbeeld geschiedenis of politicologie hebben gestudeerd, kunnen niet --ook al zijn ze heel hoog opgeleid-- bij Dow aan de slag.

De heer **De Bat** (GS). Ik dacht, voorzitter, dat wij het over hoger opgeleiden hadden, maar wij hebben het blijkbaar ook over specifieke sectoren daarbinnen. Het is ingewikkeld... Het gaat erom dat wij de match die wij kunnen maken, ook werkelijk maken.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Stel dat je hoog opgeleid bent met een studie geschiedenis of politicologie, wat moet je dan doen als je in Zeeland woont? Is verhuizen dan de enige optie? Wat stelt u dan voor?

De heer **De Bat** (GS). Het lijkt mij goed, voorzitter, een dergelijke discussie op een ander moment te voeren...

Voorzitter. De heer Dorst begon met de heer Van der Vlies en eindigde met "de boer", in dit geval de echte landman. Ik neem deze verwijzing zeker mee. Inderdaad kan hiervan veel worden geleerd. Men zal er niet verbaasd over zijn waarom...

Waar er wordt gepleit voor concrete doelstellingen, voorzitter, zijn wij het eens. Wij gaan absoluut proberen om in de beleidsnota een aantal zaken zo concreet mogelijk neer te schrijven, zodat we ze uiteindelijk meetbaar kunnen analyseren en kunnen nagaan wat we hebben bereikt. Echter, ik zeg erbij: we hebben geen Chinese planeconomie die door middel van een nota wordt voorgeschreven, aan de hand waarvan aan het einde precies duidelijk is welke resultaten er zijn behaald. Wij moeten ook trachten om het

maatschappelijke effect te meten. Daarnaast weten wij dat er heel veel externe oorzaken kunnen zijn die invloed hebben op het realiseren van onze goede bedoelingen. Nogmaals, wij gaan samen proberen om de beoogde concreetheid te zoeken. Dat dat niet tot in de puntjes lukt, moeten wij ons "aan de voorkant" realiseren, maar wij gaan hiervoor wel ons best doen. Ik ben het met de heer Van Geesbergen eens dat op deze wijze de controlefunctie goed vorm moet worden gegeven. Anders kunnen de Staten hun werk niet doen.

De heer Dorst heeft speciale aandacht gevraagd voor startende ondernemers. Voorzitter. Het is niet voor niets dat de eerste bijeenkomst, aanstaande maandag, juist bij DOK41 en de Kenniswerf plaatsvindt. Wij vinden immers dat dit thema écht belangrijk is. Stellig zal maandag de vraag worden gesteld: hoe kunnen wij in Zeeland plek aan starters bieden? Daar heb je heel wat partijen voor nodig, maar vooral ook enthousiaste, startende ondernemers. Er zijn er overigens best veel. Of ze nu als ZZP'er of als student zijn gestart, dat maakt niet uit. Er zitten er in de Zeeuwse haarvaten heel veel, maar ze zijn niet altijd goed zichtbaar. Ook daaraan kunnen wij wat doen, waarmee ook wordt bereikt dat ze met elkaar in verbinding worden gebracht.

Voorzitter. Mevrouw Rijkssen is niet helemaal tevreden over mijn reactie, in de commissie gegeven op haar pleidooi voor sociaal ondernemen. Zij heeft over dit onderwerp een motie ingediend. Met de eerste en derde oproep, verwoord in het dictum, kan ik goed uit de voeten. Ook in de commissie heb ik gezegd dat ik het prima vind om sociaal ondernemen bij de uitwerking van de Economische Agenda mee te nemen. Tijdens de bijeenkomsten zullen wij stellingen of de werkvorm zodanig neerzetten dat sociaal ondernemen een discussiepunt is. Ik denk dat vervolgens voldoende duidelijk kan worden hoe men hierover denkt en wat men hieronder precies verstaat. De indieners van de motie proberen een definitie te geven maar men kan dit zowel breder als smaller lezen. Ik blijf herhalen dat "sociaal ondernemen" toch ook een beetje een modeterm is, zoals "maatschappelijk verantwoord ondernemen" dat óók was. Wij moeten met elkaar proberen om dit zodanig aan te pakken dat het effect heeft op datgene wat wij willen, namelijk iets toevoegen aan de ondersteuning van de primaire sectoren. Zó zou het ongeveer moeten gaan.

Nogmaals, met het eerste en het derde onderdeel van het dictum van de motie kan ik instemmen, maar ik pas ervoor om een compleet onderzoek te gaan doen om na te gaan hoe sociaal ondernemen nu functioneert, en dan ook nog een feitelijk overzicht te gaan geven van wat er op dit terrein allemaal gebeurt. Geloof mij: er gebeurt heel veel. Zo zijn op dit terrein de gemeenten heel actief, maar ook zelf geven wij via Switch jaarlijks allerlei

prestatie-opdrachten om juist op dit terrein activiteiten te ontplooiën. Er worden per jaar zes bijeenkomsten georganiseerd terwijl er prijzen worden gegeven. Ook in Nieuwe Wegen zit een onderdeel dat gaat over de Zelfstandige Zeeuw, waarmee wordt gefocust op manieren waarop mensen zélf kunnen opereren, ook met betrekking tot de economie.

De **voorzitter**. Mijnheer De Bat, het blijkt dat ook voor het college van GS een bepaalde spreektijd geldt. Ik kan mij voorstellen dat de leden van de Staten graag een puntige reactie krijgen op moties en amendementen. Ik verzoek u om dat puntig te doen, zodat wij deze discussie kunnen afronden.

De heer **De Bat** (GS). Ik heb dan nog iets te "slechten" met mijn collega's, gelet op vanmiddag...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Ik wil graag nog een opmerking over sociaal ondernemen maken; wellicht helpt dat om tot een goed oordeel te komen.

Ik wijs erop dat de SER dit jaar hierover een advies heeft uitgebracht. Geprikkeld door de motie van mevrouw Rijkssen c.s. heb ik dat advies nog eens bekeken. Ik wil college en Staten graag confronteren met de volgende passage: "De SER pleit voor terughoudendheid bij het inzetten van overheidsbeleid waarvoor een harde afbakening nodig is van sociale ondernemingen als groep. Ten eerste zijn dergelijke instrumenten niet mogelijk zonder harde definitie. Ten tweede acht de raad het ook niet wenselijk stimuleringsmaatregelen en overige ingrijpende beleidsmaatregelen uitsluitend voor sociale ondernemingen in te richten. Het doel is niet het creëren en vergroten van een aparte sector van sociale ondernemingen maar het vergroten van de positieve maatschappelijke baten.". Met andere woorden: de SER bepleit een terughoudende overheid en vooral ook ontwikkeling van sociaal ondernemen vanuit bedrijven zélf.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Weliswaar is dit wat scherper gesteld, maar dit komt toch overeen met de wijze waarop ik het formuleer: deze kwestie kan met betrekking tot de Economische Agenda "meelopen" als onderwerp, maar wij moeten mijns inziens niet expliciet eenzijdig een onderdeel, gericht op één onderwerp, opstellen waarmee je vervolgens aan de slag moet. Ik voeg hier nog aan toe dat wij ook met IVN van alles doen, in combinatie met de NME. Op allerlei fronten doen wij tamelijk veel met sociaal ondernemen. Ik draai het ook om, voorzitter: het is niet zo dat wij asociaal ondernemen aan het stimuleren zijn wanneer wij dit zo doen.

Wat amendement nr. 6 betreft verwijst ik naar de discussie die wij in de commissie over sportevenementen hebben gehad. Blijkbaar zijn wij

het wat dit betreft fundamenteel oneens met de fractie van de SP. Ons inziens kan breedtesport niet zonder topsport en topsport niet zonder breedtesport. Het is écht een noodzakelijke combinatie. Je kunt kinderen verleiden door het beschikbaar stellen van prachtige velden, maar een kind gaat veel eerder met een bepaalde sport aan de slag wanneer het grote voorbeelden ziet. Ik denk dat je die twee altijd in combinatie moet zien, hoe dan ook. Alleen al daarom ontraad ik de Staten het aanvaarden van dit amendement. Daar komt nog bij dat er te allen tijde aan alle evenementen een bepaalde maatschappelijke waarde is verbonden.

De heer **Viergever** (SP). Maar de vraag rijst of de provincie dat moet betalen. Wij zien het nut van topsport en grote evenementen wel in, maar moet de provincie daarvoor betalen? Daar gaat het ons voornamelijk om.

De heer **De Bat** (GS). Wij zijn niet de enige partij die wat dit betreft actief is. Dit doe je samen met andere overheden en partijen.

De fractie van GroenLinks kan ik nog melden dat ook maatschappelijke organisaties worden uitgenodigd voor de komende weken. Verder is toegezegd dat voor de bijeenkomsten ook voldoende vrouwen worden uitgenodigd. Dat is een toezegging die door collega De Reu is gedaan, en ik mag die uitvoeren... Welnu, ik kan zeggen dat ik een vermeerdering met 50% heb bereikt ten opzichte van het vorige jaar. Het is misschien nog altijd te weinig, maar we zijn op de goede weg.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Motie nr. 5 over stageplaatsen en traineeships zie ik als een ondersteuning van het beleid van het college. Graag geef ik aan wat wij op dit terrein al doen; daar ben ik best een beetje trots op.

Wij hebben het vorige jaar 25 stageplaatsen aangeboden, waarvan 12 op HBO- en 2 op WO-niveau. Er zijn mensen bij ons afgestudeerd. Op dit moment zijn nog 2 traineeships aan de gang en wij hebben 16 instroomfuncties. Ik meen dus dat wij op dit gebied veel doen. Bij elkaar gaat het om zo'n 50 activiteiten, op een bestand van 500 personeelsleden.

Ik onderschrijf het belang van de voorbeeldfunctie van de provincie op dit terrein. Daarvoor hebben wij geen motie nodig. Wat mij betreft is motie nr. 5 overbodig. Immers, wij doen dit al en wij betrekken dit bij het onderzoek in het kader van de Participatiewet. Tegen die achtergrond hebben wij een afweging te maken, want wij kunnen niet álles doen. Je moet nagaan wat je kunt doen op het gebied van jongeren, instromers, maar wij hebben straks ook een opgave met betrekking tot mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt kennen. Daarnaast is er een opgave

met betrekking tot de 50plus-instroom. Ik zou dit aspect dus in het geheel van de totaliteit willen meenemen. Deze kwestie heeft bij onze afdeling P&O absoluut de aandacht.

Voorzitter. De aanvaarding van amendement nr. 7, handelend over recreatie, toerisme en vrijetijdsvoorzieningen, zou ik de Staten sterk willen ontraden. Wij gaan immers straks de discussie over de Kustvisie aan. Daarvoor is een traject bedacht. Als wij ons nu al, via deze kadernota, beperken tot alleen maar "rust en ruimte", denk ik dat dat geen goede zaak is voor de nog te voeren discussie. Bovendien is "rust en ruimte" een kernkwaliteit van de provincie Zeeland die door allerlei (natuur)wet- en regelgeving wordt beschermd. Het is dus niet zo dat het nu allemaal maar "vogelvrij" is.

Verder wijs ik erop dat een aantal zaken, in dit amendement vermeld, ook worden genoemd in onze toeristische visie. In dat stuk is al gesteld dat wij de digitale informatievoorziening als een zeer belangrijk speerpunt zien. Ook het behoud van de kwaliteiten van Zeeland wordt in deze visie genoemd. Volgens mij werkt het aannemen van dit amendement beperkend voor de discussie die wij over de Kustvisie gaan voeren.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Vragen over de biobased economy zou ik beantwoord kunnen hebben in de commissie, maar ik was afwezig; nogmaals excuus daarvoor.

Biobased economy is een zoektocht. Dat was de vorige week de conclusie van een aantal CEO's van grote bedrijven in Zeeland, West-Brabant en Zuid-Holland, verenigd in de zogenaamde Biobased Delta. Zoals het nu in de kadernota wordt gesteld, komt het overeen met de visie van BZW/Portiz: met de traditionele sectoren als basis wordt er toegewerkt naar een op groene grondstoffen gebaseerde economie. Dus: op basis van de traditionele industrie.

Betekent dit nu dat wij op dit terrein te ver voor de muziek uitlopen, of zijn wij "himmelhoch jauchzend" zoals de heer Temmink aangaf? Een beetje daartussenin, voorzitter. In die zoektocht spelen bepaalde zaken mee, zoals de olieprijs en de economische crisis, die ertoe leiden dat het tempo een stuk langzamer is dan wellicht vijf jaar geleden werd gedacht. Zitten wij daarmee nu op de verkeerde weg? Neen, voorzitter; ook in relatie met bijvoorbeeld de Europese subsidies, wordt er in de doelstellingen voor de Europese Unie voor 2020 gesproken over "Lowcarbon economy en innovation". Als je als bedrijf hieraan wil meedoen, moet je proberen om Europees geld te krijgen, maar dat gebeurt altijd in de vorm van cofinanciering, zoals wij dat ook hier doen: faciliteren van projecten, samen met bedrijven. Daarvan hebben wij er de afgelopen jaren een hele serie gehad, vooral in het MKB.

Voorzitter. De twee hoofddoelstellingen die wij in het kader van de genoemde Biobased Delta hebben, zijn: projecten faciliteren en de Zuidwestelijke Delta als Biobased Delta positioneren in Europa. Daar doen wij aan mee. Vijf jaar geleden hadden wij als positioneringsthema "Agro meets chemistry". Dat leek toen een rijk perspectief te zijn. Echter, bij die zoektocht is gebleken dat sommige dingen tegenvallen of mislukken. Het motto van de Biobased Delta is dat de bedrijven "in the lead" zijn. Met andere woorden: als bedrijven hier niet voor kiezen en hier niet in investeren, doen wij niet mee. Wij lopen dus niet voor de muziek uit, maar met de muziek mee. Niettemin zetten wij wél de toon.

In de afgelopen jaren hebben veel MKB-bedrijven geïnvesteerd in de biobased projecten die wij faciliteren, en dat doen ze nog steeds. Zij betalen hieraan méér dan wij aan subsidie geven. Dat betekent dat zij hierin perspectief zien. Echter, het opschalen naar de "grote industrie", naar de grootschalige biobased economy, dat is op dit moment, zeker in Zeeland, inderdaad een zoektocht.

Het was in de zomervakantie dat in de PZC een pagina verscheen over de mogelijkheden van de biobased economy voor de suikerbiet. Dit is onderzocht door Deloitte, inclusief concrete mogelijkheden om banen te creëren, de betekenis hiervan voor de toeleveringsindustrie enz. Waar ging dit eigenlijk over en wie greep dit aan? Dat was Cosun, voorzitter, ja, in West-Brabant. Het gaat om suikerbieten uit Zeeland, maar ze worden dáár verwerkt. De innovatie en de technologie komen aan de orde in Groen Prinsenland. Ook op de Tweede Maasvlakte wordt gekozen voor biobased. Als wij in Zeeland wat dit betreft de boot missen omdat hier de industrie er niet voor kiest, is dat jammer maar dat kunnen wij, als Zeeuwse overheid, niet voorkomen. Wel kunnen wij trachten te stimuleren dat dit níet gebeurt.

Wij zijn volop in gesprek. Als ik de brief van BZW/Portiz vergelijk met de speeches van de topmannen van Dow en Unilever, afgelopen woensdag in Terneuzen, concludeer ik dat daar nogal wat verschil inzit. Ook daarover gaan wij in gesprek, met name met Dow en Cargill. Wat is nu uiteindelijk, op de langere termijn de richting waarvoor men kiest? De heer Oudeman zegt in dit verband terecht: MKB voor de korte termijn en de grotere industrie op langere termijn.

Voorzitter. Wij kiezen niet voor biomassa als toepassing voor het opwekken van energie, hooguit wanneer materiaal verder niet van waarde is. De keuze in het kader van de biobased cascade leidt ertoe dat dit wordt ingezet voor chemie, voedsel, cosmetica en medicijnen. Wat dit betreft is de chemische industrie aan zet.

De heer Dorst bepleit dat er met betrekking tot energiebesparing een tandje bij wordt gezet.

Voorzitter, daar moeten heel veel tandjes bij. Als wij de doelstellingen, door de regering verwoord in het Energie-akkoord, willen halen is energiebesparing de belangrijkste factor. Wij zijn dus gelukkig met het feit dat de industrie in onze regio, inclusief Vlaanderen, het Smart Delta Resources-project heeft aangezwengeld om tot kostenreductie te komen via energiebesparing. Immers, dat is een slokop; ik verwijs naar het in Sluiskil gebruikt aardgas als grondstof.

Wat wij met betrekking tot de huishoudens op het terrein van energiebesparing stimuleren, is gebaseerd op initiatieven van de ZMF, Zeewind en het Zeeuws Klimaatfonds. Ik doel hierbij ook op het Energieservicepunt voor huishoudens en het financieel faciliteren hiervan, maar hier zijn toch vooral ook de gemeentelijke overheden aan zet. Ook daar mogen er nog wel een paar tandjes bij.

Vervolgens, voorzitter, vraag ik mij af welke vragen er precies zijn gesteld over de Europese subsidies.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Wij hebben gevraagd of Europese of Nederlandse subsidies beschikbaar zijn voor meer werkgelegenheid in Zeeland. Zo ja, onderneemt de provincie dan actie?

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter, er zijn in het kader van de Europese fondsen geen directe subsidies voor werkgelegenheid beschikbaar. Als een bedrijf wil investeren in innovatie en daarvoor banen nodig heeft, wordt dat gesubsidieerd. Hooguit zijn er subsidies in de sfeer van het onderwijs, maar niet rechtstreeks meer, zoals het vroeger ging, vanuit de Europese fondsen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). En hoe is het gesteld met Nederland?

De heer **De Reu** (GS). Ook nationaal, rechtstreeks voor de werkgelegenheid, zijn er geen fondsen. Wél is er --op dezelfde manier als Europa het doet-- stimulering van innovatie bij bedrijven, met name het MKB. De MIT-regeling is daarvan een voorbeeld. Als dat extra banen oplevert, is dat natuurlijk prima, maar er is geen rechtstreekse arbeidsmarktsubsidie meer.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De gedeputeerde had het zojuist over mogelijkheden in het kader van de Low Carbon Economy. Kunnen wij in dat verband wellicht subsidie krijgen voor de bouw van een tweede kerncentrale? Het is maar een vraag...

De heer **De Reu** (GS). Het antwoord is: nee.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik verzoek u de vergadering straks even te schorsen zodat ik even kan overleggen met de (mede)indieners van motie nr. 8 over sociaal ondernemen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. De gedeputeerde heeft aangegeven moeilijk te kunnen leven met het tweede onderdeel van het dictum van motie nr. 8. Daar kan ik mij wel iets bij voorstellen en ik ben bereid om dat onderdeel in te trekken. Waar het ons om gaat, is dat wij het menselijke aspect terugzien in de beleidsnota en dat daar wel degelijk rekening mee wordt gehouden. Het zijn de mensen die het uiteindelijk moeten doen.

De **voorzitter**. Mijn conclusie is dat u bereid bent om deze motie in te trekken wanneer u de toezegging krijgt dat die mensgerichtheid bij de uitwerking in de beleidsnota voldoende aandacht krijgt. Is dat wat u bedoelt?

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Als die toezegging wordt gedaan, is de motie inderdaad niet nodig...

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, de fractie van de ChristenUnie is niet de éniige indiener van deze motie.

De **voorzitter**. Daarom lijkt het mij goed de vergadering nu even te schorsen. In elk geval weten wij nu hoe de fractie van de ChristenUnie er inzit...

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Ik heb zojuist voor mijn beurt gepraat, zo is gebleken. Als andere fracties een motie mede hebben ingediend, dien je daarmee te overleggen. Dat had ik even niet "in beeld"; mijn excuus daarvoor.

Na overleg is besloten om motie nr. 8 te handhaven. Het tweede onderdeel van het dictum - -het gaat daarin om een verkennende notitie-- kan worden geschrapt, maar wij vinden het toch zeer belangrijk dat het sociaal ondernemen als wijze van werken wordt meegenomen bij heel ons doen en laten. De gedeputeerde is gekomen met een reactie in de zin van: het past overal wel een beetje bij, maar wij willen dit duidelijk en apart benoemd hebben.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 8 in die zin is gewijzigd dat het tweede onderdeel van het dictum is vervallen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ik heb de gedeputeerde duidelijk horen toezeggen dat hij datgene wat in deze motie staat, gaat uitvoeren, en dat dit een plek krijgt in de beleidsnota. Graag hoor ik nogmaals van de gedeputeerde of de motie, zoals zij nu luidt, straks deel uitmaakt van zijn

beleid. Als hij dit bevestigt, lijkt de gewijzigde motie nr. 8 overbodig.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Sociaal ondernemen krijgt zijn plek, wij gaan erover discussiëren en wij gaan met elkaar proberen om er doelstellingen voor te formuleren. Wij gaan uitvinden wat wij er eigenlijk allemaal onder verstaan. Echter, in deze motie staat té concreet dat dit per se een eigen plek in de beleidsnota moet krijgen. Ik vind dat dat onderwerp van discussie moet zijn. De motie is in deze zin niet overbodig. Ik ontraad de Staten de aanvaarding ervan. Nogmaals, wij nemen dit onderwerp mee naar de vier bijeenkomsten die wij gaan houden en deze zaak wordt vervlochten in de beleidsnota --dat is zeker-- maar een eigen plek... Ik weet niet of dat noodzakelijk is, mede gelet op het SER-advies.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Overal in het buitenland krijgt sociaal ondernemen apart aandacht. Wat ons betreft is het ook in Zeeland wel degelijk van belang om dit apart op te nemen. Het kost geen extra tijd, als deze zaak toch al aan de orde komt.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. In verband met motie nr. 8 heb ik het een en ander geciteerd, en dat citaat sluit aan bij datgene wat de gedeputeerde naar voren heeft gebracht. Met de wijze waarop hij dit wil uitvoeren, kan mijn fractie goed leven. Op het moment dat sociaal ondernemen beslist een eigen plek móet krijgen, steunen wij de gedeputeerde in zijn standpunt en zullen wij tegen de gewijzigde motie stemmen.

De motie inzake de stageplaatsen zat aanvankelijk in de rubriek "moties vreemd aan de orde van de dag" maar zij is nu de Economische Agenda in gemanoeuvreed. Wij zien wat dit betreft de provincie als werkgever, een organisatie die werk biedt en stageplaatsen kan aanbieden. Voor een meer specifiek oordeel over de genoemde motie verzoek ik u, voorzitter, om de heer Van Gent het woord te geven.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. Ik leg de indieners van deze motie twee vragen voor. In het dictum wordt gesproken over "jongeren". Hoe moeten wij dit zien? Ik heb wel eens geleerd: je bent zo jong als je je voelt. We hebben ook "jongeren van geest", en "oudere jongeren" vormen ook weer een speciale groep. Voorzitter, het lijkt een semantische discussie maar dit is toch een belangrijk punt. Geldt een en ander tot een bepaalde leeftijd?

Verder vragen wij ons af hoe dit kan worden gerechtvaardigd tegenover andere groepen die het volgens ons op de arbeidsmarkt nóg moeilijker hebben. Ik denk aan ouderen, allochtonen, herintredende vrouwen, religieuze minderheden

enz. Zeggen de indieners nu dat die stageplekken écht alleen maar voor jongeren en niet voor anderen zijn? Als dat het geval is, geeft ons dat niet zo'n goed gevoel. Uiteraard zijn wij vóór stageplekken, maar wij vinden niet dat ze sec voor een bepaalde groep --men spreekt over "Zeeuwse jongeren" en het gaat dus niet om jongeren van buiten Zeeland-- beschikbaar moeten worden gesteld.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Dit zijn echte detailvragen maar de achtergrond ervan begrijp ik zeker. Het achterliggende doel van de motie treft men aan in de constatering. Het gaat om het tegengaan van de krimp en het houden van jongeren in onze provincie. Echter, dit "houden" betekent niet dat het alleen om Zeeuwse jongeren zou moeten gaan. Verder zou ik niet zozeer in termen van leeftijd willen denken, hoewel je het bij een dertigplusser natuurlijk niet meer over een "jongere" hebt. Ons gaat het om de lijn in de reguliere opleidingen: voortgezet onderwijs, vervolgonderwijs; of het nu om MBO, HBO of WO, zelfs postdoctoraal gaat. Als iemand aaneengesloten zo'n lijn heeft gevolgd, kan voor de provincie als werkgever een voorbeeldrol gelden en kan zij nagaan of er extra plaatsen kunnen worden aangeboden, bovenop datgene wat al gebeurt. Het belangrijkste doel is dat bekeken wordt of dit een instrument kan zijn om de huidige demografische ontwikkeling, waar wij met elkaar zorgen over hebben, tegen te gaan.

Voorzitter. Vanochtend is in het Presidium besloten dat deze motie aan de orde zou worden gesteld bij de behandeling van de Economische Agenda.

De **voorzitter**. Dat klopt.

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. Ik beschouw de gestelde vragen niet als detailvragen. Vinden de indieners niet met de VVD-fractie dat er ook ándere groepen zijn die voor deze stageplekken in aanmerking zouden moeten komen, en niet alleen Zeeuwse jongeren?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik heb al heel wat groepen horen noemen... Natuurlijk zijn die er, maar wij richten ons nu even op jongeren, vooral op grond van de doelstelling dat de demografische ontwikkeling in Zeeland weer in de goede richting wordt geholpen.

De heer **Van Gent** (VVD). Dan, voorzitter, kunnen wij deze motie niet steunen. Wij vinden dat er écht andere groepen zijn die wellicht een nóg moeilijker positie op de arbeidsmarkt hebben.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Moties voor die groepen wacht ik graag in de toekomst van de VVD-fractie af...

Amendement nr. 6 van het lid Viergever over kernsporten, evenementen en producties, wordt bij handopsteken verworpen.

De voorzitter. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en de PvZ voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt amendement nr. 7 van het lid Viergever over vrijetijdsvoorzieningen en ontsluiting.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. In dit amendement zitten elementen waarin wij ons herkennen, maar wij zullen er niet voor stemmen omdat wij ons aansluiten bij het betoog van de gedeputeerde. Dit krijgt in de Kustvisie een plek en wij denken dat dat een betere plek is om de hier te maken afweging tot haar recht te laten komen.

Amendement nr. 7 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP en GL voor dit amendement hebben gestemd.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de PVV, de SGP, de VVD, de PvdA, het CDA, GL, D66, 50Plus en de PvZ voor dit voorstel hebben gestemd.

In stemming komt motie nr. 5 van het lid Van Hertum c.s. over stageplekken en traineeships.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Wij stemmen niet in met deze motie, niet omdat wij geen stageplekken zouden willen hebben, maar omdat wij op grond van de reactie van de gedeputeerde tot de conclusie zijn gekomen dat deze motie geen meerwaarde heeft.

Motie nr. 5 wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de SP, de PvZ, 50Plus, D66, het CDA, de SGP, de PVV en GL voor deze motie hebben gestemd.

In stemming komt de gewijzigde motie nr. 8 van het lid Rijksen-Blok over sociaal ondernemen.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Mijn fractie kan instemmen met de invulling die de gedeputeerde aan deze kwestie wil geven. Verder concluderen wij dat het in de motie onder "constaterende dat" bedoelde ondernemen in feite geen ondernemen is, maar een goed doel. Immers, als er winst wordt gemaakt, mag het geld alleen worden ingezet ten bate van maatschappelijk nut. Volgens mij zijn wij dan klaar met ondernemen... Ook dat lijkt mij een goede reden om deze motie niet te steunen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Gesteld wordt: "maar geld verdienen geen hoofddoel op zich is; het wordt ingezet ten bate van maatschappelijk nut". Daarmee is niet gezegd dat alles wordt ingezet ten bate van maatschappelijk nut. Er is wel degelijk sprake van een verdienmodel.

De **voorzitter**. Wij zijn met stemverklaringen bezig. Dit was de stemverklaring van de fractie van de ChristenUnie; zo interpreteren wij het maar...

De gewijzigde motie nr. 8 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de PvdA, de SP, 50Plus, D66 en GL voor deze gewijzigde motie hebben gestemd.

33. Vragensessie

Voorzitter: de heer Roeland

34. Vragen van het lid Tuinder over Doel-1 en -2

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Er was een ontploffing en er was een artikel en er was een brief.

Afgelopen zomer werd in België een wetsontwerp aangenomen waarmee de levensduur van de twee kernreactoren die in de jaren zeventig in gebruik zijn genomen, met tien jaar werd verlengd. Benegora maakt in zijn brief helder dat de vier hierbij betrokken Nederlandse gemeenten in verband met deze kwestie gebruik kunnen maken van hun recht op consultatie bij de Belgische Raad van State. Benegora geeft aan dat de conclusie van de Raad van State glashelder was: Er is sprake van een ingrijpende wijziging. Een verlenging van de levensduur van een kerncentrale met tien jaar kan alleszins niet als een onbeduidende wijziging worden beschouwd. Voorzitter. Niet voor niets hebben wij gevraagd, deze brief voor te leggen aan de commissie-ruimte. Wij gaan er uitvoerig over praten.

Voorzitter, de ontploffing hierna heeft een heleboel onrust veroorzaakt. Er was een knal. Mensen in Sint Jansteen, Hulst, Hengstdijk, Graauw en Nieuw-Namen hebben die knal gehoord. Wisten zij wat er aan de hand was? Nogmaals, deze ontploffing heeft ontzettend veel onrust veroorzaakt. Het is gewoon een oude kerncentrale en daar valt veel over te zeggen. Het klinkt ver weg, België, maar voor Zeeland, helemaal voor Zeeuwsvlamingen, is het "om de hoek". Een ontploffing, dus, en reden genoeg om te reageren. Dit kan immers levensbedreigend zijn. Als je niet weet wat er aan de hand is, ben je alleen maar erg bang of, in ieder geval, onwetend. Hoe worden omwonenden in het nabije Nederland in zo'n onveilige situatie eigenlijk geïnformeerd? Hoe ziet dat plan eruit?

Voorzitter. De SP-fractie vindt dat de provincie voor haar bewoners op de bres moet springen. Het is nodig dat deze oude kerncentrales definitief sluiten. Heeft de provincie, samen met de gemeenten, niet alle redenen om gebruik te maken van het recht op consultatie? Waarom mogen burgemeenten, zoals Hulst, niet meepraten?

De heer **Polman** (CvdK). Voorzitter. In de eerste plaats is het goed om erop te wijzen dat er afspraken zijn met de Veiligheidsregio Zeeland om --als dat nodig is bij een incident, ook aan de andere kant van de grens-- de bevolking te informeren. Ook is het goed om te onderstrepen dat hier sprake is geweest van een explosie die niet in één van beide nucleaire installaties heeft plaatsgevonden. Niettemin zijn er geluiden van die explosie gehoord. Het is dan primair aan de veiligheidsregio, en daarmee ook aan de gemeenten, om als men dat nodig acht de bevolking te informeren.

In de tweede plaats zij erop gewezen dat het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle

(FANC) in België geen bezwaren heeft geuit tegen de exploitatieverlenging. Dit betekent dat de Belgische overheid het besluit hierover kan nemen. Mijn informatie geeft aan --wij zullen de Staten naar aanleiding van de brief van Benegora per brief nog nadere informatie sturen-- dat Greenpeace-België een bezwaarschrift heeft ingediend bij de Raad van State van België. Die zaak loopt nog.

Waar het gaat om de mogelijkheid van consulteren, kunnen gemeenten altijd aangeven wat zij ervan vinden. Sommige gemeenten maken daar ook gebruik van. Voorts is het FANC --het geldt ook voor Electrabel, de eigenaar van de centrales-- bereid om desgewenst voorlichting te geven, bij de gemeenten te komen om een informatieavond te organiseren en uit te leggen wat precies de stand van zaken is. De gemeenten hebben dan de gelegenheid om hun inbreng te leveren.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Is het wellicht een goed idee dat de provincie hier, samen met de gemeenten, het voortouw neemt? Zijn mensen ervan op de hoogte dat ze worden geïnformeerd, en op welke wijze, wanneer zich zo'n ontploffing voordoet? Ze kunnen niet onmiddellijk zien dat het alleen maar om bijvoorbeeld een transformatorstation gaat. Dat is niet zichtbaar.

De heer **Polman** (CvdK). De gemeente kan altijd zelf het initiatief nemen om actief of passief de inwoners te informeren over datgene wat er aan de andere kant van de grens aan de hand is geweest. Ik weet uit ervaring, als voormalig burgemeester van Bergen op Zoom, dat er nauwe contacten zijn. Als er iets is gebeurd, kan de bevolking meteen worden geïnformeerd, als daar aanleiding toe is. Dat is dus een primaire verantwoordelijkheid van de gemeente.

Voorzitter. Ik zou er geen bezwaar tegen hebben om, als men daaraan behoefte heeft, als provincie de FANC uit te nodigen, samen met Electrabel, om ook hier informatie te verstrekken. Wat is de laatste stand van zaken? Wij kunnen dit ook de gemeenteraden laten weten zodat zij zich --wanneer zij hiervoor belangstelling hebben-- hierbij kunnen aansluiten.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Is de Commissaris van de Koning op de hoogte gesteld van het incident, het afgelopen weekend? Ik weet dat dat het vorige jaar wél een keer is gebeurd. Is de commissaris van mening dat de veiligheidsregio bij dergelijke incidenten de bevolking direct zou moeten informeren? Deze vraag stel ik omdat er al langere tijd een roep is om betere communicatie bij incidenten. Het gaat in Zeeland voornamelijk om de gemeenten Hulst, Reimerswaal en Tholen. Ook in Brabant wordt de roep om betere communicatie steeds sterker. De Commissaris van de Koning in

Brabant heeft ook aangegeven dat hij daarop sterk bij de twee veiligheidsregio's zal aandringen. Graag hoor ik of dit een punt is dat onze commissaris wil meenemen naar de Zeeuwse Veiligheidsregio. Het gaat er vooral om dat mensen niet steeds een dag of twee dagen later via de krant moeten vernemen wat er allemaal aan de hand is geweest. Heel simpel kan even een bericht uitgaan, zoals wij ook meldingen hebben wanneer er iets met Borssele aan de hand is. Als er iets gebeurt, berust de coördinatie bij de Veiligheidsregio Zeeland, ook wanneer er in verband met de communicatie met Brabant iets moet gebeuren.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik herinner aan de vraag die wij eerder vandaag stelden: wil het college nog eens goed kijken naar datgene wat er in verband hiermee is gesteld over internationale verplichtingen en regelingen? Het FANC kan het dan misschien niet nodig vinden om buurgemeenten en andere overheden te raadplegen, maar volgens GroenLinks is er wel degelijk sprake van internationale regelgeving die dit mogelijk maakt.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Mijn fractie vraagt zich af hoeveel gevaar er in dit verband dreigt. Maken wij nu niet van een mug een olifant? Is die centrale echt zo slecht? Staat die centrale op springen? Moeten we al in de schuilkelder gaan zitten? Of is er nog niet zoveel aan de hand? Is er in dit verband sprake van een duidelijk rapport?

De heer **Polman** (CvdK). Voorzitter. Ik ben niet over het recente incident geïnformeerd, maar ik ben niet de baas van de veiligheidsregio. Als rijksorgaan houd ik toezicht op de goede samenwerking tussen de veiligheidsregio's, ook aan de andere zijde van de grens. Soms zijn er incidenten waarover ik wél word geïnformeerd. Dat was bijvoorbeeld het geval bij de aanvaring voor de Belgische kust. Echter, nu was het incident niet van dien aard of omvang dat er aanleiding was om zodanig op te schalen dat ik daarover zou moeten worden geïnformeerd.

Het is primair aan de veiligheidsregio's om na te gaan of en hoe men actief de bevolking informeert. Ik weet dat er goede afspraken zijn tussen de Veiligheidsregio Zeeland en de Vlaamse organisatie. Ik vind dat ik de hier geldende verantwoordelijkheid moet respecteren. Het is aan de burgemeesters en de raden van die gemeenten. Wat ik wél wil doen, is de toezegging nakomen die wij eerder hebben gedaan: de brief van Benegora is geagendeerd voor overleg in de commissie en het college zal in dat verband precies aangeven wat nu formeel de richtlijnen inhouden. Waartoe is de Belgische overheid al dan niet verplicht waar het gaat om consultatie? Bovendien zou ik, gelet op de belangstelling voor deze kwestie, op mij willen

nemen om een informatiebijeenkomst te organiseren, met de mensen van Doel. Daar zou ik ook de mensen van Borssele en het FANC bij willen betrekken. Dat neem ik op mij en ik zal de burgemeesters hiervan op de hoogte stellen. Desgewenst kunnen zij ook mensen uit de gemeenten uitnodigen om aan te schuiven.

De heer **Van de Velde** (SGP). Mag ook de Veiligheidsregio Zeeland zich daarbij aansluiten?

De heer **Polman** (CvdK). Jazeker.

Voorzitter: de heer Polman

35. Moties niet behorend bij een agendapunt

36. Motie van het lid Haaze over een onderzoek om na te gaan of de verkoop van de kerncentrale door DELTA mogelijk is

De **voorzitter**. Door het lid Haaze is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 6 november 2015;

overwegende dat:

- DELTA al geruime tijd de mogelijkheden onderzoekt tot verkoop van het bedrijf of het aangaan van een fusie;*
- DELTA samen met Essent (RWE) eigenaar is van de kerncentrale;*
- de kerncentrale een boek aan het been vormt bij verkoop of fusie;*
- is gebleken dat kandidaat-kopers niets zien in de kerncentrale;*
- de kerncentrale in Nederlandse publieke handen moet blijven;*
- de kerncentrale in Zeeland staat, maar feitelijk een nationale aangelegenheid is;*

van oordeel dat DELTA enorm veel baat zou hebben bij verkoop van de kerncentrale omdat verkoop of fusie van een bedrijf als DELTA zonder kerncentrale meer kans op succes heeft;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om te onderzoeken of te doen onderzoeken of de kerncentrale door DELTA aan het ministerie van Economische Zaken kan worden verkocht;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 9.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij zijn verbijsterd door deze motie van de PVV-fractie. Volgens mij wordt al vier jaar door de SP-fractie gesteld dat de kerncentrale een blok aan het been is van DELTA. Steeds als wij dit stelden, deden partijen alsof ze water zagen branden, in de zin van: hoe kun je dit zeggen; er wordt toch winst gemaakt? De PVV-fractie had het in haar laatste verkiezingsprogramma zelfs nog over een tweede kerncentrale in Zeeland. Verder herinner ik eraan dat onlangs het college door middel van een motie de opdracht is gegeven om met betrekking tot de kerncentrale tot compensatie te komen. Als de nu ingediende motie wordt aangenomen, zou daardoor dat proces kunnen worden verstoord.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ook wij verwijzen naar de gemeenschappelijk gedragen motie waarmee tegenover de Tweede Kamer duidelijk is gemaakt dat, als er al sprake zou zijn van splitsing, DELTA voldoende ruimte en tijd zou moeten worden geboden, juist ook met het oog op het blok aan het been, de kerncentrale. Wij vrezen dat, als nu dat proces wordt doorkruist met nog eens een extra opdracht van de PVV-fractie, de mogelijkheid zou kunnen ontstaan dat een mogelijke nieuw kabinet zou zeggen: oké, we gaan de werkingsduur van de kerncentrale met tien jaar verlengen. Dat willen wij absoluut niet. Mijns inziens moeten de Staten nu even pas op de plaats maken en hier niet in gaan roeren.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Door de Tweede Kamer is een motie aangenomen om DELTA twee jaar de tijd te geven. En nu krijgen we weer een ander bericht, namelijk dat men maar een jaar de tijd krijgt om de splitsing door te voeren. Dus: wat ons betreft is dit een prima motie, die kan helpen om een en ander in een goede vorm te gieten. Als hier stapsgewijze moet worden gehandeld, is dit een logische stap. Wij zullen de motie steunen.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De heer Babijn houd ik voor dat door de Tweede Kamer géén motie is aangenomen om DELTA twee jaar de tijd te geven. De Staten hebben een motie aangenomen --en die is ook naar de Tweede Kamer gegaan-- waarin wordt gevraagd om voldoende tijd om, als die er tóch komt, de splitsing uit te voeren. In die statenmotie is de termijn van 24 maanden opgenomen. Door de Kamer is weliswaar een motie aangenomen waarin wordt gevraagd om zorgvuldigheid te betrachten bij de splitsing, maar een termijn wordt daarin niet vermeld. Dat is een wens van Zeeland.

De heer **Babijn** (PvZ). Is in de Kamer nog iets aangenomen met betrekking tot de kerncentrale? Misschien heb ik het daarmee verward.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Ja, er is wel degelijk iets aangenomen, zij het wat later. Met die motie wordt de minister opgeroepen om er bij de ACM op aan te dringen dat zorgvuldigheid wordt betracht en voldoende tijd wordt gegeven om een oplossing voor de kerncentrale te bedenken.

Voorzitter. Als aandeelhouders van DELTA zijn wij op zoek naar mogelijkheden om een oplossing voor de kerncentrale te bereiken. De volgende week praten wij op het ministerie over datgene wat er in verband met de Splitsingswet is gebeurd, de moties, de amendementen enz. Verkoop, zoals bepleit in motie nr. 9, is een prachtige optie maar het is één van de punten die met EZ zullen worden besproken om na te gaan wat er mogelijk is. DELTA is daar al mee bezig. Volgens mij moeten wij de gesprekken hierover op deze manier voeren om duidelijk te krijgen wat uiteindelijk de oplossing moet zijn. Nu gaan zeggen dat het per se verkoop moet zijn... Volgens mij past dat niet in de strategie die wij op dit moment volgen. Dat er een oplossing voor de kerncentrale moet komen, dat ben ik met iedereen eens.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor haar duidelijke antwoord.

Mevrouw Van Unen kan ik zeggen dat de PVV van mening was en is dat kernenergie, mits het allemaal veilig gebeurt, een uitstekende vorm van energie-opwekking is. Echter, in de huidige situatie praten wij over de bedrijfsvoering van een organisatie als DELTA, waarbij zich een belangrijk dilemma voordoet. Het bedrijf heeft een kerncentrale en gebleken is dat bij mogelijke verkoop of fusie die kerncentrale een blok aan het been is. Tegen die achtergrond is verkoop van de kerncentrale een logische optie.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik vraag mij af waar de heer Haaze de afgelopen jaren was toen ik hier hetzelfde beweerde, namelijk dat de kerncentrale een enorm blok aan het been van DELTA is, waarbij ik verwees naar de aandeelhoudersstrategie, de mogelijkheden van een fusie enz. Dat is hier allemaal al besproken, maar de heer Haaze doet net alsof het vandaag is uitgevonden.

De heer **Haaze** (PVV). Het is al wat later, voorzitter, maar ik zal het nog eens herhalen. Er is feitelijk niets gek aan de hand. De PVV vond en vindt dat kernenergie een prima middel is om energie op te wekken. Natuurlijk moet het veilig gebeuren en dat is ons inziens op het moment ook het geval. Vervolgens blijkt --ik verwijs naar de actualiteit-- dat het bedrijf DELTA hinder ondervindt van het feit dat

er binnen de holding sprake is van een kerncentrale. Dan is het, althans wat de PVV betreft, logisch om die kerncentrale te verkopen, althans te onderzoeken wat de mogelijkheden daartoe zijn.

Voorzitter. Wat ons zeer tevreden stemt, is dat de gedeputeerde zojuist heeft aangegeven dat er zelfs breder wordt gekeken en dat in het kader van de gesprekken die al worden gevoerd om voor DELTA oplossingen te zoeken, verkoop een van de opties is. Dat vinden wij prima en onze conclusie is dat als gevolg hiervan de motie overbodig is. Wij trekken haar in.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 9 is ingetrokken.

37. Motie van de leden Pijpelink, Babijn, Willemse, Faasse en Temmink over uitstel sluiting PAAZ

De **voorzitter**. Door de genoemde leden is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 6 november 2015;

constaterende dat het voornemen bestaat om de PAAZ-afdelingen in de ziekenhuizen in Terneuzen en Vlissingen op 1 december 2015 te sluiten;

van mening dat:

- de specifieke geografische context in Zeeland vraagt om maatwerkoplossingen om de zorg toegankelijk, laagdrempelig en kwalitatief toereikend te houden;

- breed draagvlak (inwoners, patiënten, zorgverleners en politiek) onontbeerlijk is bij de inrichting van goede en toegankelijke zorg in Zeeland;

- dit draagvlak nu ontbreekt;

roepen Gedeputeerde Staten op om in overleg met alle betrokken partijen de voorgenomen sluiting van de PAAZ-afdelingen op 1 december 2015 met een maand uit te stellen en erop toe te zien dat in overleg met alle belanghebbenden een breed gedragen oplossing voor de psychiatrische zorg in Zeeland uitgewerkt wordt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 10.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Door de gemeenten Terneuzen en Vlissingen zijn tegenover

onze fractie zorgen geuit over de als abrupt ervaren sluiting van de psychiatrische afdelingen van de algemene ziekenhuizen (PAAZ) in die gemeenten. Deze sluiting zou in eerste instantie op 1 januari 2016 effectief worden maar is onlangs zelfs op 1 december 2015 gezet, over drieënhalve week. Vandaar dat wij hiervoor nu aandacht moeten vragen.

De voorgenomen sluiting zorgt voor heel veel onrust en roept veel vragen op in Vlissingen en Terneuzen. Met de motie vragen de indieners, waaronder de fractie van de PvdA, het college om in de Commissie toekomstige zorg Zeeland--zij is thans bezig met het uitwerken van het plan van aanpak op basis van het rapport Toekomstige zorg Zeeland-- uitstel van deze beslissing bespreekbaar te maken. Wij weten dat het college van GS hier niet over gaat, maar wij denken toch dat politieke druk hier verschil kan maken. Wij weten dat de zorg in Zeeland niet zal blijven zoals die nu is, maar deze abrupte sluiting vindt wel héél snel plaats. Wij willen dat de genoemde commissie als gevolg van het bepleite uitstel deze kwestie kan betrekken bij het totale beeld van de psychiatrische zorg in Zeeland. Het doel hiervan is dat de inrichting van de psychiatrische zorg, de geestelijke gezondheidszorg, breder gedragen wordt en dat men oog en oor heeft voor de zorgen die door Vlissingen en Terneuzen naar voren zijn gebracht. Men mag hier overigens best geheel Zeeuws-Vlaanderen bij betrekken.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. Inderdaad gaat de provincie hier niet over. Zij kan slechts een oproep doen. Bovendien denk ik dat het bedoelde besluit al is genomen. De volgende week --ik meen op 13 november-- krijgen wij een toelichting van de heer De Reu en iemand van Emergis, waaruit zal blijken hoe er ten aanzien hiervan wordt gehandeld. Wij zullen deze motie niet steunen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Met deze motie wordt een maand uitstel gevraagd, maar eigenlijk houdt dit in dat men akkoord gaat met de sluiting, zij het een maand later. Ook wij hebben contact gehad met belangenorganisaties en die zeggen toch duidelijk iets anders, namelijk dat er minimaal een bed of vier moet blijven. Moties met die strekking zijn door de PvdA en de SP in de Zeeuws-vlaamse gemeenten ingediend, maar dat is niet wat nu met motie nr. 10 wordt gevraagd. Ik heb er moeite mee om deze motie te steunen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. In eerste instantie wilden ook wij een motie indienen die gericht zou zijn op het behoud van een aantal bedden. Echter, de heer Van 't Westeinde heeft er ook al op gewezen dat in formele zin de provincie hier niet over gaat. Met deze motie willen wij in elk

geval aandacht vragen en ook tijd om deze beslissing en de impact ervan goed te kunnen overzien. Het hoogst haalbare hebben wij nu gezien in het vragen van uitstel, maar wat ons betreft hoeft men hierin geen afstel te lezen. De hele geestelijke gezondheidszorg verkeert in transitie. Er is ambulante zorg, thuis, waar het kan, en er is het psychiatrische ziekenhuis Emergis in Goes. Wij denken dat daar nog wel een wereld tussen zit en willen graag de Commissie toekomstige zorg Zeeland de tijd geven om dit te bekijken. Wanneer deze motie wordt aangenomen, wordt er door dit huis de nadruk op gelegd dat dit goed moet worden bekeken, zeker voor een regio als Zeeuws-Vlaanderen.

Mevrouw **Boerjan** (VVD). Voorzitter. Wij hebben juist veel begrip voor het hier aan de orde zijnde besluit. Immers, de ziekenhuizen verkeren in financieel zwaar weer en samenwerking tussen zorgpartijen en concentratie van specialismen zijn dan logisch, juist om kwaliteit, doelmatigheid en expertise te behouden. Ik voeg hieraan toe dat dit een onderdeel is van het Zeeuwse zorgplan. Als we daar allerlei onderdelen uit gaan halen om tot uitstel of wijziging te komen, moet het hele plan onderhanden worden genomen. Ik denk niet dat dat de bedoeling is.

Mevrouw **Kooman** (PVV). Voorzitter. Natuurlijk kunnen wij instemmen met deze motie. Psychiatrische patiënten hebben goede zorg nodig. Wat hun genezing goed bevordert, is de aanwezigheid van vrienden en familie en als je in Hulst woont, rij je gemakkelijker naar Terneuzen dan helemaal door de tunnel naar Kloetinge, Emergis. Daarom hebben wij deze motie mede- ingediend.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik kan mij aansluiten bij het betoog van mevrouw Boerjan. De indieners van deze motie en de gedeputeerde leg ik de volgende vraag voor: wat wordt er nu precies verwacht van het verlangde uitstel met een maand als het geen afstel is?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik kan mij de gegeven reacties goed voorstellen, maar mijn fractie vindt toch dat er goed moet worden nagedacht over tussenoplossingen voor deze psychiatrische patiënten. Ik snap dat de doelmatigheid belangrijk is en dat het in financiële zin voor ziekenhuizen noodzakelijk is om dit te doen. Wij hebben begrepen dat het 'm met name zit in de verplichting om een psychiater in huis te hebben om een PAAZ in stand te houden. Graag zouden wij zien dat er aandacht wordt gegeven aan goede bereikbaarheid. Er worden heel wat bedden geschrapt en duidelijk moet zijn dat wij die niet allemaal terugzien in het ziekenhuis in Goes.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Het kernpunt bij deze discussie is behoud van voorzieningen bij goede bereikbaarheid. Wij betreuren het dat hierbij niet ook voorzieningen in België betrokken worden. Onze conclusie is dat met deze motie het hoogst haalbare wordt nagestreefd. Daarom hebben wij haar mede-ingediend.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Ongeveer twee maanden geleden werd in een van de commissies door de fractie van Zeeland Lokaal een vraag gesteld over deze voorgenomen sluiting. In antwoord daarop gaf ik aan dat ik een bestuurder van Emergis en de voorzitter van de Commissie toekomstige zorg Zeeland zou uitnodigen om allerlei vragen te komen beantwoorden, zodat met name ook de overwegingen en argumenten van de bestuurders van de twee ziekenhuizen en Emergis voor het voetlicht zouden worden gebracht.

Dat dit onrust zou opleveren, wisten wij van tevoren. De nog komende veranderingen in de zorg in Zeeland zullen nog méér onrust opleveren. Zo gaat het vaak bij veranderingen. Een ander punt is dat, toen het college op bezoek was bij het gemeentebestuur van Goes, de burgemeester vragen stelde omdat niet duidelijk was wat de gevolgen van deze sluiting zouden zijn. Dergelijke vragen zijn ook gesteld door de burgemeester van Terneuzen. Als er bijvoorbeeld een verwarde persoon op straat loopt die eigenlijk met een politieauto naar de PAAZ zou moeten worden gebracht, maar die nu van Retranchement naar Goes moet worden gebracht, is die auto veel langer onderweg. Hoe moet dit probleem worden opgelost? De burgemeester kon deze vraag niet beantwoorden. Ook werden vragen gesteld die te maken hadden met de capaciteit van Emergis.

Voorzitter. Tot nu toe hebben wij de discussie over deze zaken in de media kunnen volgen. Ik kan mij voorstellen dat de voorgenomen sluiting tot een aantal gevolgen leidt waarvan nu nog niet te overzien is of men daar wel een antwoord op heeft. Met de motie wordt om uitstel gevraagd. Door de heer Veraart is gevraagd wat dit uitstel naar het oordeel van de gedeputeerde oplevert. Welnu, dat gaat naar mijn gevoelens niet opleveren dat de sluiting niet doorgaat, maar wél dat er antwoorden komen op de vragen die er bij de burgemeesters en in de samenleving leven. Het zou kunnen dat de volgende week vrijdag de heer Mentjox die vragen wél beantwoordt en dat men daar vervolgens weer op reageert.

Voorzitter. Ik ben gevraagd om deel uit te maken van de genoemde commissie, met de bedoeling om datgene wat er op dit terrein in de Zeeuwse samenleving leeft, in die commissie kenbaar te maken. Inderdaad, wij gaan er niet over, maar wij mogen er wel wat van vinden. De commissie is daarvoor de juiste plek. Als ik nu in

deze zaal vaststel dat er nog heel wat vragen zijn die om antwoorden of oplossingen vragen, kan ik dat de commissie meedelen. De Staten kunnen ook zeggen: dat hoeft voor ons niet; ga gewoon door en wij horen de volgende week in de commissie wel wat de heer Mentjox erover zegt.

Ik begrijp waarom de indieners vandaag met deze motie komen. Immers, vóór 1 december is er geen statenvergadering meer en commissies nemen geen moties aan. Er is dus een pragmatische, procedurele reden om dit nu hier aan de orde te stellen. Als het het gevoel van de Staten is dat nog een aantal vragen beantwoording behoeft, wil ik dat gevoel meenemen naar de commissie of rechtstreeks naar Emergis en de twee ziekenhuisbestuurders, maar dan wil ik dat signaal wél van de Staten hebben. Dat is het enige, voorzitter, wat naar mijn inschatting de winst kan zijn van een maand uitstel. Ik wil verder geen illusies wekken. Immers, in het rapport dat in juli is verschenen, staat dat die afdelingen worden gesloten. Ik zie niet gebeuren dat dat niet doorgaat, maar wél dat de gevolgen hiervan zoveel mogelijk worden beperkt. Dat kan de opdracht zijn die de Staten mij middels deze motie meegeven.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Hoewel mijn fractie de goede bedoelingen van de PvdA-fractie geheel begrijpt, denken wij dat dit één van de taken is die op het bordje van de gemeente liggen. De provincie gaat hier niet over. Welnu, sommige gemeenten hebben al een uitspraak gedaan en andere gemeenten gaan dat wellicht nog doen. Ik denk dat wij onze plaats moeten weten. Wij kunnen hier iets van vinden en een inbreng leveren, maar het zijn de gemeenten die aan zet zijn om hun woordje te doen en om namens hun inwoners hun zorgen kenbaar te maken.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ook daarbij kan ik mij aansluiten. Verder zou mijns inziens van het uitstel met een maand een ongewenst effect kunnen zijn dat de indruk wordt gewekt dat de antwoorden waar we op zitten te wachten, ook wel een maand later kunnen komen. Wij moeten er maximale druk op houden dat die antwoorden er gewoon vóór 1 december zijn. Als er goede redenen zouden zijn waarom de antwoorden er niet vóór 1 december zouden kunnen komen, betwijfel ik zeer of ze er wél zouden komen in de drie weken daarna. Het lijkt mij weinig effectief om het op deze manier te doen. Overigens, wat mij betreft mag de heer De Reu best als ons gevoelens meenemen dat wij de beantwoording van alle vragen zeer belangrijk vinden.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. Ik vind het niet meer dan logisch dat de heer De Reu de gevoelens van de Staten meeneemt naar de commissie. Daar hebben wij eigenlijk geen motie

voor nodig. Voor het overige kunnen wij achter het betoog van mevrouw Boerjan staan.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Uit de woorden van de heer De Reu maak ik op dat er ook bij de gemeentebesturen nog geen duidelijkheid bestaat over deze gang van zaken. In antwoord op artikel 44-vragen, gesteld op 15 september, stelt het college: "Wij gaan ervan uit dat bij de verdere uitwerking van het principebesluit de gemeentebesturen worden betrokken, zodat de organisatie van de zorg goed blijft aansluiten op de lokale situaties.". Voorzitter. Uit hoofde van mijn volksvertegenwoordigende rol vind ik het zeer belangrijk --hoewel wij over de gezondheidszorg niets te zeggen hebben-- dat goed wordt beseft dat hiervoor een duidelijk draagvlak nodig is en dat er overleg moet worden gevoerd. De hierbij betrokken instanties dienen antwoorden te geven op de hierover levende vragen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ook door de SGP-fractie wordt gezegd dat de provincie niet over deze materie gaat. Ik wijs erop dat de Staten van Zeeland met twee initiatiefvoorstellen een SGP-gedeputeerde het voortouw hebben laten nemen om duidelijk te maken dat zij wél wat vinden van datgene wat er in Zeeland met de zorg gebeurt. Ik vind het een beetje zwak om dit nu zonder meer op het bordje van de gemeenten te leggen. Er gebeurt heel veel in Zeeland en gevoelens zijn er om te worden meegegeven. Het al dan niet aanwezig zijn van een PAAZ in een ziekenhuis heeft belangrijke gevolgen. Ik heb er de afgelopen dagen met mensen over gesproken en iemand zei mij: ik had borstkanker en mij werd aangeboden om daar ook even met een psycholoog over te spreken. Voorzitter, als je dergelijke voorzieningen weghaalt uit een ziekenhuis, heeft dat belangrijke gevolgen.

Wij willen de motie van de PvdA-fractie steunen, voorzitter, maar daarmee zeggen wij niet dat wij het ermee eens zijn dat na die maand wél tot sluiting wordt overgegaan.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Mevrouw Van Unen heeft het over een psycholoog die weggaat, maar dát is niet de bedoeling in dit verhaal. De psychologen gaan niet weg, maar de psychiaters; dat is wat anders.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dan noemen we ze "psychiaters", maar ze gaan wél weg.

De heer **Veraart** (D66). Misschien, voorzitter, moeten wij inderdaad goed opletten waar we het over hebben. Zo wordt in het dictum van de motie gesproken over "psychische zorg" in plaats van over psychiatrische zorg. Verder ben ik van mening dat mevrouw Van Unen voorbeelden geeft van zaken die er hier niet toe doen omdat de

psychiatrische zorg wel blijft, maar alleen de opnamecapaciteit niet. Dat is althans wat ik heb begrepen: geen bedden maar wel een psychiater die in multidisciplinaire verbanden beschikbaar blijft, zij het op een andere plek.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dat klopt, maar dan van één aanbieder voor heel Zeeland. Als je daar vervolgens niet tevreden over bent, heb je geen keus meer.

De heer **Veraart** (D66). Nogmaals, het gaat om de opnamecapaciteit die verdwijnt.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Nee, straks gaat Emergis álles doen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat er ook over de feiten nog discussie is, hetgeen des te meer pleit voor de aangekondigde bijeenkomst.

Motie nr. 10 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de SP, de PvZ, 50Plus, de PVV en GL, en het lid Rijksen-Blok voor deze motie hebben gestemd.

38. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

39. Sluiting

De vergadering wordt te 19.57 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 11 december 2015, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.